

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Regionální a politická geografie

Michaela Steyerová

FUNKČNÍ ZMĚNY PRAŽSKÝCH VLTAVSKÝCH OSTROVŮ

Functional changes of Prague Vltava islands

Diplomová práce

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne

.....
Michaela Steyerová

ABSTRAKT

FUNKČNÍ ZMĚNY PRAŽSKÝCH VLTAVSKÝCH OSTROVŮ

Diplomová práce si klade za cíl dokumentovat a analyzovat funkční změny pražských vltavských ostrovů, s důrazem na jejich využití pro volnočasové aktivity. Práce se podrobněji zaměřuje na vývoj pražských ostrovů v posledním desetiletí. K dosažení cíle práce slouží řízené rozhovory se současnými stěžejními aktéry, kteří na ostrovech provozují svou činnost, standardizované rozhovory mezi návštěvníky na vybraných ostrovech a poznatky z terénního výzkumu. Součástí práce a jedním z jejích výstupů je i sběr historických materiálů (mapy, fotodokumentace) pro plánovanou výstavu, jakožto jednu z forem prezentace vědeckých výsledků popularizující formou.

Klíčová slova: Praha, ostrovy, Vltava, volnočasové aktivity, výstava

ABSTRACT

FUNCTIONAL CHANGES OF PRAGUE VLTAVA ISLANDS

The aim of this thesis is to document and analyze functional changes of Prague islands on the river Vltava, with emphasis on their use for free-time activities. This work focuses particularly on the development of Prague islands during the last decade. Directed interviews with main contemporary personalities who are performing their activities on the islands, standardized interviews with visitors on selected islands and knowledge from field research were used to accomplish the aim of the thesis. The work on this thesis also included collection of historical materials (maps, photographic documentation) for a planned exhibition as one of the outputs of this work which would be a way how to present scientific results by popular means.

Keywords: Prague, islands, Vltava River, leisure time activities, exposition

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé diplomové práce RNDr. Daně Fialové Ph.D. za pomoc, cenné rady a odborné vedení během vytváření této práce. Poděkování patří i prof. PhDr. Evě Semotanové, DrSc. za její ochotu a poskytnutí historických map pro účely této práce. Velké poděkování patří i studentům bakalářského studia geografie a kartografie na PřF UK, kteří provedli na ostrovech rozhovory s návštěvníky, všem respondentům, a také všem osloveným aktérům na ostrovech, kteří byli ochotní se sejt a zodpovědět mi mé otázky. Zvláštní dík patří mé rodině a blízkým, za jejich podporu nejen při psaní této práce, ale i během celého studia.

OBSAH

Přehled použitých zkratk	6
Seznam tabulek	7
Seznam obrázků	7
Seznam grafů	8
Seznam příloh	8
1. Úvod	9
1. 1 Výběr tématu	9
1. 2 Cíle a struktura práce.....	11
2. Teoretické zarámování a rešerše literatury	13
2.1 Koncept místa	13
2.2 Městský cestovní ruch	19
2.3 Ostrovy jako objekt studia.....	24
2.4 Možné metodické přístupy	31
2.4.1 Kvalitativní výzkum	31
2.4.2 Obraz jako zdroj informací.....	31
3. Metodika	37
3.1 Kvalitativní výzkum	37
3.2 Výstavy jako specifický zdroj informací.....	43
3.3 Vyhledávání archiválií.....	44
4. Historický vývoj vltavských ostrovů na území současné Prahy	49
4.1 Historie zaniklých ostrovů na území současné Prahy	53
4.2 Historie současných vltavských ostrovů na území Prahy.....	58
5. Pražské vltavské ostrovy v současnosti	87
5.1 Petržilkovský, Křižovnický a bezejmenný ostrov	87
5.2 Císařská louka	87
5.3 Veslařský ostrov	90
5. 4 Dětský ostrov.....	94
5. 5 Slovanský ostrov	96
5. 6 Střelecký ostrov	100
5. 7 Kampa.....	103

5. 8 Štvanice	106
5. 9 Rohanský ostrov	111
5. 10 Libeňský ostrov	113
5. 11 Císařský ostrov	116
6. Závěr.....	124
Seznam literatury a zdrojů.....	128
Přílohy	134

Přehled použitých zkratk:

I. ČLTK	První Český Lawn-Tennis Klub
AV ČR	Akademie věd České republiky
c. k.	císařsko-královský
č. p.	číslo popisné
CR	Cestovní ruch
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
ČVK	Český veslařský klub
ČZS	Český zahrádkářský svaz
DP	Diplomová práce
IPR Praha	Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
MČ	Městská část
MHD	Městská hromadná doprava
PřF UK	Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
SWOT analýza	Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb
TJ	Tělovýchovná jednota
UK	Univerzita Karlova
ÚČOV	Ústřední čistírna odpadních vod
VK	Veslařský klub
VŠE	Vysoká škola ekonomická
ZO	Zahrádkářská organizace

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Kritéria pro definici pojmu ostrov v českých podmínkách dle Lysáka.....	29
Tabulka č. 2: Ostrovy v Praze na Vltavě dle významu	29
Tabulka č. 3: Vybrané otázky kladené při analýze obrazů	35
Tabulka č. 4: Srovnání rozhovorů a dotazníkového šetření dle Dismana (1969)	39
Tabulka č. 5: Seznam oslovených aktérů pro řízené rozhovory	41
Tabulka č. 6: Ukázka z databáze historických map vytvořené pro účely výstavy.....	46
Tabulka č. 7: Zaniklé vltavské ostrovy na území současné Prahy	57
Tabulka č. 8: Způsob vzniku současných pražských vltavských ostrovů	58
Tabulka č. 9: Převládající funkce pražských ostrovů.....	123

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Druhy cestovního ruchu dle Ashwortha (2009).....	20
Obrázek č. 2: Místa tvorby významu určitého obrazu a jejich různé aspekty	33
Obrázek č. 3: Vltavské ostrovy na území současné Prahy	50
Obrázek č. 4: Velké Benátky s vltavskými jezy.....	51
Obrázek č. 5: Šítkovský jez a ostrovy Střelecký, Žofín, Dětský a Petržilkovský v 19. století ..	52
Obrázek č 6: Primátorský ostrov	54
Obrázek č 7: Území Libně na mapě Prahy z r. 1926 před regulací řečiště Vltavy	55
Obrázek č 8: Území Holešovic na mapě Prahy z r. 1926 před regulací řečiště Vltavy, ostrov Císařský, Holešovický a Trojský (zvaný Ostrov)	56
Obrázek č. 9: Bezejmenný ostrov v Braníků.....	60
Obrázek č. 10: Práce na vzniku vorového přístavu u Císařské louky	61
Obrázek č. 11: Přístav u Císařské louky	61
Obrázek č. 12: Schwarzenberský ostrov téměř nedotknutý civilizací ve 40. letech 20. stol. ...	63
Obrázek č. 13: Pohled z podolského břehu na Primátorky 1914	63
Obrázek č. 14: Starobylá vodárenská věž na Petržilkovském ostrově, r. 1596.....	64
Obrázek č. 15: Práce na stavbě plavební komory u Petržilkovského ostrova, březen 1912	64
Obrázek č. 16: Regulace Vltavy při stavbě kanálu podél dětského ostrova	65
Obrázek č. 17: Nepatrný ostrůvek se Šítkovskou věží, vlevo mlýny, r. 1606	67
Obrázek č. 18: Šítkovské mlýny s vodárenskou věží.....	67
Obrázek č. 19: Žofín ve 2. polovině 19. stol.	68
Obrázek č. 20: Lázně na východní straně Slovanského ostrova	69

Obrázek č. 21: Střelecký ostrov s přístřeškem veslařského klubu	71
Obrázek č. 22: Most přes Střelecký ostrov 1870	72
Obrázek č. 23: Čertovka, 1903	73
Obrázek č. 24: Odkolkovy mlýny po požáru 1896	74
Obrázek č. 25: Křižovnický klášter nad obloukem Juditina mostu, Křižovnický ostrov.....	76
Obrázek č. 26: Zimní stadion na Štvanici, r. 1934.....	79
Obrázek č. 27: Rohanský a Libeňský ostrov, vlevo stav na konci 19. stol., vpravo po regulaci toku Vltavy ve 30. letech 20. stol.	80
Obrázek č. 28: Karlínský přístav, lávka na Rohanský ostrov	81
Obrázek č. 29: Libeňský přístav 1895.....	83
Obrázek č. 30: Trojská kotlina v 19. stol.	85
Obrázek č. 31: Schéma vzniku a zániku pražských vltavských ostrovů od 11. století do roku 2014.....	86

Seznam grafů

Graf č. 1: Hlavní důvody návštěvy ostrova	119
Graf č. 2: Měly by být ostrovy v rámci cestovního ruchu více propagovány?	120
Graf č. 3: Frekvence návštěvnosti ostrovů	121
Graf č. 4: Způsob dopravy na ostrovy	121
Graf č. 5: Věkový podíl návštěvníků ostrova.....	122
Graf č. 6: Věkový podíl návštěvníků za jednotlivé ostrovy	122

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Dotazník vytvořený pro účely šetření na pražských vltavských ostrovech
- Příloha č. 2: Fotodokumentace
- Příloha č. 3: Hlavní důvody návštěv ostrovů
- Příloha č. 4: Ukázka historických map pro plánovanou výstavu

1. Úvod

1.1 Výběr tématu

Pojem ostrov bývá často spojen s představou exotiky a tropického ráje. Lidé si však neuvědomují, že některé ostrovy (jedná se o ostrovy říční) mají přímo na dosah. Není třeba jezdit do tichomořských rájů, trocha ostrovní romantiky se dá najít i v Praze. Stačí navštívit ostrovy na Vltavě. Pražské vltavské ostrovy patří mezi lokality, které odedávna přitahovaly a přitahují pozornost nejen obyvatel Prahy a okolí, ale i návštěvníků hlavního města. Mnozí z nás, si život v Praze bez jejích ostrovů ani nedokážou představit. Některé vltavské ostrovy jsou známé a hojně navštěvované, jiné mají návštěvnost nižší (či jsou dokonce nepřístupné) a o jejich existenci nemá veřejnost ani tušení. Ostrovy v průběhu času vznikaly a zanikaly a měnily svoji podobu. V současnosti se jich v hlavním městě na řece Vltavě (pokud do celkového počtu zahrneme i dva nepřístupné) nachází 13 a slouží převážně k rekreaci. Tento počet uvádí autoři knihy Pražské ostrovy (Hrubeš, Hrubešová 2007) i D. Fialová ve svém článku Vltavské ostrovy v Praze (Fialová 2013). Zmínění autoři hovoří o třinácti pražských vltavských ostrovech, z nichž některé jsou fakticky poloostrovy. K jejich vzniku a zániku docházelo prouděním Vltavy a napomohla tomu i lidská činnost. V Praze se jich, díky specifickým geologickým podmínkám, utvořil velký počet (Netková 2003). Historické podklady nalezneme ke dvaadvaceti z nich (Fialová 2013).

„Ostrov je nejčastěji definován jako (malá) část souše ze všech stran obklopená vodou.“ (Lysák 2013, s. 6) Samozřejmě je, že jiná bude definice pro ostrov v moři či oceánu a jiná pro ostrovy říční. V českém kontextu by dle Lysáka (2013) měl ostrov splňovat několik podmínek: (1) obklopení vodou ze všech stran, (2) trvalost existence (alespoň v řádu let), (3) minimální rozloha a (4) minimální vzdálenost od břehu. Za ostrovy můžeme považovat i některé z těch, které sice nesplňují všechna uvedená kritéria, ale jsou tradičně za ostrovy považovány (např. Kampa), (více viz kapitola 2.3). Ostrovy v našich podmínkách můžeme klasifikovat podle typu vodní plochy, uvnitř které se nacházejí. Rozlišit tedy můžeme ostrovy říční, jezerní, rybníční a ostrovy v přehradních nádržích. V Česku se říční ostrovy nacházejí hlavně na dolních tocích (resp. nížinných úsecích) největších řek a rozdělit je můžeme do dvou podtypů: (a) ostrovy vzniklé přímo v korytě širší řeky (např. Střelecký ostrov) a (b) ostrovy mezi hlavním tokem a vedlejšími rameny řeky, ať přírodními či umělými (Císařský ostrov). Ostrovy můžeme dále rozlišit i podle způsobu vzniku a to na přírodní a umělé. Převážná většina ostrovů v Česku je bezejmenných.

Databáze geografických jmen Česka Geonames ČÚZK eviduje k červenci 2012 dvacet čtyři názvů týkajících se ostrovů (jedná se vesměs o větší říční ostrovy ve městech. Další ostrovy mají jména sice běžně používaná, ale neoficiální a slovo ostrov obsahuje dalších 120 pomístních názvů, kdy většina poukazuje na ostrovy zaniklé (jako je Libeňský či Rohanský ostrov), (Lysák 2013).

„Když dáme malým Pražánkům za úkol nakreslit jejich město, s překvapením zjistíme, že přes různorodost dětských stylů, vnímání živého fenoménu města, barev a zastavených okamžiků, zůstává převážné části dětských obrazů něco společného: řeka. A když si má cizinec vybavit zpětně Prahu, i jemu se v představě za spleť uličkami nebo před panoramatem Hradčan shodně zaleskne vltavské zrcadlo uprostřed města. Je to právě Vltava, která Praze určuje její rysy – ta současná svým zrcadlem a klikatícím se tokem, ta předvěká profilací jedinečného panoramatu Pražské kotliny.“ (Dudák 2011, s. 7) Z hlediska cestovního ruchu, je pro každé město výhodou, pokud je situováno na řece a nejinak je tomu i v Praze, kde Vltava protéká středem města (Netková 2003). Vltava je pro Prahu skutečným přírodním fenoménem, přestože se čas od času stává nositelem zkázy (Hrubeš, Hrubešová 2007). Riziko povodní ovlivňuje nejen funkci ostrovů jako takových, ale může i výrazně ovlivnit budoucí záměry jednotlivých aktérů na ostrovech. Naposledy byly pražské ostrovy výrazně zasaženy povodněmi v roce 2013.

„Pražské ostrovy dodávají městu ojedinělý a neopakovatelný ráz, mají své osudy a svou historii.“ (David 2011, s. 265) Ostrovy vznikaly přirozenou cestou nebo uměle. „O přirozený vznik se postarala sama řeka, většinou ve spolupráci s jezy.“ (David 2011, s. 265) „Prvním nepřímým zásahem člověka do vodního režimu řeky, který nepřímo ovlivnil vznik dalších ostrovů, bylo budování jezů pravděpodobně od 12., nejpozději 13. století.“ (Semotanová 1995, s. 195) Pod těmi docházelo k usazování naplavenin po velkých povodních – zeminy, větvi a dalšího materiálu (David 2011). „V průběhu času vytvořila Vltava, převážně při povodních, bezpočet ostrovů. Některé zůstaly trvale v tváři města, jiné si zase při stejné příležitosti vzala zpět.“ (Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 10) Ostrovy vzniklé uměle, byly vytvořeny lidskou rukou, oddělením části země od pevniny, většinou prokopáním mlýnského náhonu či vybudováním kanálu. K zániku ostrovů docházelo především v 19. a 20. století, při úpravách nábřeží nebo stavbě zdymadel a plavebních kanálů. Z některých ostrovů nezbylo nic (Primátorský, Jerusalémský, Papírnický ostrov ad.), jiným sice zůstal název, i když dnes již ostrovy fakticky nejsou – splynuly s pobřežím (Libeňský, Rohanský ostrov), (David 2011). Ani zápisy ve starých kronikách nám dnes již neumožní zjistit přesný počet a konkrétní jména zaniklých pražských

ostrovů (Hrubeš, Hrubešová). Na přelomu 19. a 20. století byly zrealizovány velké regulační projekty, které pomohly snížit bezprostřední rizika ohrožující aktivity s ostrovy spojené (Semotanová 1995). „Ostrovy se zvláště ke konci 19. století a ve 20. století stávaly kulturním, sportovním a společenským centrem. Navíc byly svědkem i mnoha významných politických událostí. Plnily i svou další funkci, krátkodobou rekreaci obyvatel přímo uprostřed města. Tak by tomu mělo být i dnes – měly by stále sloužit jako „plovoucí“ zeleň uprostřed řeky.“ (Hrubeš, Hrubešová, s. 11)

1.2 Cíle a struktura práce

Práce si klade za hlavní cíl dokumentovat a analyzovat funkční změny pražských vltavských ostrovů, se zaměřením na jejich využití pro volnočasové aktivity. Mimo rešerši příslušné literatury jsou využita primární data získaná při dotazníkovém šetření, resp. standardizovaných rozhovorech na jednotlivých ostrovech, poznatky z terénního výzkumu a data z řízených rozhovorů s hlavními aktéry provozujícími svou činnost na ostrovech. Dílčími cíly práce je:

- analýza budoucích záměrů jednotlivých stěžejních aktérů, kteří na ostrovech provozují svou činnost
- sestavení dotazníku pro účely šetření, které bude provedeno studenty geografie mezi návštěvníky na vybraných ostrovech a vyhodnocení výsledků šetření
- porovnání výsledků jednotlivých šetření (2003, 2006, 2013) a zjištění zda na ostrovech či ve vnímání a využívání ostrovů jejich návštěvníky došlo v průběhu let k výrazné změně
- potvrzení či zamítnutí hypotéz, které budou stanoveny dále v kapitole teoretického zarámování
- příprava podkladů a materiálů pro výstavu, jakožto jednu z forem prezentace vědeckých výsledků popularizující formou

Předkládaná práce je rozdělena do šesti kapitol. V úvodu je představen důvod výběru tématu práce, její cíle a struktura. V druhé kapitole následuje teoretické zarámování, tedy rešerše a diskuze příslušné literatury (literatura zabývající se pražskými ostrovy, literatura řešící problematiku místa a jeho vnímání, literatura týkající se městského cestovního ruchu, didaktická literatura, sociologická a metodologická literatura) a dalších zdrojů souvisejících s vybraným

tématem. Následně jsou stanoveny hypotézy výzkumu. Třetí kapitola přibližuje použitou metodiku (tedy práce s literaturou, tvorbu dotazníku, dotazníkové a terénní šetření, řízené rozhovory, sběr historických materiálů). Následující kapitoly jsou již věnovány vlastnímu výzkumu. Seznamujeme se v nich s jednotlivými ostrovy, jejich historií, vývojem (literatura, vlastní šetření), výsledky dotazníkového šetření na jednotlivých ostrovech (porovnání s šetřením z roku 2003 a 2006), stěžejními institucemi (literatura, vlastní šetření, řízené rozhovory s aktéry) působícími na ostrovech. Závěrečná kapitola shrnuje výsledky, zodpovídá výzkumné otázky a potvrzuje či vyvrací stanovené hypotézy. Součástí práce je i fotografická příloha a vytvořený dotazník.

2. Teoretické zarámování a rešerše literatury

2.1 Koncept místa

Ostrovky v Praze na Vltavě i samotné vltavské břehy jsou místy s jedinečnou atmosférou a v našem hlavním městě jsou místy hojně navštěvovanými. Pro svůj ojedinělý a neopakovatelný ráz, svého „*genia loci*“, jsou denně vyhledávány návštěvníky a turisty téměř za každého počasí a ve všech ročních obdobích. Jak jsou tato místa návštěvníky vnímána a za jakým účelem jsou navštěvována, bylo mimo jiné zjišťováno při dotazníkovém šetření (více v kapitolách 3.1 a 4). Otázkám percepce geografického prostoru/místa obecně, se ve své práci věnuje několik autorů, z českých např. Vávra (2003, 2010), Siwek (2011), ve své DP Polanská (2013), ze zahraničních autorů pak třeba Agnew (1987, cit. v Vávra 2003, 2010), Creswell (2004) a Tuan (2008). Percepce je nejobecněji označována jako vnímání. Jedná se tedy o proces, během kterého vzniká v lidském vědomí obraz reality (Siwek 2011). Mimo nahlédnutí do problematiky percepce geografického prostoru a místa bych ráda diskutovala pojmy prostor (*space*) a místo (*place*). Tyto pojmy bývají často zaměňovány a ani jejich definice nejsou jasně dané. Koncepty místa a prostoru jsou dle Gregoryho (2009, cit. v Vávra 2010) centrem pozornosti humánních (i humanistických) geografů, kteří se vymezují od geografů fyzických. Toto vymezování započalo ve 20. letech 20. století. Tehdy Sauer, de la Blache a další autoři kriticky reagovali na geografický či environmentální determinismus, tedy na výroky, že lidské aktivity jsou určované prostředím, uvádí Vávra (2010).

Creswell (2004) říká, že místo je hlavním předmětem studia humánní geografie, ta je podle něj vlastně studiem míst. Humánní geografie se samozřejmě nezabývá pouze konceptem místa, ale místo je jedním z hlavních předmětů jejího studia. V humánní geografii jsou konceptu místa příbuzné dva další koncepty - *space* (prostor) a *landscape* (krajina, terén), oba bývají s konceptem místa nejčastěji spojovány (Creswell 2004). Britský politický geograf Agnew charakterizuje místo jako „část geografického prostoru, která je obsazena osobou nebo věcí.“ (Agnew 1987, cit. v Vávra 2010, s. 6) Agnew (1987, cit. v Vávra 2010) připouští, že pojem místo je velmi sporný a není jednostranný, neexistuje jeho jednoznačná a přesná definice. Jeho představa o místě je založena především na interakcích sociálních vztahů s místem. Zdůrazňuje, že místa nejsou pouze body v prostoru, v každém místě neustále probíhají činnosti, akce, děj,

interakce vztahů a objektů. Rozlišuje tři hlavní znaky či složky místa, tzv. významnost umístění (meaningful location) (Agnew 1987, cit. v Vávra 2003, 2010):

- *location* (poloha, umístění), určitý bod na povrchu země, území, které zahrnuje uspořádání sociálních interakcí, určených sociálními a ekonomickými procesy
- *locale* (dějiště, uspořádání), místo, kde probíhají každodenní vzájemné vztahy
- *sense of place* (vnímání/význam místa), kterak jedinci chápou či vnímají místo i s tím, co pro jejich identitu (individuální i skupinovou) znamená.

Americký geograf Tuan vymezuje pojem místo podobně jako Agnew, tedy místo jako část velkého geografického prostoru. Dle Tuana (1974, cit. v Vávra 2003) je obvyklý význam místa dvojitý:

- místo jako postavení ve společnosti (*position in society*)
- místo jako prostorové umístění (*spatial location*)

Kanadský geograf Relph vykládá pojem místo jako „komplexní integraci přírody a kultury, které se vyvinuly a stále se vyvíjejí v konkrétních lokalitách a jsou propojeny toky lidí a zboží do jiných míst.“ (Relph 1976 cit. v Polanská 2013, s. 34) Podstatou místa je podle něj role, jakou místo hraje v samotné lidské existenci jedince. Říká, že každý je svázaný s určitým místem, ať už se jedná o místo, kde se narodil, kde vyrůstal či kudy procházel (Relph 1976, cit. v Vávra 2010). Dle Schulze (1994, cit. v Zelenka a kol. 2008) je místo prostorem s jasně určeným charakterem, který umožňuje místo více či méně přesně vymezit, čímž je od prostoru odlišné. Páté vydání Dictionary of Human Geography (Gregory a kol. 2009) vysvětluje pojem *place* (místo) v nejobecnějším smyslu jako geografickou lokalitu jakékoli velikosti nebo uspořádání, srovnatelnou s obecnými významy jako je pojem oblast, region či poloha. V humánní geografii je místu častěji přikládán větší význam. Místo je hlavním konceptem humánní geografie a částečně i kulturní geografie a zájem o tento koncept se znovu objevuje i v ekonomické geografii. Potenciální zaměnitelnost místa s jinými koncepty je pro humanistické geografie problematickým bodem. Místo, region, oblast a jim příbuzné pojmy, ty všechny označují jednotku prostoru, který má oddělené hranice, společné vnitřní znaky a změny v čase, a vzájemně se ovlivňuje s jinými podobnými jednotkami. Co tedy dělá místo tak odlišným a jedinečným konceptem?

- představa že místo, aby bylo místem, musí mít význam (vychází z Tuanovy, Relphovy koncepce), zahrnuje právě percepce, význam, paměť
- místo jako *locale* (dějiště), transformace fyzického prostředí lidmi v jakéhosi hybrida tvořeného kulturními i přírodními složkami

- globální význam lokálního místa, zahrnuje např. globalizaci, nevázanost na místo, nerovnoměrný vývoj apod. (Gregory a kol. 2009)

Význam místa není pro všechny stejný, každý jedinec může to samé místo chápat, vnímat a interpretovat jinak (Vávra 2010). Některá místa jsou jedinci či společnostmi vnímána silněji než jiná místa, mají větší význam. Castree (2003, cit. v Vávra 2010) uvádí, že první z geografů, kteří začali brát existenci místa vážně, byli geografové humanističtí (viz Tuan, Agnew ad.). Castree dále říká, že význam místa existuje vždy. Při zkoumání místa a následné interpretaci místa a jeho významu existuje subjektivní vazba. Zdůrazňuje, že i přes existenci globálních vztahů a vazeb, žijí lidé převážně v rámci pár kilometrů čtverečních. V určitém období (jako je dětství, stáří) pak bývají někteří lidé velmi silně připoutáni k určitému místu (Castree 2003, cit. v Vávra 2010). Relph (1976, cit. v Vávra 2010) říká, že základní charakteristikou jedince je identita, ta právě vychází z jeho zkušenosti s místy. Není tedy důležitá pouze identita místa, ale identita, kterou daný jedinec či skupina lidí s místem má. Podle Tuana (1974, cit. v Vávra 2010) právě zkušenost z každodenní rutiny v prostředí, které jedinec důvěrně zná, mu umožňuje sdílet řadu významů a těmto významům rozumět. Tento koncept významu a chápání významu místa (*sense of place*) je vztažen k pocitům jedinců (či členů komunity), které vznikají výsledkem zkušenosti i paměti, které se vztahují k určitému místu. Význam daného místa rozvíjí právě lidé, kteří zde vyrůstají, žijí, pracují (tzv. *insiders*, narozdíl od lidí z vnějšku – *outsiders*). Místní vytvářejí význam místa i díky jeho symbolům, které jsou turistům skryté, které mají význam jen pro ně samotné (tzv. „skryté významy míst/místa péče“), ale i díky rozvíjení symbolů, které jsou známé i cizincům („zjevné významy míst/veřejné symboly“).

- „Veřejné symboly (místa na pohled s malou přitažlivostí) – posvátné místo, veřejná zahrada, pomník, monumentální architektura, veřejné prostranství, ideální velkoměsto
- Místa zvýšené péče (napohled s malou přitažlivostí) – domov, obchod, hospůdka, roh ulice, obytná čtvrť, tržiště, město“ (Tuan 1974, cit. v Vávra 2003, kap. 3.1.4)

Nalezneme však i místa, která spadají do obou kategorií. „Dodejme, že význam místa může dostat až takový institucionální rozměr, že se dostává pod zvláštní státní nebo nadnárodní režim ochrany, jako jsou například státem chráněné památky, chráněná území, či místa na seznamu a pod záštitou UNESCO.“ (Vávra 2010, s. 464) Relph (1976, cit. v Vávra 2010) zavádí do geografie místa pojem „zasvěcení“ a „nezasvěcení“. Pro hodnocení místa využívá právě roli turisty, který má domov v jiném místě, než kde se právě jako turista nachází. V navštíveném místě může být zasvěceným (zná pravidla daného místa, ví jak se zde správně chovat) i objektivně nezasvěceným (neidentifikuje se s místem, nějak ho hodnotí a takto o něm referuje doma). Dle Tuana (1974, cit. v Vávra 2010) vnímá cizinec místo a jeho význam především podle

toho, čím se liší od jeho domovského místa (např. díky odlišnostem ve způsobech života apod.). Fenomén percepcie místa je v humánní geografii zkoumán jako výsledek vzájemného propojení psychoanalytických, sociálních a environmentálních procesů propojených s fyzickým charakterem místa (Vávra 2003). „S významem místa je tedy spojená identita a charakter místa, a to jak ve vnímání a cítění místních obyvatel a členů lokální komunity, tak i návštěvníků. To vše souvisí s vnímáním a zkušenostmi jednotlivce s místem.“ (Vávra 2010, s. 464) Dle Tuana (1974, cit. v Vávra 2010) má vnímání místa původ v propojení přírodních a kulturních charakteristik krajiny, kdy pojem krajina zahrnuje i jedince, kteří na daném místě žijí.

Prostor je jedním z příbuzných pojetí konceptu místa v humánní geografii a s koncepcí místa je také nejčastěji spojován (Creswell 2004). Prostor je oproti místu pojmem abstraktnějším. „Prostor se stává místem, když mu jedinci dávají význam, s takovým místem se pak jedinec ztotožňuje, dává mu jméno a vnímá ho odděleně od okolí, které jej obklopuje.“ (Tuan 1974, cit. v Vávra 2010, s. 464) Prostor však není pouze jeden. Freundlich a Egenhofer (cit. v Polanská 2013, s. 30) jich z geograficko-filosofického hlediska rozlišují šest:

- „Manipulativní objektivní prostor – zde se vyskytují objekty menší než části lidského těla, které mohou být drženy, otáčet se a vykonávat menší pohyby. Avšak k existenci nevyžadují pohyb.
- Nemanipulativní objektivní prostor – v něm můžeme nalézt objekty větší než lidské tělo, avšak menší než dům. Vyžadují nárok na pohyb.
- Prostor pro život – prostory, které vyžadují pohyb. Jedná se o velikosti ploch, jako jsou městské čtvrti či celé město.
- Geografický prostor – velmi rozsáhlý prostor. Příkladem jsou města, státy, země či vesmír. Nemůže být vnímán v celém svém rozsahu.
- Panoramatický prostor – jedná se o malé až velké prostory, které mohou být viděny z jednoho konkrétního místa, často však mohou být přehlédnuty.
- Mapový prostor – zahrnuje prezentaci potenciálních prostorů, pracuje s generalizací skutečného velkého prostoru do ryze prostorových informací vyjádřených skrze kartografické prvky (mapy).“

Pro tuto práci je však důležitý především prostor geografický. Creswell (2004) říká, že když mluvíme o prostoru, máme často tendenci uvažovat o prostoru kosmickém nebo geometrickém (tedy absolutní prostor). Tuan (1977, cit. v Creswell 2004) přirovnával prostor k pohybu a místa k pauzám – jakýmsi zastávkám na cestě. Dle Creswella (2004) bývá prostor, na rozdíl od místa, viděn jako oblast „bez významu“. Když dají lidé části prostoru smysl či význam, stává se pak

místem. Agnew (2005, cit. v Polanská 2013) říká, že prostor poskytuje rámec pro místa, což bychom mohli zjednodušeně interpretovat tak, že prostor nás odkazuje do neurčita, zatímco místo vytváří určité lokality. Siwek (2011) se snažil o výstižné pojetí geografického prostoru, tedy najít jakousi nejobecnější a nejpoužívanější definici. Z jeho výzkumů nakonec vyplynula jednoduchá definice, tedy že „geografický prostor je prostor vztahující se k člověku.“ (Siwek 2011, s. 42) Jak Siwek (2011) uvádí, není to tedy prostor nekonečný, ale jen jeho část, týkající se člověka. Geografie tedy (zatím) zůstává na Zemi, geografa nezajímá nekonečno, tedy absolutní prostor, ale vzdálenosti v dosahu lidských smyslů. Samozřejmě i každý geografický směr nahlíží na pojetí prostoru trochu jinak. Humánní geografové vnímají prostor odlišně od geografů fyzických. Pro ně bude důležitý prostor ekonomický, kulturní, ekologický, společenský. Humanisticky orientovaní behaviorální geografové věnují pozornost prostoru především ve vztahu ke člověku, k jeho chování k prostoru, jeho každodennímu životu, k prostoru jako dějišti lidských aktivit (Siwek 2011). „Pojmy prostoru a vnímání jsou klíčové pro poznání chování člověka v prostorových souvislostech, které je typické pro behaviorální geografii.“ (Gold 1980, cit. v Siwek 2011, s. 9) „Výsledkem zkoumání vnímání prostoru obecně a konkrétně vnímání města, životního prostředí, kulturních prvků apod. je mapa. V odborné literatuře se pro ni vžil název mentální mapa. Mentální mapa je záznamem otisku okolního světa ve vědomí člověka a od objektivní reality se může více či méně lišit. Percepce geografického prostoru je obraz okolního světa, který si každý člověk vytváří ve svém vědomí, svým jedinečným způsobem a na základě zkušeností v podobě mentální mapy.“ (Siwek 2011, s. 75) Každý člověk má jiné prostorové vnímání, záleží na jeho individuálních schopnostech a samozřejmě i na charakteristice prostředí. Percepci je ovlivňována i psychologická charakteristikou pozorovatele. Člověk se málokdy dívá na okolní prostor jen tak, nejčastěji v něm něco hledá či od něj něco očekává. Zatímco pozitivní nebo důležité informace si zapamatovává, ty nepodstatné nebo nepříjemné vytěsňuje. Vnímání prostoru daným jedincem je silně ovlivňováno i jeho kulturním kontextem (Siwek 2011).

Jak je poznamenáno výše, druhým z konceptů, který bývá s pojetím místa v humánní geografii nejčastěji spojován, je koncept krajiny (landscape). Koncept vnímání krajiny se ve svém článku zabývá Kučera (2009), konkrétně se zde zaměřuje na to, jak vnímáme krajinu a její paměť. Krajina je pro nás prostředníkem mezi minulostí a tím, co je okolo nás nyní. Přestože všichni vnímáme co okolo nás je a vytváříme si k tomu určitý vztah a názor, tuto skutečnost vnímá každý z nás jinak. To je častým důvodem neshod o tom, jak krajinu vnímat, užívat, přetvářet a

chránit (Kučera 2009). Definice krajiny se velmi různí, autor ji rozděluje podle tří charakteristik, tak jak je zpravidla popisována:

- Krajina jako pozorovaná scenérie – Zrak je hlavním smyslem pro vnímání krajiny. Vnímat musíme i vztahy, které pozorované prvky propojují do určitého celku, scenérie.
- Krajina jako území – Krajinu jako vnímanou scenérii spojujeme s určitým územím. Tento obraz pro nás zachycuje typické charakteristiky určité oblasti (např. typická krajina jižní Moravy).
- Krajina jako specifický celek – Krajina jako celek s určitou fungující, vyvíjející se a měnící se strukturou. Komplexní celek, jehož nedílnou součástí jsme a vůči kterému se můžeme i vymežit (Kučera 2009).

„Když se díváme na krajinu, pozorujeme určitou část prostředí okolo nás, jako bychom se dívali na veliký obraz plný souvislostí.“ (Kučera 2009, s. 6) Při tomto pozorování záleží především na tom, jaký dáváme význam prvkům, z nichž se obraz skládá a vztahům mezi nimi. Záleží tedy na našich znalostech a zkušenostech. Pokud mluvíme o paměti krajiny, v nejjednodušším výkladu to znamená, že se v prostředí okolo nás nachází řada objektů z minulosti (přírodního i umělého rázu), které zde přetrvaly dodnes. Paměť krajiny může být i taková, že se prvky v ní vracejí k určitému původnímu stavu. Např. řeka do svého původního řečiště, vegetace znovu zarůstající prostředí, odkud byla vymýcena apod. Paměť krajiny souvisí také s tím, jak význam jejím určitým částem přikládáme. Některé krajiny se nám líbí, považujeme je za významné a dobře si je pamatujeme, mohou být i součástí naší identity a při pohledu na ně se nám vybaví události s nimi spojené. Jiné krajiny pro nás naopak významné být nemusí a často ani netušíme ani jak vypadají. Řadu krajin lidé upravují k obraz svému, obohacují je o další prvky a přetvářejí tak pro jim bližší význam. Stopy po původní podobě krajiny však vlivem neustálého vývoje mizí a my z ní vybíráme pouze to, co dnes považujeme za důležité (Kučera 2009).

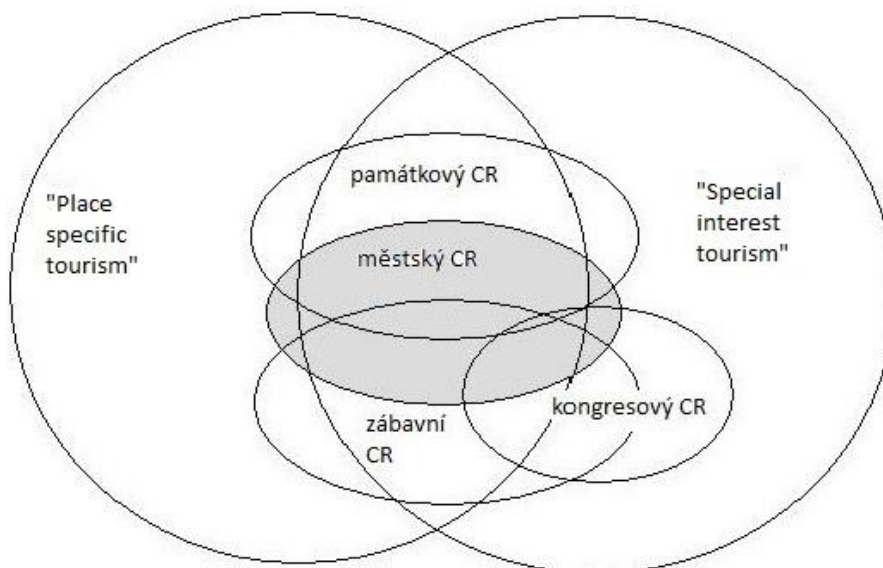
Již v úvodu práce je zmíněn význam pražských vltavských ostrovů pro hlavní město, jeho obyvatele i návštěvníky. Toto téma, obohacené o jejich vnímání a využití je hlouběji a podrobněji zpracováno v praktické části. Vnímání jednotlivých pražských ostrovů z hlediska *insiders* (lidí, kteří zde pracují či jsou s ostrovem určitým způsobem více spojeni) či *outsiders* (tedy jejich návštěvníků) se detailněji věnuje pátá kapitola na základě výsledků dotazníků, které byly s návštěvníky na jednotlivých ostrovech vyplňovány (zde se tedy bude jednat spíše o pohled tzv. *outsiders*) a rozhovorů s aktéry působícími na ostrovech, které můžeme v kontextu toho, co bylo uvedeno výše (viz Tuan 1974, cit. v Vávra 2010), považovat za *insiders*.

2.2 Městský cestovní ruch

Jako městská destinace cestovního ruchu je Praha silnou destinací i značkou sama o sobě, přičemž nezávisí na vzdálenosti zdrojového trhu. Praha je na domácím trhu vnímána jako významná destinace a velmi důležitou městskou destinací je i pro sousední či vzdálenější evropské trhy, stejně tak i pro trhy mimoevropské. Je vnímána jako jedno z nejkrásnějších (středoevropských) měst, nezávisle na příslušnosti k České republice. Při průzkumu vnímání České republiky na vybraných evropských trzích, byla znalost Prahy daleko vyšší než znalost České republiky jako takové (Palatková 2011). „Cestovní ruch v Praze zažil od roku 1989 významný rozvoj a to nejen v objemu cestovního ruchu a vývoji turistické infrastruktury, ale také ve struktuře cestovního ruchu. Praha se posunula za posledních více jak 20 let z pozice rozvíjející se destinace „bývalého východního bloku“ na destinaci srovnatelnou s jinými západoevropskými destinacemi.“ (Dumbrovská 2013, s. 102) Většina pražských vltavských ostrovů je z hlediska návštěvnosti důležitou lokalitou v rámci městského cestovního ruchu. Výkladový slovník cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002 s. 174) definuje městský cestovní ruch (*urban tourism, city tourism*) jako „druh cestovního ruchu, jehož účastníci jsou motivováni návštěvou měst a jejich atraktivit a služeb (historické a kulturní atraktivity, nakupování, obchodní cesty aj.). Patří sem i některé formy pseudo cestovního ruchu (zejména nákupní, sexuální CR). Městský CR je často motivován a koncentrován okolo známých památek.“ Městský CR je typicky celoročním cestovním ruchem. Ashworth (2009) definuje městský cestovní ruch jako jakýsi překryv prostorů mezi několika formami CR. Podílí se na něm zejména dvě velké obecné kategorie CR a to *special interest tourism* a *place specific tourism* (viz obrázek č. 1). *Special interest tourism* je dle Ashwortha jednou z nejrychleji rostoucích oblastí v rámci CR. Zahrnuje různorodou skupinu speciálních aktivit CR, které jsou odlišné od tradičních masových turistických aktivit, což ukazuje, že turisté začínají požadovat pestřejší zážitky z dovolené. Primární motivací pro návštěvníky je tedy navštívit místo, spojené se speciálními aktivitami či subjekty, kde mohou návštěvníci praktikovat či si užívat nějaké speciální zájmy. *Place specific tourism* je oblastí CR, kde turistickou atrakci představuje samotný význam místa (tedy již zmiňovaný *sense of place* viz výše). Ten se může skládat z mnoha kulturních atributů a tvoří ho i samotná atmosféra města. Pearce (2001, cit. v Dumbrovská 2013) říká, že městské oblasti jsou velmi komplexními místy, nalezneme v nich čtyři obecně přijímané kvality. (1) Fyzickou hustotu struktur, lidí a funkcí, (2) sociální a kulturní heterogenitu, (3) ekonomický multifunkcionalismus a (4) fyzickou centralitu v rámci regionální a meziměstské sítě. Cestovní

ruch, je však pouze jednou z mnoha funkcí, které město má a nabízí a návštěvníci jsou tak pouze jedněmi z jeho uživatelů (Dumbrovská 2013).

Obrázek č. 1: Druhy cestovního ruchu dle Ashwortha (2009)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ashwortha (2009, s. 208)

„Turisté sdílejí a/nebo soutěží s rezidenty a jinými uživateli o mnohé služby, prostory a zařízení.“ (Pearce 2001, cit. v Dumbrovská 2013, s. 22) Městský cestovní ruch tedy nabízí velké množství forem CR (poznávací, kulturní, léčebný, kongresový, incentivní CR ad.), které mohou návštěvníci a turisté provozovat vlastně na jednom místě. Městský CR se může odehrávat v různých typech měst. Např. Ashworth (2009) rozděluje města podle formy CR, která v nich převažuje na města historická/kulturní výstavní (např. Praha, Londýn, Berlín), obchodně-zábavní turistická města (např. Praha, Berlín, New York), turisticko-historická města (např. Praha, Vídeň, Florencie), města festivalová (např. Cannes, Karlovy Vary), umělecká města (např. Benátky, Paříž, Florencie) a města s historickými klenoty (Řím, Barcelona, Pisa). Tyto formy se samozřejmě překrývají a nejsou plně oddělené. Podle důvodu návštěvy můžeme městský CR rozdělit na kongresový, obchodní a tzv. city breaks (výlety do města, městské pobyty) (Dumbrovská 2013). CR je ve městech obecně koncentrován do centrálních oblastí, tedy poblíž nejvýznamnějších památek a historických center. Historické části měst tak hrají roli městských turistických oblastí, často velmi zatížených turisty. Intenzita městského CR pak klesá směrem k okrajům měst. V Praze je rozšířen i do městských obvodů, které přiléhají k městskému centru

(Palatková 2011, Dumbrovská 2013). „Koncentrace cestovního ruchu do historických center měst může mít i vážné důsledky. Působí především na kongesci na hlavních turistických trasách, na turistickou inflaci a následnou turistifikaci oblasti, která může vést až k vytvoření turistického ghetta. Dochází tak dualizaci společnosti, marginalizaci místních obyvatel a narůstání iritačního indexu (tedy „míry nevraživosti“ rezidentů k návštěvníkům destinace) a postupnému vytlačování rezidenční funkce z historických center měst. Tato skutečnost nemá však vliv pouze na místní obyvatele, ale i na návštěvníky a destinaci cestovního ruchu jako takovou. Vytlačení rezidenčních funkcí mizí z destinace její původní využití, její autenticita a destinace tak přestává být pro turisty lákavou.“ (Dumbrovská 2013, s. 117)

Ostrovy ve městě nemůžeme samostatně vydělit a opomenout přitom řeku, ve které se nacházejí a samozřejmě nábřeží, které je její součástí, stejně jako samotné ostrovy. Tím spíše, když některé z pražských vltavských ostrovů postupem času splynuly s pevninou a staly se tak fakticky poloostrovy (více je uvedeno dále v kapitole 2). Problematice regenerace nábřeží a pražskému nábřeží konkrétně, se ve svém článku Pražské nábřeží v širším kontexte věnuje B. Machala. Snaha o regeneraci urbanizovaných břehů trvá již více než 50 let. Tato transformace je jedním z nástrojů strategie zviditelnění města, jejíž příklady bychom našli po celém světě. Jedná se již o čtvrtou generaci revitalizování nábřeží, která se vyznačuje hlavně tzv. PPP projekty (Public Private Partnership - Partnertví veřejného a soukromého sektoru), komercializací a oblibou luxusního bydlení v blízkosti těchto míst. Někde naopak můžeme sledovat trend zachování přístavních brownfields (přístavní, industriální budovy). K regeneraci dochází především tam, kde je velký nepoměr mezi aktuálním a potenciálním využitím území. Autor dále poukazuje na rozdíly mezi plánovanými a spontánními (méně diskutovanými) regeneracemi nábřeží s přihlédnutím ke zkušenostem z míst ve středoevropském prostoru. Plánovaná regenerace nábřeží, tedy regenerace, kdy je magistrátem daného města zpracovávána určitá koncepce (strategie), se zároveň snaží postihnout možná rizika, problémy a možné dopady na dané území. Naproti tomu transformace spontánní opomíjí rizika spjatá s regenerací. V Praze (jako v dalších postsocialistických městech) regeneraci podněcuje převážně soukromý sektor, veřejný sektor je v tomto často pasivní. Proto převažuje spontánní rozvoj (Machala 2013). Za výjimku lze považovat architektonickou soutěž, kterou hlavní město Praha vyhlásilo v roce 2012. Předmětem této soutěže byl návrh řešení využití a rozvoje ostrova. Do soutěže bylo přihláшено 80 návrhů možné budoucí podoby ostrova. Po vyhlášení výsledků bylo možné všechny projekty vidět na výstavě v Kafkově domě (podrobněji uvedeno v kapitole 3.2). Řeka Vltava nabízí širokou škálu

možností městského využití, od projížďky na lodičkách či šlapadlech až po využití jejích ostrovů pro různé kulturní akce, jako je např. United Islands of Prague. Určitým unikátem je jedna z nejstarších zahrádkářských kolonií na Libeňském ostrově, kontrastem je nedaleká luxusní bytová výstavba (nově vznikající čtvrť DOCK s rezidenčními i kancelářskými prostory). Tato revitalizace vltavského nábřeží na rozhraní Libně, Karlína a Holešovic je v současnosti jednou z nejvýraznějších transformací pražského nábřeží. S výstavbou těchto nových rezidenčních objektů však dochází z důvodu sociální homogenity rezidentů (výstavba je zaměřena na sociálně silnější skupiny obyvatelstva) k určité prostorové separaci. Vznikají tedy tzv. gated communities. (Machala 2013). Gated communities jsou nejčastěji definovány jako „rezidenční oblasti s omezeným přístupem, který mění oblast veřejnou na oblast soukromou. Vstup je regulován pomocí bariér, zdi či plotu, vchod je uzavřen a kontrolován.“ (Blakely, Snyder 1998, cit. v Brabec 2009, s. 14) Důraz je tedy kladen na omezený přístup nerezidentů (Tesař 2012). Sociální začleňování tedy musí být součástí diskuze o rozvoji. Pokud vznikají takovéto nové sociálně homogenní projekty a dochází i k vytlačování původního obyvatelstva, může to mít značné následky (Machala 2013). „Regenerace nábřeží je dlouhodobý, kontinuální a komplexní proces, vyžadující si neustálou reflexi, důraz na ztotožnění místního obyvatelstva s regenerací přes veřejnou participaci, transparentnost a veřejnou komunikaci, důraz na společný management, na fakt, že nábřeží vyžaduje reflexi teritoria a též že regenerace musí zahrnovat funkční a sociální mix.“ (Machala 2013, s. 79)

„Vltavské břehy a jejich nejbližší okolí jsou jednou z nejcennějších oblastí ve městě. Přestože většinu těchto prostranství Praha vlastní, neměla doposud strategii, jak je využívat, upravovat a rozvíjet. Důsledkem bylo, že na jedné straně ležela řada míst ladem, na straně druhé bylo mnoho cenných míst různými způsoby privatizováno či neadekvátně využíváno.“ (Portál územního plánování hl. m. Prahy [1], s. 1) Rada hlavního města Prahy v březnu roku 2013 odsouhlasila zadání ideové koncepce pro pražské břehy. Úkolem byla pověřena Kancelář veřejného prostoru IPR Praha (spadající pod Útvar rozvoje hl. m. Prahy). Cílem koncepce bylo ukázat, jaké typy aktivit by byly pro jednotlivé části pražských vltavských břehů vhodné a naopak čemu je třeba se vyvarovat. Primátor hl. m. Prahy Tomáš Hudeček se k návrhu vyjádřil takto (6. 3. 2013): „I přes svůj nesporný potenciál se magistrát dosud k náplavkám choval víceméně macešsky. Pokud je zcela neignoroval, tak je chtěl využít pro parkování nebo pro čistě komerční projekty. Náplavky podle mne ale neoživí nákladné restaurace pro turisty nebo plovoucí plovárny za stovky milionů korun, ale především zajímavé akce provázané promyšlenou koncepcí.“ (Portál hlavního města Prahy, s. 1) Kancelář veřejného prostoru se vyjádřila, že již nechce náplavku měnit výraznými

stavebními zásahy, naopak ji chce pouze kvalitně revitalizovat v souladu s charakterem jednotlivých břehů a aktivitami zdejších obyvatel. Hudeček dále zdůraznil, že by lidé měli mít možnost se k revitalizaci náplavky sami vyjádřit, jelikož tyto prostory slouží právě jim. Město by chtělo Pražanům nabídnout další prostory, kde budou moci plnohodnotně trávit volný čas (Portál hlavního města Prahy). V roce 2013 byla tedy vypracována Studie koncepce pražských břehů, která byla v únoru 2014 schválena Radou hl. m. Prahy. Cílem dokumentu je vytvořit z pražských břehů veřejný prostor významný pro celé město a sloužící jeho obyvatelům, obzvláště jako místo relaxace. Tímto způsobem by měl i skončit stav, kdy jdou proti sobě investice města a jednotlivých soukromníků. Jak uvádí primátor města Hudeček, koncepce je výzvou ke spolupráci různých aktérů, městským částem, podnikatelům i neziskovým organizacím nabízí náměty pro konkrétní architektonické návrhy. Koncepce má otevřít diskuzi o hodnotě řeky Vltavy pro naše hlavní město. Zaměřuje se na jednotlivé části řeky a definuje ideální cílový stav těchto částí i nástroje, které pomohou k dosažení tohoto stavu. Hudeček dále uvádí, že cíl je také ten, aby obyvatelé Prahy i turisté měli možnost kvalitně trávit volný čas po celé délce řeky. Vltavské břehy by měly nabízet různorodé možnosti využití od klidových a rekreačních zón až po živé oblasti s bohatým kulturním programem. Vytvářet ve městě prostředí, které jeho obyvatelům poskytuje dostatek příležitostí k pobytu a relaxaci je aktuálním trendem vyspělých měst. Říční břehy patří z tohoto pohledu k nejatraktivnějším místům ve městě. Jak již zmiňoval i B. Machala ve svém článku (2012), v poslední době dochází v řadě evropských měst k rozsáhlým úpravám břehů řek a jejich revitalizaci (Portál územního plánování hl. m. Prahy [1]). Studie koncepce pražských břehů je dokumentem strategickým, koncepčním a iniciačním, je vizí hlavního města Prahy, kdy nejvíce zdůrazňovaným cílem je „postupně vytvořit z oblasti řeky veřejný prostor celoměstského významu.“ (Portál územního plánování hl. m. Prahy [2], s. 79) Dílčím cílem bude například zlepšit kontinuální prostupnost řeky v podélném směru i samotnou přístupnost řeky z navazujícího města či rozptýlit rekreační zátěž, která je koncentrována do úzkého pásu na pobřeží (Portál územního plánování hl. m. Prahy [2]). Samotná studie je rozdělena do dvou hlavních částí, první se týká řeky v celoměstském kontextu, druhá pak jejich jednotlivých částí. V první části je tedy představena samotná vize města, charakter jednotlivých úseků prostoru řeky, význam řeky pro město, záměry ovlivňující území poblíž řeky, využití území, dopravní infrastruktura a ekonomie území. Zmíněn je zde i význam samotných ostrovů v prostoru řeky, jež jsou popsány jako jedinečné a cenné území uvnitř města. Ostrovy mají dle studie potenciál „zeleného odpočinkového prostoru města“, díky tomu, že si uchovaly svůj přírodní (či převážně přírodní) charakter. Ten by měl být zachován a dále chráněn. Studie dále vidí možnost výstavby objektů na ostrovech jako zcela výjimečnou, nemělo by zde tedy docházet k zastavování

souvislou novou zástavbou (maximálně objekty pavilonového typu v zeleni, jež se budou podílet na pobytovém a relaxačním charakteru místa). Prostor řeky Vltavy umožňuje pouze omezený pohyb po jejích okrajích, na rozdíl od toho na ostrově můžeme pobývat i v jeho centru. Ostrovy by měly být dle koncepce primárně využívány jako krajinářské parky, doplněné pobytovým, relaxačním, kulturním či přiměřeným sportovním využitím. Vhodné jsou také pro zřízení plováren nebo slunečních pláží, které lze jen těžko umístit na březích v centru města. Druhá část studie se pak konkrétně a podrobněji zaměřuje na jednotlivé části řeky – sever, centrum a jih (Portál územního plánování hl. m. Prahy). Cíle dokumentu z časového hlediska určují zásahy, jež je možné začít plnit okamžitě až po koncepty, jejichž plnění je otázkou řady let (Portál územního plánování hl. m. Prahy [2]).

2.3 Ostrovy jako objekt studia

Literaturu zabývající se pražskými vltavskými ostrovy lze rozdělit na tu, která není věnována pouze ostrovům jako takovým (jedná se tedy spíše o literaturu věnující se Praze a ostrovy jsou zde zmíněny jako její součást) a literaturu věnovanou pouze pražským vltavským ostrovům. První zmíněný typ literatury převažuje, informačně obsáhlejší a tedy pro tuto práci cennější je však literatura druhého typu, tedy zabývající se pražskými ostrovy samostatně.

V obsáhlé knize 1111 památek a zajímavostí Prahy (David 2001) nalezneme celou kapitolu s názvem Ostrovy. Autor v ní sepsal základní charakteristiky využití devíti ostrovů v minulosti i dnes a zaměřuje se i na původ názvu ostrova. Informace přímo související s ostrovy nalezneme dále v kapitole Technické památky a zajímavosti (např. Petržilkovská vodárna) a Historické domy a Moderní architektura. Dílo tedy není příliš podrobné a k námi zkoumané problematice zde nalezneme spíše základní informace. Autor zastává názor, že dnes se v Praze na Vltavě nachází pouze 9 ostrovů. Konkrétně se jedná o Císařskou louku, Císařský ostrov, Dětský ostrov, Kampu, Slovanský ostrov, Petržilkovský ostrov, Střelecký ostrov, Štvanici a Veslařský ostrov. Domnívám se, že důvodem tohoto výběru jsou přísnější kritéria pro posouzení faktu, co je a co není ostrov. Ve výčtu chybí tedy ostrov Libeňský, Rohanský, Křižovnický a bezejmenný. Ostrov Libeňský a Rohanský jsou fakticky vzato poloostrovy (Hrubeš, Hrubešová 2007, Fialová 2013). Lysák (2013) vymezil v českém kontextu několik kritérií, která by měl ostrov splňovat (viz kapitola 1.1, 2.3). Dle zmíněného vymezení tyto dva ostrovy nesplňují právě podmínku obklopení vodou ze všech stran (toto kritérium nenarušují případné mosty nebo lávky vedoucí na

ostrov - případ ostrova Kampa). Ostrov bezejmenný (nachází se mezi Barrandovským a Branickým mostem) a Křižovnický (pod Karlovým mostem při pravém břehu Vltavy), jsou pak ostrovy nepřístupnými, což může být důvodem, proč je také autor mezi ostrovy nezapočítává. Křižovnický ostrov by pravděpodobně i nesplňoval kritérium vzdálenosti od břehu dle Lysáka (2013), aby mohl být pokládán za ostrov. Stejným případem by byla i Kampa, která je oddělena ramenem Vltavy Čertovkou a od břehu je mnohdy vzdálena pouhých 5 metrů. Nesplňuje tedy jedno z kritérií (kritérium obklopení vodou ze všech stran splňuje, jelikož je s břehem spojena pouze lávkami), ale tradičně za ostrov považována je (Lysák 2013), (podrobněji dále v kapitole 2.3).

Knihy E. T. Havránka (2004) *Neznámá Praha* kniha první se věnuje pražským ostrovům ve stejnojmenné kapitole (zařazena je i kapitola o vltavské paroplavbě), kde velmi podrobně popisuje historii a vývoj jednotlivých ostrovů. Autor spatřuje ostrovy jako „území zcela neprávem opomíjené a přehlížené ač pro Prahu svojí polohou a cenou představují hodnoty nevídaného významu.“ (Havránek 2004, s. 186) Domnívá se, že ostrovy svým dnešním stavem rozvoji a potřebám hlavního města neodpovídají, nepatří plně veřejnosti a ta o nich mnoho neví a ostrovy s jejich historií dobře nezná (Havránek 2004). Oproti jiným městům, kterým dominuje řeka, shledává autor nábřeží Vltavy a ostrovy samotné nedostatečně upravené (absence parkových úprav a květinové výzdoby), což celému místu zbytečně ubírá na půvabu. „Nábřeží je mnohdy spíše smetištěm, nikoli ozdobou města.“ (Müldner 1921, cit. v Havránek 2004, s. 234) Ačkoli od vydání této publikace již uběhla řada let, bohužel musím konstatovat, že až na některé výjimky není autor daleko od pravdy. Nedostatečná parková úprava či neupravené nábřeží a části ostrovů jsou i mnohdy výsledkem ničivých povodní, které vzhled ostrovů a vltavského nábřeží negativně ovlivňují. Nalezneme ale i kladné příklady, především ostrovy Prahy 1, které se nacházejí v podstatě v centru města a jsou oproti jiným ostrovům více navštěvovány cizinci (jejich význam je více než jen lokální). Jedná se především o ostrovy Kampa, Slovanský a po povodních z června 2013 nově zrekonstruovaný Střelecký ostrov (který by byl před rekonstrukcí řazen spíše mezi ostrovy nedostatečně upravené).

Z. Wirth se v knize *Zmizelá Praha: opevnění, Vltava a ztráty na památkách 1945* (2004): zmiňuje o pražských ostrovech v kapitole *Vltava v Praze* spíše okrajově. Jak již z názvu kapitoly vyplývá, tato část se věnuje především vývoji řečiště samotné Vltavy, který samozřejmě souvisí se vznikem (i zánikem) ostrovů (kdy velmi důležitým faktorem bylo zbudování jezů, které způsobilo ukládání říčního materiálu pod nimi a vzniku nových ostrovů).

Vladislav Dudák je autorem netradičního průvodce Prahou po Vltavě: Putování po březích, ostrovech a mostech (2011). Dílo je logicky rozděleno do tří kapitol, ve kterých procházíme od seznámení s Vltavou a jejím vývojem (tím jak utvářela Prahu a naopak jak Pražané řeku a její pobřeží přetvářeli), povodněmi a dějinami vltavské plavby, přes historii pražského vodárenství a stokování po samotné putování podél Vltavy od Veslařského po Císařský ostrov. V této poslední kapitole procházíme kolem řeky od Jarova až po Sedlec a pro účely této práce zde nalezneme historii jednotlivých vltavských ostrovů (i těch zaniklých) a budov či institucí s nimi souvisejících. Kniha je doplněna nesčetnými historickými fotografiemi a vyobrazeními.

Publikace Pavly Státníkové Zmizelá Praha: Povodně a záplavy (2012) mapuje průběh a následky katastrof způsobovaných velkou vodou a to od dávné historie až téměř po současnost (poslední zmíněná velká povodeň je z roku 2002). Samotný text je doplněn obsáhlou obrazovou částí čítající 210 vyobrazení, z nichž nejstarší je z roku 1581 a nejnovější z poslední, v knize zachycené povodně, tedy z roku 2002. Tuto „obrazovou kroniku“ shledávám pro svojí práci cennou i díky tomu, že zde nalezneme historické fotografie zachycující povodněmi (i ledovými krami) zasažené pražské ostrovy (např. Kampa za povodně 1890, Slovanský a Střelecký ostrov při povodni z r. 1940 atd.). Autorka se povodním a protipovodňové ochraně v Praze věnuje i ve svých starších dílech: Počátky systematické ochrany před povodněmi v Praze. Poznámky k historii pražských povodní (Státníková 2005) a Historie povodní v Praze v grafice, malbě a fotografii ze sbírek Muzea hlavního města Prahy (Státníková 2001).

Ve větším či menším rozsahu se pražským vltavským ostrovům či tématům s nimi souvisejícím věnují i Knihy o Praze (editor P. Augusta a D. Broncová). Kniha o Praze 1 (Augusta 2008) se věnuje historii a využití ostrovů na Praze 1 v samostatné kapitole. V knize o Praze 4 (Augusta 1998) není překvapivě zmíněn Veslařský ostrov, nalezneme zde však zmínku o paroplavbě na Vltavě. V Knize o Praze 5 (Broncová 1996) je věnována samostatná kapitola Dětskému ostrovu, Kniha o Praze 7 (Broncová 1998) zmiňuje Císařský ostrov, respektive jezdecké závodíště a kynologické cvičiště na něm a zimní stadion a tenisové kurty na ostrově Štvanice (v kapitole věnované sportu a sportovištím). Kniha o Praze 8 (Broncová 1996) zmiňuje Libeňský a Rohanský ostrov spíše okrajově.

Unikátní publikací věnovanou již ostrovům samotným je kniha Pražské ostrovy (2007) od autorů Evy a Josefa Hrubešových a považují ji za velmi důležitou zejména pro historiografickou část práce o jednotlivých ostrovech. Kniha se velmi podrobně věnuje vývoji a charakteristice všech

deseti pražských ostrovů i institucím na nich fungujících. Ostrovy Petržilkovský, Křižovnický a Bezejmenný jsou zařazeny v kapitole „Ostrovy zapomenuté, zmizelé a beze jména“, vše je doplněno četnými fotografiemi. Na konci knihy jsou zařazeny i kapitoly o paroplavbě, povodních a dokonce i podrobná kapitola věnující se protipovodňovým opatřením v Praze.

Tato diplomová práce vychází i z bakalářské práce J. Fuksové, která vznikla na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, *Využití pražských ostrovů v cestovním ruchu* (2006). Autorka rozdělila ostrovy podle návštěvnosti, tedy na ostrovy nejčastěji navštěvované a ostrovy s nižší intenzitou návštěvnosti. Mimo toto pak vyčlenila ostrovy procházející největšími změnami (Rohanský a Libeňský ostrov). Každý z těchto ostrovů vyhodnotila pomocí SWOT analýzy a vlastního dotazníkového šetření, kdy mohla nasbíraná data porovnat s výsledky z šetření Vysoké školy ekonomické v Praze (dále jen VŠE) z roku 2003, publikovanými ve vědeckém časopise VŠE (tuto publikaci zmiňuji dále). Nespornou výhodou práce je i možnost porovnání vlastních výsledků (a výsledků nasbíraných studenty při šetření na pražských ostrovech) se dvěma předchozími šetřeními z let 2003 a 2006, a zjistit tak případné změny funkčního využití ostrovů v posledním desetiletí.

V již zmíněném květnovém vydání vědeckého časopisu VŠE *Acta Oeconomica Pragensia* (2003), který otiskuje excelentní studentské odborné práce, nalezneme článek *Pražské ostrovy – marketingová analýza možností cestovního ruchu* (kdy vedoucí práce byla PhDr. J. Netková). Ostrovy jsou zde rozděleny podle jednotlivých městských částí Prahy a mimo jejich historie zde nalezneme například SWOT analýzu, popis aktivit, památek a staveb na ostrově, dopravní dostupnost a hlavně vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření. V závěru je pak celkové vyhodnocení dotazníkového šetření na ostrovech. Jak již bylo zmíněno výše, tato práce bude velice užitečná při komparaci výsledků šetření na ostrovech a hodnocení vývoje jednotlivých ostrovů v posledním desetiletí.

Vzhledem k tomu, že se práce zabývá funkčními změnami pražských vltavských ostrovů, důležité je i její historicko-geografické zarámování. Příspěvek E. Semotanové (1995) *Člověk a příroda na pražských ostrovech v minulosti (do počátku 20. století)* z *Historické geografie – sborníku příspěvků k dějinám osídlení* je pro tuto práci cenným zdrojem informací právě díky podrobnému zpracování a historickému pohledu na tuto tematiku. Mimo vznik a charakteristiku jednotlivých ostrovů řeší autorka v samostatných kapitolách vývoj vlastnických vztahů a hospodářství na ostrovech, zábavu, kulturu, politiku a sport a povodně i válečné události zde.

V příloze D. Fialové Vltavské ostrovy v Praze (2013) publikované v Geografických rozhledech, nalezneme mimo samotný článek, který na příkladě pražských ostrovů na Vltavě ukazuje kterák „stručně a výstižně sestavit podklad pro diskuzi, vyprávění a prezentaci míst, která nás zaujala“ (Fialová 2013, s. 1) i přehlednou tabulku obklopenou fotografiemi jednotlivých ostrovů (která může být použita jako poster) se stručným přehledem současných i zaniklých pražských vltavských ostrovů, které jsou klasifikovány podle způsobu vzniku, přístupnosti, převládající funkce a významu a u každého z nich jsou uvedeny významné události a stavby.

Článek Ostrovy v Česku J. Lysáka (2013) v Geografických rozhledech vede polemiku nad definicí pojmu ostrov, která by byla aplikovatelná na naše podmínky a shrnuje základní informace o českých ostrovech a jejich klasifikaci. Autor se snaží definovat kritéria vhodná pro vymezení ostrova v kontextu českých přírodních poměrů, jelikož definice ostrova dle Úmluvy OSN se týká pouze ostrovů v mořích a oceánech a není tedy pro české podmínky vhodná (Lysák 2013). Podmínky, které by měl ostrov v Česku splňovat, aby mohl být považován za ostrov, jsou uvedeny v tabulce č. 1. Uvedená kritéria by samozřejmě bylo možné diskutovat. Toto vymezení, má ale i praktické zdůvodnění, totiž umožnění jejich identifikace na leteckých snímcích a dále možnost jejich zaznamenání v podrobných topografických mapách. V Česku je ostrovů, které splňují již zmíněná kritéria okolo dvou tisíc. Za ostrovy jsou dále považovány i ty z nich, které sice nesplňují některé z uvedených kritérií, ale tradičně za ostrovy považovány jsou. Takovým případem je ostrov Kampa, který (jak již zmiňuji výše v kapitole 2) by sice nesplňoval kritérium vzdálenosti od břehu, ale je za ostrov tradičně považován (Lysák 2013). Českým ostrovům přiřazuje autor převážně lokální význam, s čímž bych zrovna v případě pražských vltavských ostrovů úplně nesouhlasila. Konkrétně např. ostrov Kampa je jedním z míst v Praze, které je z hlediska mezinárodního cestovního ruchu turisty hojně navštěvované.

Fialová (2013) uvádí, že význam ostrovů může být lokální (Dětský ostrov), regionální (Císařský ostrov), národní (Slovanský ostrov) i mezinárodní (Kampa). Záleží tedy, jaká je jejich funkce a jak jsou zapsány v povědomí Pražanů i jejich návštěvníků. Kampa je tedy významným místem nejen pro návštěvníky z Česka, ale i ze zahraničí, Slovanský ostrov je zase spojen s národním povědomím. Naopak o existenci ostrova Křižovnického či Petržilkovského, tuší málokdo, i přesto, že leží v historickém jádru Prahy (Fialová 2013). Význam jednotlivých pražských vltavských ostrovů více přibližují v následující tabulce (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 1: Kritéria pro definici pojmu ostrov v českých podmínkách dle Lysáka

Podmínka	Popis kritérií	Ostrov nesplňující tyto podmínky
Obklopení vodou ze všech stran	Případné mosty nebo lávky vedoucí na ostrov toto kritérium nenarušují, vadí ale hráz, která ostrov spojuje s pevninou, z ostrova se pak stává poloostrov. Obklopení vodou by mělo být trvalé (mírné kolísání hladiny řeky by nemělo vést ke spojení ostrova s pevninou)	Libeňský, Rohanský
Trvalost existence (alespoň v řádu let)	Podmíněno stabilizací ostrova (vegetace, kamenný zához), jinak dojde vlivem pohybu vody k jeho rozplavení. Za ostrov tedy nepovažujeme dočasné říční štěrkové lavice (jejich poloha a tvar se výrazně mění po každém zvýšeném vodním stavu) ani dočasné naplaveniny	
Minimální rozloha	Minimální rozloha 20 m ² z důvodů možnosti identifikace ostrova z leteckých snímků a zaznamenávání v podrobných topografických mapách.	
Vzdálenost od břehu	Místo na ostrově nejbližší pevnině musí být dále než 10 m. vzdálenost už zaručuje určitou nedostupnost daného kousku země bez mostu, lávky, plavidla nebo plavání. Přirozenou vlastností ostrova je izolovanost od pevniny (břehu řeky či nádrže).	Křižovnický, Kampa

Zdroj: Vlastní zpracování dle Lysák (2013)

Tabulka č. 2: Ostrovky v Praze na Vltavě dle významu

Název ostrova	Význam	Zdůvodnění významu
bezejmenný	lokální	nepřístupný, v podstatě nic se zde nenachází
Císařská louka	lokální (až mezinárodní)	2 kempy v sezóně převažující mezinárodní klientela
Císařský	regionální	Ústřední čistička odpadních vod, jezdecký areál
Dětský	lokální	převážně pro rekreaci Pražanů
Kampa	mezinárodní	mezinárodní cestovní ruch
Křižovnický	lokální	malý, nepřístupný
Libeňský	lokální	zahrádkářská kolonie, vodácký oddíl, autobazary ad.
Petržilkovský	lokální	veřejnosti nepřístupný, vodárenská věž
Rohanský	mezinárodní	např. hotel Hilton, River City Prague ad.
Slovanský	národní	významné historické události pro český národ (spjat s národním obrozením ad.)
Střelecký	národní	historické hledisko pro český národ – dějiště kulturních, sportovních i politických událostí (např. cvičiště pražských střelců, konání sokolských sletů), v současnosti různé kulturní akce

Název ostrova	Význam	Zdůvodnění významu
Štvanice	mezinárodní	sport dříve (tenisová daviscupová utkání, mistrovství světa a Evropy v hokeji, krasobruslení, basketbalu, volejbalu ad.) i dnes (tenis, skateboard - světový závod Mystic Skate Cup)
Veslařský	lokální (až regionální)	2 veslařské kluby, pozemek Pražských vodáren (záložní zdroj pitné vody pro Prahu) veslařské závody

Zdroj: Vlastní zpracování dle Fialová 2013

Ostrovy na Vltavě v Praze nejsou samozřejmě jedinými říčními ostrovy v urbanizované krajině. Pro srovnání bych ráda zmínila i další městské ostrovy jinde ve světě. Mezi světově proslulé patří například Manhattan v New Yorku, Margit sziget (Markétin ostrov) na Dunaji v Budapešti, Museumsinsel (Muzejní ostrov) na řece Sprévě v Berlíně či Île de la Cité na Seině v Paříži (Fialová 2013). Publikaci, která by zahrnovala všechny světové městské ostrovy, bohužel nenajdeme, avšak informace o jednotlivých ostrovech z hlediska ČR nalezneme v nespočtu průvodců po konkrétních městech či zemích a samozřejmě i v odborné literatuře. V roce 2010 sestavila internetová cestovní firma Virtual Tourist žebříček turisticky nejvděčnějších a nejzajímavějších městských ostrovů světa. Jako první se umístil ostrov svatého Ludvíka na Seině v Paříži, který sousedí s Île de la Cité. Jako druhá skončila pražská Kampa, o které se Virtual Tourist vyjádřil, že je tak ohromující, že vypadá skoro neskutečně. Na třetím místě se umístil ostrov Ada Ciganlija v Bělehradě na řece Sávě. Čtvrtým turisticky nejvděčnějším ostrovem podle žebříčku je Isola Tiberina na Tiberu v Římě. Na pátém a šestém místě se umístily ostrovy, které sice obtéká moře, nikoli řeka, avšak stále splňující podmínku městského ostrova. Jedná se o ostrov Christianshavn v Kodani a Fort Denison (Pinchgut island) v Sydney. Následuje Zamalek na Nilu v Káhiře, již zmiňovaný Markétin ostrov v Budapešti, Ša-mien na Perlové řece v Kantonu a na desátém místě Trödelmarktinsel na řece Pegnitz v Norimberku (Lidové noviny). Jak je vidět, tak mimo Jižní Ameriku a samozřejmě Antarktidu, jsou zastoupeny (a turisticky hojně navštěvovány) městské ostrovy ze všech světových kontinentů. Městské ostrovy mají tedy v cestovním ruchu také své místo, i přesto že s pojmem ostrov je primárně spojena spíše představa exotické dovolené u moře (viz kapitola 1.1).

2.4 Možné metodické přístupy

2.4.1 Kvalitativní výzkum

Třetí kapitola je podrobně věnována metodám využívaným při tvorbě práce. Jedná se především o metody kvalitativního výzkumu. Proto je zde zmiňována i literatura metodologická a sociologická, která je pro tuto práci neméně důležitá. Z metodologických publikací práce čerpá především z knih Kvalitativní výzkum J. Hendla (2008) a Základy kvalitativního výzkumu od A. Strausse a J. Corbinové (1999). Oba tituly se mimo jiné snaží definici výše zmiňovaného kvalitativního výzkumu vymežit, nicméně každá z knih k tomuto termínu zaujímá jiný postoj (více viz kapitola 3.1). Kniha Kvalitativní výzkum (Hendl 2008) je podrobnější a více „vědecky“ psaná, publikace Strausse a Corbinové je v některých metodách psaná spíše jako praktický návod. Větší pozornost je však věnována knize Kvalitativní výzkum od Hendla (2008), zejména části, která se věnuje metodám získávání dat (kvalitativní dotazování, pozorování). Ze sociologické literatury byla nejčennějším zdrojem kniha Vybrané techniky sociologického výzkumu od P. Perglera, M. Dismana a kolektivu (1969), především tedy část druhá, věnovaná terénnímu sběru informací (Disman 1969). Autor se zde podrobně zabývá jednotlivými technikami sběru informací, výhodami a nevýhodami jejich použití i jejich analýzami. Používány jsou převážně části týkající se standardizovaného rozhovoru s využitím sestaveného dotazníku, taktiky tazatele při kvalitativním dotazování a metodě skrytého pozorování (více v kapitole 3.1).

2.4.2 Obraz jako zdroj informací

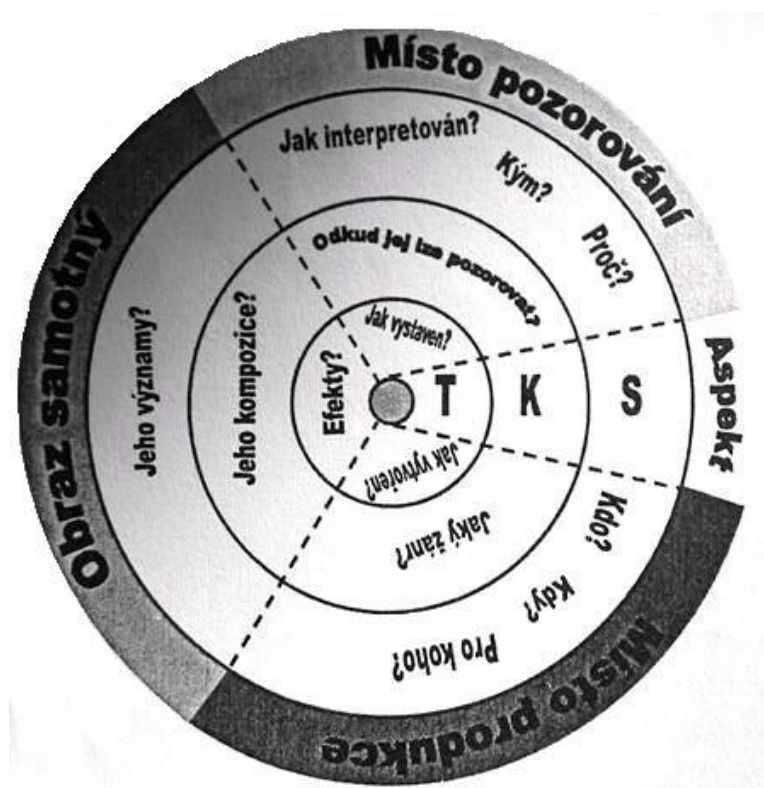
Vzhledem k tomu, že jedním z výstupů práce je i příprava podkladů a materiálů pro výstavu o pražských ostrovech, významným zdrojem informací byla i literatura didaktická, zabývající se prezentací vědeckých výsledků popularizující formou. Hlavním záměrem bylo zjistit, jak funguje obraz či fotografie jako vědecký sdělovací prostředek. Informace můžeme nalézt v podobě ústní či psané, nesmíme však opomíjet i neméně důležitou podobu informací a to podobu grafickou. „Kromě toho, že se z obrazů můžeme dozvědět, jak lidé v minulosti žili, jaké nosili oblečení, jaké měli zvyky, jaké bohy uctívali, máme možnost dozvědět se něco i o tom, jak se měnila krajina. Výtvarné umění nám neposkytuje pouze estetický zážitek, ale stává se vědeckým sdělovacím prostředkem.“ (Vočadlová 2009, s. 26) „Vizuální obrazy v mezilidské komunikaci nabývají stále většího významu. Po epoše orální a verbální nastává epocha vizuální.“ (Řezníčková 2010, s. 14) Vizuální epochu podpořil vznik několika vynálezů. Prvním byl vynález

fotografie (přesněji fotografického negativu), dalším pak vynález xerografické kopírky. Velkým přelomem v možnosti šíření informací a mezi nimi i vizuálních prostředků pak byly televize, počítače a internet, díky nimž mizí veškeré hranice času a prostoru. Dokladem toho, kterak se naše civilizace zabydluje ve vizuální epoše je velký vliv televize a internetu v každodenním životě, stejně jako vizuální reklamy, které na nás číhají na každém rohu (Řezníčková 2010). „Naštěstí však zatím nedošlo k vytlačení textu obrazem. Pak bychom se obrazně řečeno, v podstatě vrátili k užívání obrázkového písma.“ (Řezníčková 2010, s. 14) Existenci vizuální gramotnosti obhájí řada autorů, její problematikou se zabývají například autoři Boháček, Řezníčková či Sztompka (Sztompka 2007, Boháček 2009, 2010, Řezníčková 2010) – vizuální prostředky považují za důležité zdroje informací stejně jako text. Problém však vidí v tom, že ne každý dokáže množství informací například ve fotografiích vyčíst, častý důvod je i ten, že tyto vizuální prostředky nejsou za relevantní zdroj informací považovány. Dle Řezníčkové a Boháčka (2010, s. 18) může být překážkou i to, „že všechny informace obsažené ve fotografii jsou dostupné najednou, my však vidíme, resp. čteme jen ty informace, které vidět chceme či umíme.“

Na texty Řezníčkové a Boháčka navazuje ve svém příspěvku i Z. Kučera (2012), který se snaží poukázat i na některé další charakteristiky, jež bychom měli při čtení obrazů a jejich interpretaci brát v úvahu. Domnívá se, že zmínění autoři se věnují spíše tomu, co je na obrazech znázorněno přímo. Podle Kučery (2012) by však součástí optiky geografa neměla být pouze schopnost pasivně přijímat informace znázorněné v obrazech. „Geografie jako obor, jehož cílem je poznat a porozumět okolnímu světu a znalosti o něm nabyté zprostředkovat k dalšímu využívání širší společnosti, pracuje s celou řadou rozmanitých pramenů a zdrojů informací. K prezentaci svých představ o okolním prožívaném světě, jeho fungování a proměnách, využíváme různá schémata, slovní a textová pojetí doplňujeme obrázky, fotografiemi či mapami, které mají posluchači či čtenáři danou problematiku přiblížit.“ (Kučera 2012, s. 18) Obrazy (v širokém slova smyslu, tedy i fotografie, mapy či pohyblivé obrazy - filmy) mají minimálně dvě funkce. Zaprvé jsou prostředkem sdělovacím a zadruhé slouží jako zdroj poznání. Abychom porozuměli tomu, jakou má určitý obraz ve společnosti roli, musíme hledat odpovědi na otázku kdy, kde, jak, proč a kým byl obraz vytvořen a komu byl určen a co nám má daný obraz sdělit. Každý obraz vznikl záměrně a byl vytvořen s určitým cílem. Je třeba přihlížet k tomu, jak pomáhá utvářet naše představy o okolním světě, kterak ovlivňuje naše uvažování (Kučera 2012). Často slycháme, že žijeme ve vizuální době. „Žijeme v kultuře, která je ve stále větší míře proniknuta vizuálními obrazy s různými cíli a zamýšlenými účinky.“ (Sturken, Cartwright 2001, cit. v Kučera 2012,

s. 18) „Zvýšená míra vytváření a používání obrazů má být dokonce znakem modernosti určité společnosti.“ (Sontagová 2002, cit. v Kučera 2012, s. 18) Geografie je oborem, který od samého počátku využívá ke zdokumentování předkládaných zjištění vizuální materiály. Vztah geografie a obrazů nebyl vždy stejný, od tzv. „kulturního obratu“ v 80. letech 20. století se roli obrazů začala věnovat větší pozornost než dříve. Každý obraz vzniká s určitým záměrem a v různém společenském a kulturním kontextu, což podmiňuje také jeho obsah (Kučera 2012). „Jeho sdělení není neměnné a pomyslný život obrazu pak nekončí procesem jeho tvorby.“ (Kučera 2012, s. 19) V dnešní době, díky větším možnostem, např. kopírováním, jsou obrazy rozšiřovány mezi širokou veřejností a mění se i způsoby jejich využití. Způsob tvorby obrazu i jeho interpretace je samozřejmě subjektivní. Kučera (2012, s. 19) zmiňuje výzkum Rose (2007), který určuje několik charakteristik, kterým by měla být při čtení obrazu (od kresby a malby až po film) věnována pozornost. Rozlišuje tři místa, na kterých se vytváří význam obrazu, místo jeho produkce, obraz samotný a místo, kde obraz pozoruje publikum. Tato místa charakterizuje technologický, kompoziční a sociální aspekt (viz obrázek č. 2).

Obr. č. 2: Místa tvorby významu určitého obrazu a jejich různé aspekty

Zdroj: Kučera (2012, s. 18)

Poznámka: Písmena T, K, S značí aspekt technologický, kompoziční a sociální.

Důležitou roli ve vnímání a utváření významu daného obrazu hraje také prostředí, kde je obraz vystaven, kde ho může spatřit publikum. Pokud je tentýž jev vyobrazen na černobílé a barevné fotografii, dojem bývá často odlišný. Na spoustu lidí automaticky působí černobílá fotografie archaickým dojmem (Kučera 2012). Je mnoho otázek, které si při tvorbě, studiu a poznávání obrazu můžeme klást, nejvýznamnější z nich jsou shrnuty v tabulce č. 3. „Sdělení zprostředkovávaná obrazy nemusí být přímočará, neměnná a objektivní. Obrazy mohou i lhát, ať už záměrně nebo mimoděk. Je účelem reklamy představit nabízený produkt se všemi pozitivy i negativy, anebo přilákat naši pozornost k nabízenému produktu i za cenu určitého zjednodušení?“ (Kučera 2012)

Problematicke obrazu se ve stejnojmenné knize věnuje i francouzský odborník na oblast vizuality a filmu Jacques Aumont (2005). Ve své knize s příznačným názvem *Obraz*, zkoumá fenomén obrazu od aspektů fyziologických přes samotný obraz, podíl pozorovatele až po aspekty sociologické. Aumont použil dokonce výraz „civilizace“ obrazu, který odhaluje všem společný pocit, „že žijeme ve světě, v němž jsou obrazy nejen stále četnější, ale také stále různorodější a současně stále více vzájemně zaměnitelné.“ (Aumont 2005, s. 5) Aumont ve svém díle rozeznává pět hlavních a podstatných otázek a okruhů, podle kterých je i celá kniha koncipována do kapitol, které se na ně snaží najít odpovědi a shrnout klíčové poznatky z jednotlivých oblastí. (1) Co znamená vidět a vnímat obraz a jak lze toto vnímání vymezit ve vztahu ke vjemovým fenoménům obecně? (2) Vidění/vizuální vnímání, je komplexní činností, kterou nelze oddělit od dalších psychických funkcí, porozumění, rozpoznávání, paměti či touhy. Autor zvnějšku zkoumá světlo, které proniká do lidského oka a logicky dochází až k subjektu pozorujícímu obraz, jenž je pro něj vytvořen. Tento subjekt nazve pozorovatelem či divákem. (3) Dále sledujeme tuto imaginární nit a zjišťujeme, že divák nemá nikdy k pozorovaným obrazům abstraktní vztah, který by byl odtržený od konkrétní skutečnosti. Ve skutečnosti se naopak vidění vždy odehrává v kontextu, určovaném mnoha způsoby: v kontextu sociálním, institucionálním, technickým, ideologickým. Souhrn těchto faktorů je označován jako *dispositiv*. (4) Po uvědomění hlavních aspektů vztahu mezi konkrétním obrazem a jeho konkrétním příjemcem, přistupujeme ke zkoumání vlastního fungování obrazu. Jaký vztah vzniká mezi obrazem a skutečným světem - jak obraz reprezentuje, zobrazuje skutečný svět? Jaké jsou formy a prostředky tohoto zobrazení, jak se staví k prostoru a času? Jak obraz vyjadřuje významy? (5) Nemůžeme hovořit o obrazech bez ohledu na obrazy skutečně existující (Aumont 2005). Autor rozlišuje tři formy funkce obrazu: symbolickou, poznávací a estetickou. Stejně jako již výše zmínění autoři, zdůrazňuje obecnou funkci poznání, jež je obrazům od nepaměti přisuzována.

Tabulka č. 3: Vybrané otázky kladené při analýze obrazů

Tvorba obrazu	Obraz samotný	Vnímání obrazu publikem
<ul style="list-style-type: none"> • Kdy byl vytvořen? • Kde byl vytvořen? • Kdo jej tvořil? • Proč byl vytvořen? • Jedná se o původní obraz či kopii či úpravu jiného obraz? • Jakou technologií byl obraz vytvořen? Jedná se např. o malbu, kresbu či fotografii? • Jaký byl vztah mezi společenským postavením autora obrazu, jeho pořizovatelem/vlastníkem a jeho námětem? 	<ul style="list-style-type: none"> • Co ukazuje? Z čeho se skládá a jak je uspořádán? • Z čeho je zhotoven? • Je součástí nějaké série? • Do které části obrazu je směřován pohled diváka a proč? • Jaké jsou použity barvy? • Jaký je žánr obrazu? Jedná se např. o dokument, zachycení každodennosti? • Z jakých znalostí a představ obraz vychází? • Jedná se o věrný obraz skutečnosti, nebo byl naopak vytvořen tak, aby něco ze skutečnosti skrýval? • Jaké emoce, dojmy či potřeby má obraz u pozorovatele vyvolat? Pomocí jakých prostředků toho dosahuje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Komu byl původně určen • Jak je uložen? Proč právě tam? • Jak je zpřístupněn? Proč právě tam? Může jej vidět kdokoli? • Existuje k němu psaný doprovodný text (popisek, záznam v katalogu)? • Pokud je obraz vystaven, jsou součástí expozice další obdobné obrazy? Nebo se naopak vystavené obrazy od sebe významně odlišují? Jak to ovlivňuje způsob jejich interpretace? • Je možný více než jeden způsob interpretace daného obrazu? • Příkladali obrazu různí lidé v různých obdobích odlišné významy?

Zdroj: Kučera 2012, vlastní úprava

Mezi obrazy, v širokém slova smyslu, patří i mapy. Kartografické prameny jsou pro plánovanou výstavu velmi důležitými materiály, především z historicko-geografického hlediska. Např. staré plány Prahy či jejích částí, zahrnujících řeku Vltavu, nám ukazují, jak se jednotlivé ostrovy postupem času územně vyvíjely, kdy vznikaly či zanikaly, jak se měnily jejich názvy. Na

mapách s podrobnějším měřítkem pak můžeme vidět i konkrétní významné stavby na jednotlivých ostrovech. Dle Semotanové (1994) ve společenských vědách plní kartografická díla dvě základní funkce, funkci historického pramene (staré mapy, plány, atlasy) a metodologickou funkci (uplatnění kartografické metody v historickém výzkumu s využitím starých a soudobých map). „Staré mapy, plány a atlasy, eventuelně glóby, obecně kartografické nebo mapové prameny, jsou pro účely historického výzkumu považovány za specifické, nepsané obrazové prameny. Obsahují značný objem faktografických údajů, vyjádřených grafickou formou.“ (Semotanová 1994, s. 24) Studovány bývají převážně mapy a plány z 15.–19. století. Mapa se stává historickým pramenem tehdy, když už její geografický či tematický obsah neodpovídá současnému stavu zobrazené reality. Kartografické prameny nalezneme v mapových fondech a sbírkách. Někdy může kartografický materiál nahradit chybějící písemné prameny (Semotanová 1994).

Po prostudování příslušné literatury a dalších zdrojů, byly stanoveny následující hypotézy, které se práce postupně bude snažit potvrdit či zamítnout:

1. Funkční využití ostrova se v průběhu času měnilo, v současnosti na ostrovech převažuje rekreační funkce (ostrovy tedy slouží především k odpočinku a volnočasovým aktivitám jejich návštěvníků).
2. Návštěvníci ostrovů nechtějí měnit dosavadní, resp. současnou funkci ostrovů, chtějí ostrovy ponechat v podstatě takové, jaké jsou.
3. Hlavní aktéři působící na ostrovech se zajímají i o využití zbytku ostrova (tedy nejen místa, kde oni sami působí). Nechtějí ostrov a jeho funkci výrazně měnit a chtějí zde setrvat nadále.

3. Metodika

Tato kapitola přibližuje postup a metodiku tvorby celé práce. Nejprve bylo třeba práci uchopit z teoretického hlediska, tedy prostudovat příslušnou literaturu a jiné dostupné zdroje související s vybraným tématem a diskutovat některé teoretické přístupy humánní a behaviorální geografie (viz kapitola 2.1). Teprve po prostudování literatury a jiných zdrojů bylo možno stanovit dílčí cíle a hypotézy této práce.

3.1 Kvalitativní výzkum

Při tvorbě práce bylo vzhledem k povaze zkoumané problematiky využito převážně metod kvalitativního výzkumu. „Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných procedur kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Některé z údajů mohou být kvantifikovány, ale analýza samotná je kvalitativní. Ve skutečnosti je termín kvalitativní výzkum zavádějící.“ (Strauss, Corbinová 1999, s. 10) „Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž moc nevíme. Mohou pomoci o jevu získat detailní informace, které se kvantitativními jevy obtížně podchycují.“ (Strauss, Corbinová 1999, s. 11) Jiní autoři s tímto vymezením definice kvalitativních metod nesouhlasí a tvrdí, že kvalitativní výzkum nespočívá pouze v absenci čísel (Hendl 2008). Creswell (1998, s. 12, cit. v Hendl 2008, s. 48) říká: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“. Pro účely práce bylo využito několika metod kvalitativního výzkumu (rešerše příslušné literatury, standardizovaného rozhovoru, řízených rozhovorů, pozorování, pořízení a analýza fotodokumentace, sběru materiálů pro výstavu). Samotná metoda standardizovaného rozhovoru je charakteru kvalitativního, dotazník vytvořený pro účely rozhovoru pak obsahuje otázky jak kvalitativního, tak kvantitativního charakteru.

Významným a přínosným zdrojem informací byly i výsledky dotazníkových šetření, které proběhly na ostrovech v letech 2003 a 2006. Jedná se o součást studie zpracované v podobě marketingové analýzy možností CR – „Pražské ostrovy – marketingová analýza možností

cestovního ruchu (Netková 2003) a o šetření provedené pro účely bakalářské práce „Využití pražských ostrovů a nábřeží z hlediska cestovního ruchu“ (Fuksová 2006), (viz kapitola 2.3). Tyto výsledky mohly být následně porovnány s výsledky vlastního dotazníkového šetření i přesto, že pro všechna šetření nebyl použit standardizovaný dotazník a otázky tedy nebyly úplně stejné.

Jak bylo výše zmíněno, jednou z metod pro získání dat o využití pražských ostrovů pro volnočasové aktivity a k lepšímu pochopení toho, jak návštěvníci ostrovy vnímají a proč je navštěvují, bylo dotazníkové šetření, resp. standardizovaný rozhovor s využitím sestaveného dotazníku. Charakteristika těchto dvou technik terénního sběru informací je téměř shodná, rozdíl mezi dotazníkovým šetřením a standardizovaným rozhovorem je jediný – při dotazníkovém šetření nemusí být výzkumník v přímé interakci s respondenty (zkoumanými osobami). Při standardizovaném rozhovoru jsou závazně určeny otázky, jejich formulace, pořadí i řada prvků tazatelova chování v průběhu rozhovoru (Disman 1969). Obě metody mají své výhody i nevýhody (viz tabulka č. 4). Vytváření dotazníku vycházelo především z odborné literatury, zabývající se metodami terénního sběru informací, konkrétně tedy kvalitativním dotazováním, metodami standardizovaného rozhovoru (Hendl 2008, Disman 1969) a sestavováním dotazníku (Pergler, Disman a kol. 1969). Jednalo se především o publikace metodologické – Hendl (2008), Strauss a Corbinová (1999) a literaturu sociologickou – Pergler, Dismann a kol. (1969), (více v kapitole 2.4.1). Na základě získaných informací jsem se snažila o dodržování správného postupu při tvorbě dotazníku, například zařazení lehčích otázek na úvod a naopak otázek identifikačních, jako je věk, povolání, bydliště respondenta, na závěr dotazníku. Na úvod dotazníku je respondentům vysvětlen účel šetření a představeno téma mé diplomové práce. Zdůrazněno je, že se jedná o dotazník krátký a anonymní, že výsledky poslouží pouze pro účely diplomové práce. Respondentům bylo v případě zájmu nabídnuto zaslání vyhodnocení šetření na emailovou adresu. Dotazník se skládá ze 14 otázek, z toho je 7 otevřených a 7 uzavřených. Jeho podoba je součástí příloh této práce (viz Příloha č. 1). Vyplnění dotazníku trvalo většinou pár minut, záleželo i na ochotě jednotlivých respondentů, někteří se u otevřených otázek rozpovídali více, někteří méně. Respondenti byli vybíráni prostým náhodným výběrem a byli dotazováni osobně, šlo tedy o tzv. standardizovaný rozhovor. Samotné standardizované rozhovory na vybraných ostrovech byly provedeny studenty bakalářského studia geografie a kartografie na PřF UK. Studenti (resp. tazatelé) byli řádně proškoleni o tom, jak mají respondenty oslovovat, jaké jsou nejdůležitější zásady pro provádění rozhovoru a tazatelovo chování. K tomuto účelu dobře

posloužily i taktiky tazatele dle Dismana (Pergler, Disman a kol. 1969), kde je vše jasně a názorně vysvětleno.

Tabulka č. 4: Srovnání rozhovoru a dotazníkového šetření dle Dismana (1969)

Rozhovor	Dotazník
relativně nákladná technika sběru informací, méně efektivní	vysoce efektivní technika, postihne s malým nákladem velký počet jedinců
šetření vysokého počtu jedinců k témuž časovému momentu je obtížné a nákladné	šetření vysokého počtu jedinců k témuž časovému momentu je relativně snadné
poměrně vysoké nároky na počet vyškolených tazatelů	nepatrné nároky na počet vyškolených výzkumných pracovníků v terénu
šetření prostorově rozptýleného vzorku je velmi nákladné	šetření prostorově rozptýleného vzorku je snazší a poměrně velmi málo nákladné
neklade přílišné nároky na respondenty	klade značné nároky na respondenty, na jejich schopnosti i na jejich ochotu spolupracovat
rozdíly mezi tazateli mohou někdy vést k nesrovnatelným výsledkům	je zachována formální shodnost podnětové situace
přímý styk tazatele a respondenta umožňuje odstraňovat chyby vzniklé neporozuměním otázkám a překonávat zábrany respondentů	chyby vzniklé neporozuměním otázkám lze v nejlepším případě dodatečně konstatovat, není také zjištěno, zda údaje pocházejí od osoby, o kterou se nám jedná, zda dotazník nevyplňoval někdo jiný nebo zda odpovědi neovlivnil
možnost pozorovat respondenta poskytuje určité dodatečné informace	pro interpretaci je k dispozici jen grafický záznam odpovědi
anonymita je pro respondenty málo přesvědčivá	anonymita je pro respondenty přesvědčivá
záznam zejména odpovědí na otevřené otázky je pro tazatele pracný	záznam je přenesen na respondenta, ale může být zdrojem chyb

Zdroj: Vlastní zpracování dle Disman (1969)

Šetření proběhlo mezi červencem a prosincem 2013. Jak je již zmíněno výše, neproběhlo na všech pražských vltavských ostrovech (13), ale bylo k němu vybráno pouze 9 z nich¹. Snahou bylo získat za každý ostrov alespoň 25 vyplněných dotazníků. Vzhledem k tomuto malému množství získaných dotazníků se jednalo pouze o jakousi „sondu“ mezi běžné návštěvníky pražských vltavských ostrovů, nemůžeme tedy hovořit o plně reprezentativním vzorku. Tento

¹ Vybrány byly pouze ostrovy, u kterých mělo smysl šetření provádět. Šetření tedy neprobíhalo na Rohanském ostrově, který je dnes v podstatě součástí Karlína a spousta respondentů by si ani neuvědomovala, že se jedná o ostrov. Ostrov Petržilkovský pak není veřejnosti přístupný (a nachází se zde pouze budova vodárenské věže), ostrovy Křížovnický a bezejmenný jsou nepřístupné.

minimální počet dotazníků se nakonec podařilo získat pouze na 7 ostrovech, a to Císařském, Kampě, Libeňském, Slovanském, Střeleckém, Štvanici a Veslařském ostrově. Na Císařské louce se bohužel nepodařilo získat žádný vyplněný dotazník a na ostrově Dětském, který byl zasažen povodněmi a v době šetření, mimo restauraci ještě uzavřený, pouze dva dotazníky. Celkem se podařilo získat 196 vyplněných dotazníků. Celé šetření muselo být z důvodu povodní, které proběhly v červnu 2013 a některé vltavské ostrovy zasáhly a poškodily, posunuto. Posledním šetřeným ostrovem byl Střelecký ostrov, který byl po zasažení povodněmi dlouho uzavřen. Otevřen pro veřejnost byl až po rozsáhlé rekonstrukci na konci září 2013 (26. 9. 2013). Pro účely šetření na tomto ostrově, bylo tedy potřeba původní dotazník upravit. V dotazníku jsem nakonec ponechala původní otázky, pouze jsem jej upravila o možnost srovnání ostrova před a po rekonstrukci (respektive před a po povodních). V úplném závěru každého dotazníku byly i otázky pro tazatele (datum, čas, doplňující poznámky - „můj pocit z vyplňování dotazníku“). Dotazující studenti měli též za úkol vést si tzv. deníčky, jednalo se o zápis z pozorování při šetření na jednotlivých ostrovech. Tyto zápisy spolu s vyplněnými dotazníky podaly ucelenější obraz o jednotlivých šetřeních. Zpracování dat bylo provedeno pomocí programu Microsoft Excel, ve stejném programu byly vytvořeny i výstupy v podobě grafů.

Další z využitých metod byly řízené rozhovory s hlavními aktéry, kteří na ostrovech provozují svoji činnost. Osloveni byli představitelé několika institucí na vybraných ostrovech (viz tabulka č. 5), převážně prostřednictvím emailové komunikace. Vysvětlila jsem problematiku zpracovávané diplomové práce a požádala jsem o osobní schůzku či v případě nedostatku času o zodpovězení několika otázek pomocí emailové komunikace. Bohužel se však nepodařilo zkontaktovat se všemi oslovenými. Rozhovor pomocí návodu (Hendl 2008) nakonec proběhl pouze se třemi aktéry, a to s paní Zdenou Kopeckou, předsedkyní 46. ZO Zahrádkářského svazu na Libeňském ostrově, panem Vladislavem Šavrdou, manažerem I. ČLTK Praha na Štvanici a panem Luděkem Pospěchem, manažerem provozu ÚČOV na Císařském ostrově. Předseda ČVK Praha na Veslařském ostrově, pan Josef Blecha, ochotně zodpověděl mé otázky prostřednictvím emailové komunikace. Zkoušela jsem se domluvit i s majitelem jezdeckého areálu na Císařském ostrově, a to skrze jednoho ze zaměstnanců jezdeckého areálu, který potvrdil, že pan majitel je jedinou „zasvěcenou osobou“, která mi na mé otázky může adekvátně odpovědět a přislíbil ho kontaktovat. Snažila jsem se domluvit si schůzku či poprosit o zodpovězení otázek pomocí emailu, bohužel však další komunikace zůstala bez odpovědi. Bez reakce zůstaly několikrát pokusy o zodpovězení otázek ze strany kempů na Císařské louce, stejně tak i s VK Blesk na

Veslařském ostrově. Zde však v podstatě za oba veslařské kluby, které sídlí v těsné blízkosti a jejich aktivity jsou prakticky stejné, odpověděl předseda ČVK, pan J. Blecha.

Tabulka č. 5: Seznam oslovených aktérů pro řízené rozhovory

Ostrov	Aktéři	1. oslovení emailem	2. oslovení emailem	telefonické oslovení	schůzka
Císařský ostrov	Ing. Luděk Pospěch (ÚČOV)	6. 1. 2014	-	-	14. 1. 2014
	Jezdecký areál Císařský ostrov	6. 1. 2014	28. 2. 2014	-	pan majitel neměl bohužel čas
Císařská louka	Caravan Camping	6. 1. 2014	28. 2. 2014	nepodařilo se zkontaktovat	-
	Caravan Park - Yacht Club	6. 1. 2014	28. 2. 2014	nepodařilo se zkontaktovat	-
Libeňský ostrov	46. Základní organizace ČZS v Praze	6. 1. 2014	28. 2. 2014	1. 4. 2014	5. 4. 2014
Štvanice	Vladislav Šavrda (generální manažer 1. ČLTK Praha)	6. 1. 2014	-	-	10. 1. 2014
Veslařský ostrov	Veslařský klub Blesk	6. 1. 2014	28. 2. 2014	nepodařilo se zkontaktovat	zodpovězeno v rámci ČVK Praha
	Český veslařský klub Praha	6. 1. 2014	28. 2. 2014	-	email 8. 3. 2014

Zdroj: Vlastní zpracování

Pozn. email - zodpovězení otázek pomocí emailové komunikace

Rozhovory byly nahrávány pomocí audiotekniky (diktafonu) a poté přepsány do písemné podoby. Rozhovor pomocí návodu dle Hendla (2008) probíhá tak, že tazatel má připravený seznam otázek či témat, které chce v rámci interview probrat. Tento seznam zajistí, že se skutečně na všechna pro tazatele zajímavá témata dostane. Zůstává však volnost přizpůsobení a formulace otázek podle situace. Výhodou je, že je udrženo zaměření rozhovoru a zároveň může dotazovaný rozhovor obohatit o své zkušenosti a perspektivy. Stejný seznam otázek či témat lze použít pro další dotazované, čímž je umožněno a ulehčeno srovnání rozhovorů. Rozhovory probíhaly přibližně podle těchto otázek/témat:

- Jaký je Váš vlastnický vztah k území, jedná se o plochu pronajatou od hlavního města Praha?
- Zajímáte se i o využití zbytku ostrova, máte možnost nějakým způsobem do využití ostrova zasahovat?
- Plánujete do budoucna menší nebo závažné změny na ostrově? Jednalo by se o změny, které by zasahovaly do vzhledu ostrova či dokonce měnily jeho funkčnost a využití?
- Jak jste se vypořádávali s povodněmi (2002, 2013)? Došlo kvůli povodním k trvalým a viditelným změnám oproti původnímu stavu (ať už k lepšímu či horšímu)? Podařilo se Vám již zcela odstranit následky povodní z července 2013?

Přidány byly i otázky, které pak směřovaly konkrétním institucím. Pro 1. ČLTK Praha na Štvanici:

- Víte/zajímali jste se o architektonickou soutěž o návrh řešení využití a rozvoje území ostrova Štvanice (budoucí podobu ostrova Štvanice)?
- Kontaktoval Vás někdo ohledně této soutěže? Měli jste možnost se k připravovaným změnám vyjádřit?
- Navštívili jste výstavu návrhů této soutěže probíhající v Kafkově domě? Zaujal Vás některý z návrhů?
- Mohli byste do případného uskutečnění vybraného návrhu zasahovat?

Pro provoz Ústřední čistírny odpadních vod na Císařském ostrově:

- Bude plánovaná přestavba čistírny na Císařském ostrově nějakým způsobem měnit tvář ostrova, zasáhne do jeho vzhledu? Bude pro návštěvníky ostrova znamenat nějaké změny či omezení?
- Uvažuje plán rekonstrukce čistírny i s nějakým způsobem lepší protipovodňové ochrany?

Pro ČVK na Veslařském ostrově:

- Uvítali byste, aby byl Veslařský ostrov navštěvovanější (mimo členy veslařských klubů či návštěvníky v době veslařských závodů)?

Pro ZO na Libeňském ostrově:

- Jak se vyvíjí spory s magistrátem o případném vypovězení nájemních smluv a likvidaci zahrádkové osady, jaká je nyní situace?
- Jak Vás ovlivňuje developerský projekt výstavby libeňských doků?

Další z metod terénního šetření, která byla použita, byla metoda skrytého pozorování (Hendl 2008, Disman 1969), při kterém jsem si dělala poznámky o jednotlivých ostrovech a o tom, co se na nich děje. Účelem bylo seznámit se s ostrovy detailněji, udělat si o nich ucelenější obraz, seznámit se s institucemi, které se na ostrovech nacházejí a i zjistit jaké skupiny lidí ostrovy navštěvují. Při tomto šetření byla též pořízena fotodokumentace ostrovů, k dispozici jsem měla i fotodokumentaci od studentů, kteří prováděli standardizované rozhovory na vybraných ostrovech a od dr. Fialové, která pořizovala fotodokumentaci jednotlivých ostrovů při svém výzkumu. V případě použití některé z těchto fotografií je jejich autor pod danou fotografií řádně uveden. Vybrané fotografie jsou součástí příloh na konci práce (viz Příloha 2).

3.2 Výstavy jako specifický zdroj informací

Významnými zdroji informací byly i dvě výstavy, které jsem měla možnost navštívit. Jednalo se o výstavu „Pražské zahrádkové osady“, která proběhla 6. 6. – 20. 10. 2013 v Sále architektů na Staroměstské radnici. Autory výstavy byli Karolína Pauknerová a Petr Gibas. Výstava představovala pražské zahrádkové kolonie v současnosti a jejich vývoj z hlediska historického i zahraničního kontextu (Výstava pražské zahrádkové osady). „Zahrádkáři a zahrádkářství představují v městském prostředí svěbytný fenomén, který navíc v poslední době přitahuje stále větší pozornost. Přestože se zahrádkaření zdá být výsostně českou aktivitou spojenou s obdobím normalizace, zahrádkářství a zahrádkové osady jsou součástí měst minimálně po celé Evropě.“ (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy) Výstava se věnuje historii zahrádkaření v Evropě i současným pražským zahrádkám. Podrobněji rozebírá čtyři z nich a to osadu Libeň, Jenerálku, Skalku a Vinoř a představuje i osobnosti, které ovlivnily zahrádkaření, jako byl M. Schreber, E. Štorch a další. Pro tuto práci byly využity informace především z části výstavy věnované zahrádkovým osadám na Libeňském ostrově, zmíněna zde byla i kolonie na Císařském ostrově, která zanikla kvůli povodním v roce 2002. Více se této tematice bude věnovat praktická část práce (viz kapitola 5. 10 Libeňský ostrov).

Další byla výstava projektů na řešení budoucí podoby ostrova Štvanice, která proběhla od 10. 12. 2013 do 31. 1. 2014 v Kafkově domě na Kafkově náměstí. Vyhlášovatelem

architektonické soutěže o novou podobu ostrova Štvanice bylo hlavní město Praha. Do soutěže se přihlásilo 80 návrhů, z nichž byly 4 návrhy pro nesplnění podmínek soutěže vyřazeny (Portál hlavního města Prahy). Do druhého kola pak postoupilo 8 návrhů. Nebylo uděleno první místo, naopak byla udělena dvě třetí místa. Návrhy měly ukázat možnosti „maximálního využití potenciálu Vltavy a jejích nábřeží a ostrovů jako důležité součásti veřejného prostoru města. Předmětem této soutěže byla proto nová definice místa ostrova Štvanice a artikulace jeho vazeb a spojení s okolními částmi centra Prahy jako součásti veřejného meziprostoru města“ (Web o architektuře v Čechách i ve světě). Na výstavě bylo tedy k vidění všech 76 návrhů přihlášených do soutěže. Návrhy byly různé, některé respektovaly současnou sportovně-rekreační funkci ostrova, například tenis, který je zde jedním z hlavních subjektů a má na Štvanici již 120 letou tradici (více viz rozhovor s manažerem 1. ČLTK v kapitole 5. 8) a snažily se ji zachovat. Někteří ještě tuto sportovní funkci ostrova rozvíjeli a vytvářeli ze Štvanice v podstatě „ostrov sportu“, kdy přidávali na ostrov další indoorové i outdoorové sporty a přáli si z ostrova udělat dějiště turnajů nejen místních, ale i mezinárodních. Jiné návrhy naopak chtěly ze Štvanice udělat centrum kulturní a přidávaly koncertní sítě, národní knihovnu, letní kino i divadlo. V jednom z návrhů bylo dokonce i propojení takřka všeho, ostrov byl rozdělen na 3 zóny (kultury a filharmonie, tenisu a sportu a rekreace a městského parku). Objevily se zde dokonce i návrhy bydlení a obchodů. Někteří by zde viděli i železniční zastávku vlaku, který jezdí přes Negrelliho viadukt, v plánu bylo dokonce i vyhloubit stanici metra (linka metra C prochází pod ostrovem). Zde je vidět jasná snaha o zlepšení dostupnosti ostrova a jeho propojení s okolními částmi Prahy. V současné době není přístup na ostrov, zejména pro pěší, úplně ideální. V návrzích se často i opakoval stejný prvek – lávka pro pěší, která by propojovala Karlín a Holešovice, která by výrazně zlepšila cestu na ostrov. Vítězný návrh (po neudělení prvního místa tedy návrh, který obsadil místo druhé) studia RKAW, pracuje s několika možnými variantami. Od přeměny ostrova doslova v oázu zeleně, přes možnost stavby budovy typu filharmonie až po zbourání zdejších tenisových kurtů (respektive jejich přemístění jinam). Zatím však není jasné, kdy a zda vůbec přestavba ostrova proběhne, o tom rozhodně rada a zastupitelstvo hlavního města, Praha nemá zatím na obnovu Štvanice peníze (Portál hlavního města Prahy [1], Česká televize).

3.3 Vyhledávání archiválií

Jak již bylo zmíněno, jedním z výstupů práce je i spolupráce na přípravě plánované výstavy o pražských vltavských ostrovech. Spolupráce probíhá formou sběru podkladů a historických

materiálů, kam patří nejen literární prameny, ale i staré fotografie, vyobrazení, historické mapy a další dostupné zdroje, které se podaří získat. Cenné historické informace lze nalézt například v dokumentárním cyklu České televize Vltava v obrazech, který režíroval Karel Čáslavský a kde jsou využity unikátní staré záběry i fotografie. Prezentací vědeckých výsledků popularizující formou, kartografickým pramenům, tím jak funguje obraz či fotografie jako vědecký sdělovací prostředek, jak je vnímán a interpretován publikem, se více zabývám v kapitole 2. Vyhledávání historických map, fotografií či grafik probíhalo pomocí katalogů jednotlivých archivů či mapových sbírek, které jsou z velké části přístupné po internetu. Zde bylo nutné, stejně jako při jakémkoli jiném vyhledávání, co nejpřesněji zadat hledané výrazy. Na základě toho pak katalog zobrazí dostupné archiválie. Velkou výhodou je, že v dnešní době je velká část archiválií zdigitalizována a skrze katalogy či aplikace jednotlivých archivů a jejich badatelen je možné zobrazit jejich náhled. Po prozkoumání katalogů a dostupných archiválií v jednotlivých sbírkách bylo vytipováno několik archivů, ve kterých se nacházejí vhodné a dostupné podklady. **Archiv hlavního města Prahy** se soustřeďuje na archiválie z let 1493–1954. Sbírkami vznikaly jak z činnosti pražských úřadů a institucí, tak i sběratelskou aktivitou městského archivu. Nalezneme zde rukopisné i tištěné plány Prahy ze 17.–20. století, grafické listy s nejstaršími pražskými vedutami ze 17. století a pohledy na Prahu z 18. a 19. století (Semotanová 1994, s. 86, Archiv hlavního města Prahy). Potřebné podklady byly nalezeny ve třech sbírkách archivu, a to ve Sbírce map a plánů, Sbírce grafiky a Sbírce fotografií, kde mimo historické fotografie současných ostrovů, nalezneme i fotografie některých ostrovů zaniklých (Trojský, Primátorský). Archiválie je možné půjčovat pouze prezenčně do badatelny, kde při jejich prohlížení platí striktní pravidla. Před návštěvou badatelny je nutné materiály předem objednat. Sbírkami jsou z větší části digitalizovány, je proto možné si jednotlivé archiválie před jejich objednáním do badatelny na internetu prohlédnout. V případě zveřejnění některých archiválií (platí i pro nekomerční reprodukci), je nutné nejprve požádat archiv o povolení či uzavřít studijní smlouvu. Použití reprodukcí map, fotografií a dalších materiálů pro studijní či vědecké účely, ve většině případů není zpoplatněno. Některé materiály je však možno zveřejnit pouze za úplaty, v práci jsou proto využity jen volně dostupné obrazové materiály. Výše zmíněná pravidla platí ve všech vybraných a dále popsaných archivech. Druhou vybranou institucí je **Ústřední archiv zeměměřičství a katastru**, který spolupracuje i s Národním archivem v Praze. Tento archiv pokračuje v činnosti Ústředního archivu pozemkového katastru (vznikl v r. 1928), který uchovával a spravoval celostátní katastrální elaboráty a mapy. Základem archivu je mapový a písemný fond pozemkového katastru. Asi nejcennější částí fondu jsou originální mapy a císařské otisky originálních map stabilního katastru z 2. čtvrtiny 19. století (Semotanová 1994, Ústřední

archiv zeměměřičství a katastru). Pražské vltavské ostrovy nalezneme nejvíce právě na těchto mapách. Další historické mapy zobrazující pražské vltavské ostrovy pak nabízí Sběrka map a plánů do roku 1850, tato sbírka zahrnuje kartografická díla evropských kartografů a kartografických dílen od druhé poloviny 16. století a kartografických vydavatelství a nakladatelství z let 1800– 1850. Ostrovy nalezneme také ve sbírce map odvozených z 3. vojenského mapování. Stejně jako v Archivu hlavního města Prahy, i zde jsou náhledy digitalizovaných map přístupné přes webové stránky Ústředního archivu zeměměřičství a katastru. Velké množství potřebných historických map bylo nalezeno také v **Mapové sbírce Přírodovědecké fakulty UK**. Sběrka zahrnuje kartografická díla staré i nové produkce z území České republiky i ze zahraničí. Konkrétní díla pak byla vyhledávána přes Centrální katalog UK. Část mapových materiálů je v rámci projektu TEMAP (Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR) digitalizována a je tedy opět možné zobrazení přes internet. Z Mapové sbírky budou využity vybrané plány Prahy, na kterých se ostrovy nachází. Za **Mapovou sbírku Historického ústavu AV ČR**, která se v současné době digitalizuje a je uzavřena, byly prof. Semotanovou poskytnuty Hurtigovy plány Prahy z konce 19. století. Vybrané mapy jsou použity a řádně citovány dále v práci (viz Příloha č. 4). Pro potřeby výstavy je postupně vytvářena databáze vhodných archiválií (viz tabulka č. 6), které jsou ve vybraných archivech a sbírkách k dispozici. Konkrétní materiály, které pak budou pro výstavu použity, budou vybrány z utvořené databáze a o možnosti jejich reprodukce se bude jednat s institucemi, ve kterých se tyto materiály nachází.

Tabulka č. 6: Ukázka z databáze historických map vytvořené pro účely výstavy

Položka č.	Název mapy	Podtitul	Autor	Rok/období vydání	Zdroj
1.	Hurtigův plán Prahy	Polohopisný plán Malé Strany a Hradčan	A. Hurtig	konec 19. stol.	Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR
2.	Hurtigův plán Prahy	Polohopisný plán Hořejšího Nového města, Královského Vinohradu	A. Hurtig	konec 19. stol.	Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR
3.	Hurtigův plán Prahy	Polohopisný plán Karlína, Žižkova s Olšany	A. Hurtig	konec 19. stol.	Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR
4.	Hurtigův plán Prahy	Polohopisný plán Smíchova a Košířů	A. Hurtig	konec 19. stol.	Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR

Položka č.	Název mapy	Podtitul	Autor	Rok/období vydání	Zdroj
5.	Hurtigův plán Prahy	Polohopisný plán Starého města, Dolejšího Nového města, Josefova	A. Hurtig	konec 19. stol.	Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR
6.	Nejnovější plán Prahy a okolí		J. F. Zwettler, J. Kamernik	1835	Mapová sbírka PřF UK
7.	Plán Prahy			1855	Mapová sbírka PřF UK
8.	Plán Prahy a předměstí		J. E. Wagner	1866	Mapová sbírka PřF UK
9.	Nejnovější plán Prahy předměstí a okolí		V. Šebek	1880	Mapová sbírka PřF UK
10.	Plán Prahy a okolí		J. Kaftan, J. Líčka a J. Štverák	1885	Mapová sbírka PřF UK
11.	Monumentální plán královského hlavního města Prahy	i s nejnovější VII. částí Holešovicemi a Bubny, Karlína, Král. Vinohradů, Žižkova, Bubence, Nuslí a Smíchova	J. Brož	1894	Mapová sbírka PřF UK
12.	Orientační plán hlavního města Prahy			1929	Mapová sbírka PřF UK
13.	Plán král. hlav. města Prahy a obcí sousedních	Východní části Karlína, Žižkova, Král. Vinohradů; dále Hrdlořezy, Strašnice, Malešice, V.	A. Hurtig	mezi 1880-1910	Mapová sbírka PřF UK
14.	Plán král. hlav. města Prahy a obcí sousedních	Smíchov, Praha: II. Hořejší Nové město, IV. Král. Vyšehrad. Kr. Vinohrady, Vršovice	A. Hurtig	mezi 1880-1910	Mapová sbírka PřF UK

Položka č.	Název mapy	Podtitul	Autor	Rok/období vydání	Zdroj
15.	Plán král. hlav. města Prahy a obcí sousedních	Bubeneč, Praha: VII. Holešovice-Bubny. VIII.	A. Hurtig	mezi 1880-1910	Mapová sbírka PřF UK
16.	Plán král. hlav. města Prahy a obcí sousedních	Praha: VIII. Libeň. Střížkov, Prosek, Vysočany, IV. a	A. Hurtig	mezi 1880-1910	Mapová sbírka PřF UK
17.	Plán král. hlav. města Prahy a obcí sousedních	Praha: VIII. Libeň. Střížkov, Prosek, Vysočany, IV. B	A. Hurtig	mezi 1880-1910	Mapová sbírka PřF UK

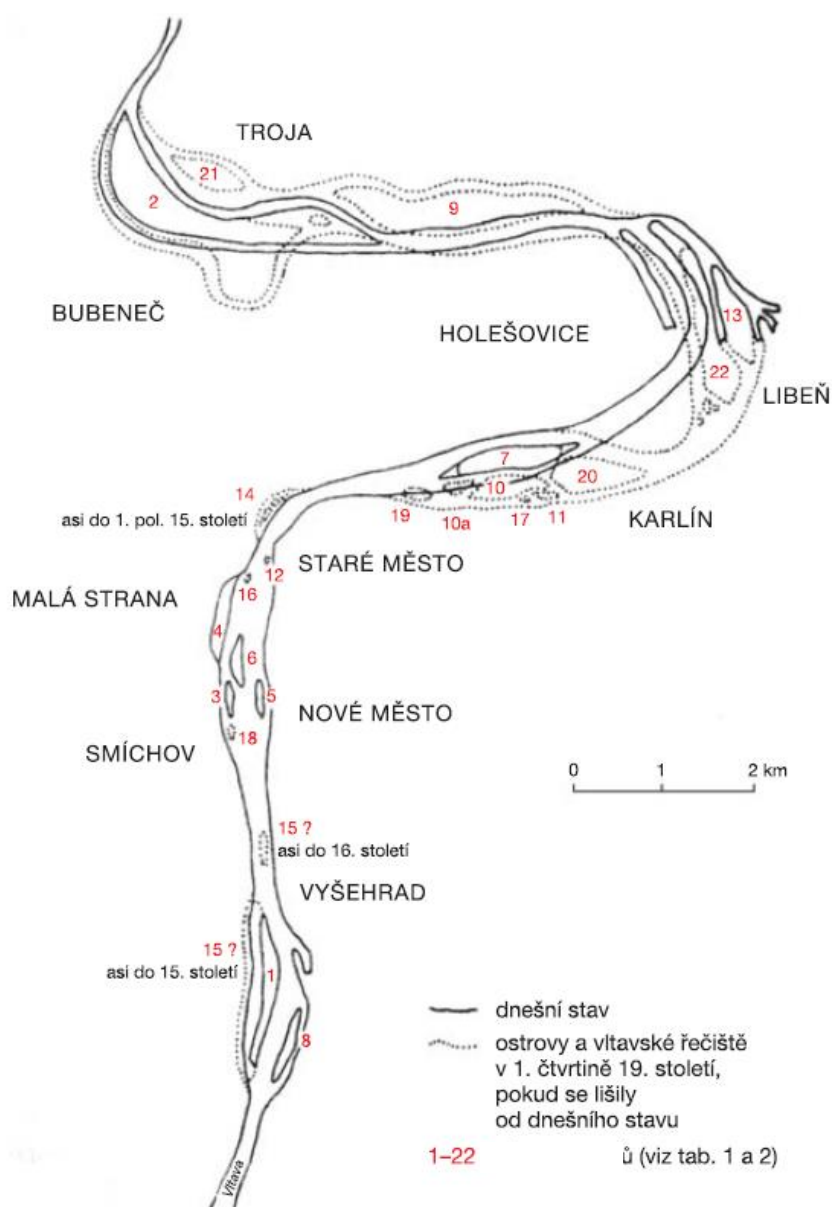
Zdroj: vlastní zpracování

4. Historický vývoj vltavských ostrovů na území současné Prahy

Říční ostrovy nalezneme v Česku na mnoha místech, především pak na větších českých tocích. Ale právě v Praze se jich díky specifickým geologickým podmínkám utvořil velký počet (Netková 2003). Jak již bylo zmíněno, v současnosti se na území hlavního města Prahy na řece Vltavě nachází 13 ostrovů. Některé z nich sice fakticky ostrovy nejsou, ale jsou za ně tradičně považovány. Tento počet však nebyl vždycky stejný, ostrovy v průběhu času vznikaly a zanikaly. Historické podklady nalezneme ke dvaadvaceti z nich (Semotanová 1995, Fialová 2013). K jejich vzniku a zániku docházelo prouděním Vltavy a napomohla tomu i lidská činnost. Většina z nich zanikla při přestavbě říčního koryta. Pražské ostrovy se víceméně stabilizovaly v posledních 100 – 200 letech. Žádný z pražských vltavských ostrovů nepatří (ani částečně) mezi zvláště chráněná území, ačkoli spousta z nich je (nejen) z hlediska přírodních věd i z pohledu historického velmi významná (Netková 2003). V této kapitole se pokusím přiblížit jak ke vzniku a zániku těchto ostrovů docházelo a jakou funkci ostrovy zaniklé i současné v minulosti plnily. Pozice ostrovů současných i již zaniklých, tak jak se nacházely na území současné Prahy, znázorňuje obrázek č. 3.

„Malebný obraz pražských vltavských ostrovů tak, jak dnes existuje, procházel v minulosti řadou proměn, utvářel se vlivem přírodních podmínek a od počátků města na přelomu 9. a 10. století také působením kultivačních zásahů člověka.“ (Semotanová 1995, s. 195) Jelikož byl neregulovaný tok řeky Vltavy v Pražské kotlině velmi klikatý, vznikaly hlavně v jeho meandrech značné naplaveniny. Zejména v období povodní či při velkých vodních přívalech se zde ukládalo značné množství materiálu – písků, štěrků, naplavené zeminy, větví apod. Ten se stal základem množství ostrovů a ostrůvků, měnících svůj tvar, velikost i polohu při každoroční „velké vodě“ (Semotanová 1995, David 2001). Jak již bylo zmíněno výše, na proměnách řeky Vltavy se již od raného středověku podílel člověk. Prvním zásahem do jejího vodního režimu byla výstavba jezů, ty se začaly budovat asi od 12. či 13. století (Semotanová 1995). Stavby jezů s sebou však přinášely obtíže. Zbudované jezy zvedly hladinu řeky, zvětšily její šířku a byl tak zakryt přírodní charakter řeky. Proud před jezem byl tak zpomalen, nestačil dál odnášet písky a bahno, a tak postupně stoupalo dno řeky.

Obrázek č. 3: Vltavské ostrovy na území současné Prahy

Ostrovy současné:

1. Císařská louka
2. Císařský o.
3. Dětský o.
4. Kampa
5. Slovanský o.
6. Štfelecký o.
7. Štvanice
8. Veslařský o.
12. Křižovnický o.
13. Libeňský o.
18. Petřilkovský o.
20. Rohanský o.

Ostrovy zaniklé:

9. Holešovický o.
10. Jerusálémský o.
11. Kamenský O.
14. Ostrovy pod hradem Pražským
15. Ostrovy pod Vyšehradem
16. Ostrůvek pod Karlovým mostem
17. Papírnický o.
19. Primátorský o.
21. Trojský o.
22. Velký o. (Maniny)

Zdroj: Semotanová 1995

Kvůli tomu byla potřeba zvýšit jezy, a to se muselo opakovat několikrát. Takto zvýšená hladina řeky znamenala pro Staré Město hrozbu povodní. Dokonce z těchto důvodů byla na několika místech zvýšena úroveň Starého Města v průměru o 2 až 4 metry. Přízemí některých domů se tak změnilo v první sklepní podlaží, proto má dodnes řada historických domů Starého Města dvouúrovňový sklep (Dudák 2011). Pod jezy se znovu usazovaly naplaveniny a vznikaly tak nové ostrovy, nestálé svým tvarem a velikostí, tak jako již existující variabilní ostrovy. Město pronikalo do koryta řeky stavbou mlýnů, jež využívaly vodní energii pro svůj pohon. Tato energie byla dále využívána i pro pily, brusírny, prádelny, lázně, vodárny a později i pro barvírny a koželužny. Počet zbudovaných jezů na řece Vltavě na území Prahy se postupem času zvyšoval. Pravděpodobně prvními z vybudovaných jezů ze 13. století byly na Vltavě čtyři jezy (Šítkovský, Staroměstský, Na pískách a Novomlýnský). Pro vznik a proměny pražských ostrovů byl však nejdůležitější jez Šítkovský, Helmovský a Novomlýnský (viz obr. č. 4, č. 5), pod kterými se formovaly dvě hlavní skupiny ostrovů v historickém jádru Prahy – ostrovy kolem Štveleckého ostrova (Malé Benátky) a ostrovy poblíž Štvanice (Velké Benátky). Je třeba zmínit, že nesprávně postavené jezy, naplavené ostrovy též ničily (Semotanová 1995).

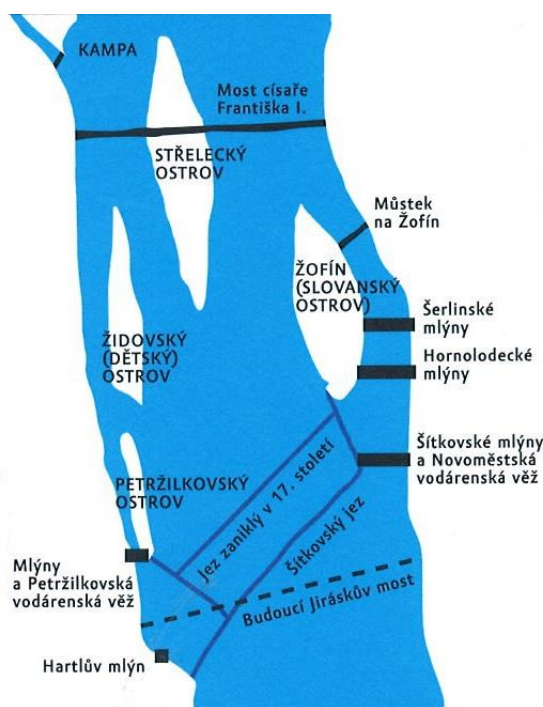
Obr. č. 4: Velké Benátky s vltavskými jezy

Zdroj: Dudák 2011, s. 203

David (2001) uvádí, že pražské Vltavské ostrovy vznikaly vlastně dvojím způsobem. Buď přirozenou cestou, nebo uměle, tedy překopáním části břehu. O přirozený vznik se zasloužila sama řeka, často ve „spolupráci“ s jezy. Uměle vzniklé ostrovy pak byly produktem vytvořeným jaksi druhotně.

Obr. č. 5: Šítkovský jez a ostrovy Střelecký, Žofín, Dětský a Petržilkovský v 19. stol.

Zdroj: Dudák 2011, s. 126

Prvotní byla potřeba zbudování náhonu či kanálu, který měl přivést vodu na vyhlédnuté místo. Autor tedy zapříčinění jezů, ke vzniku některých ostrovů, řadí ještě do přirozeného způsobu vzniku ostrovů, ačkoli vlastně jezy samotné, jsou umělého původu. Dle Semotanové (1995) nelze z dochovaných materiálů přesně stanovit, které ostrovy existovaly již před stavbou pražských jezů, a které se vytvořily až po jejich vzniku. Zřejmě však přirozeným vývojem vznikla Kampa, Střelecký ostrov, ostrovy v ústí potoka Brusnice, na území současné Prahy Štvanice, ostrovy u podolských a podskalských břehů, Libně, Holešovic a Troje. Ostatní ostrovy již byly ovlivněny činností člověka – ať už ve formě stavby jezů či jeho aktivní činností. Někteří obyvatelé města, začali ostrovy spojovat se svou obživou a snažili se ostrovy chránit před škodami, které na nich povodně způsobovaly. Začali tudíž ostrovy zpevňovat ať už výstavbou ochranných plotů, sázením stromů či navázkou sutin a dalšího materiálu. Řeka lidské dílo ničila až do konce 19. století (Semotanová 1995). Tehdy stoupla potřeba ochránit město před povodněmi a také vytvořit z Vltavy velkou vodní cestu. Začal upadat hospodářský význam přirozeného pobřeží (náplavky) a stavbou nábřeží bylo (v některých místech značně) zúženo koryto řeky. Řeka byla značně zregulována a výrazně se tak změnila tvář města i vzhled řeky, avšak ostrovy a aktivity obyvatel města na nich, již nebyly bezprostředně ohrožovány povodněmi. Vznikaly též nové přístavy pro potřeby lodní dopravy – na Císařské louce na Smíchově, v Karlíně, Libni a Holešovicích a byl také vybudován systém zdymadel. Největší

změnou však byla úprava vltavského toku v oblasti Manin ve 20. letech 20. století, výraznou změnu zaznamenala i oblast Bubence a Troji (Dudák 2011). „Řada drobných ostrovů v té době definitivně zanikla, ostatní se ustálily v podobě, v jaké je známe i dnes.“ (Semotanová 1995, s. 196)

4. 1 Historie zaniklých ostrovů na území současné Prahy

Kterak ostrovy a ostrůvky vznikaly a zase zanikaly, již vysvětleno bylo. Nyní bych se ráda věnovala podrobněji jednotlivým ostrovům, v této podkapitole tedy těm zaniklým. Historické zmínky o zaniklých vltavských ostrovech, které se nacházely na území současné Prahy, nalezneme o deseti ostrovech či jejich seskupeních. Dle autorů Hrubeše a Hrubešové (2007) byly největší skupinou ostrovů, v tehdejších širokém vltavském řečišti, ostrovy u nynější západní špice ostrova Štvanice. Tyto ostrovy vznikly po povodni v roce 1432 z písčinych naplavenin. Dle kronik tato povodeň svým rozsahem předčila i povodeň z roku 2002. Po této povodni zbylo či jejím následkem vzniklo pět malých ostrovů – Vrbový, Kamenský, Papírnický, Rohanský a Bezejmenný (viz obr. č. 4). **Bezejmenný ostrov** byl vlastně jen malým ostrůvkem, který po staletí nebyl nijak pojmenován, proto se mu nakonec začalo říkat Bezejmenný. **Ostrov Vrbový** (nazýván dle vrbového proutí, které na něm rostlo) získal v 15. – 18. století název Křenový pravděpodobně podle pěstování této zeleniny. Později asi zkomolením názvu Křenový, byl ostrov „přejmenován“ na Korunní (Semotanová 1995). V tehdejších Růžodole byla v 18. století založena tiskárna šátků a kartounů, tu později koupil Šalamoun Příbram a Mojžíš Jerusalem. Jelikož továrna prosperovala, byly pro její potřeby přikoupeny rozsáhlé pozemky nejen podél řeky ale právě i blízké ostrůvky, mezi kterými byl i Vrbový (tehdy Korunní) ostrov. Proto ostrůvek opět změnil svůj název podle majitelů – na Růžodolský, později Jeruzalémský. **Ostrov Kamenský** (či Kamenický) byl pojmenován podle prastarých mlýnů Na Kameni, které zde byly založeny již ve 13. či 14. století (zde se informace autorů a Semotanové 1995 a Hrubeše, Hrubešové 2007 liší) či podle stejnojmenného brodu, který se nacházel poblíž. Mlýny byly při povodni 1432 zničeny, později obnoveny a v 16. století se stal jejich majitelem mlynář Martin Šašek. Proto se ostrovu začalo říkat Šaškovský. Martin Šašek měl v majetku i vedlejší ostrov, nacházející se pod jezem – ostrov Rohanský. Kamenský stov stál zhruba v místech dnešního hotelu Hilton. Na sousedním **Papírnickém ostrově** založila staroměstská obec v roce 1500 papírnu (svého druhu první v Čechách) a obecní prachovnu. Papírna byla poháněna právě vodou

z mlýnů Na Kameni. Prachovna byla v 16. století zničena a později přesunuta na Velké Benátky (dnešní Štvanici). V 17. století zde byl vystavěn mlýn, který v 18. století vlastnil mlynář František Buriánek. Ostrov byl poté přejmenován na Buriánku, podle mlynářovy ženy, která zde zřídila velmi oblíbenou výletní restauraci. I později byl ostrov oblíbeným výletním místem, byla zde založena zahrada s altány, jeskyňkami a s pevninou byl ostrov propojen dřevěným můstkem (Hrubeš, Hrubešová 2007). **Rohanský ostrov** budu podrobněji zmiňovat v kapitole 4. 2 mezi ostrovy současnými, ačkoli je mnohými autory řazen mezi ostrovy zaniklé. Fakticky sice tento ostrov již není ostrovem, jelikož splynul s nynějším Karlínem, tradičně však za ostrov považován je a území si i název Rohanský ostrov ponechalo. Zmíněná skupina ostrovů pak zanikla následkem stavebních úprav, při budování kamenného nábřeží po roce 1907. Tehdy muselo být koryto řeky zúženo, místy až o 100–130 metrů a ostrovy tak postupně splynuly s pevninou. Stejný konec čekal i nedaleký **Primátorský ostrov** (viz obr. č. 6).

Obr. č. 6: Primátorský ostrov

Zdroj: Dudák 2011, s. 205

Ten vznikl z naplavenin pod Novomlýnským jezem. Název nesl podle zdejšího mlýna, v 17. století byl podle majitelů – novoměstských primátorů přejmenován na Primátorský (Hrubeš, Hrubešová 2007).

Pokud pokračujeme od zmíněných ostrovů dále po proudu Vltavy, narazíme na **ostrov Libeňský**, nacházející se v často zaplavované oblasti zvané Maniny (na dnešním území Holešovic). Libeňský ostrov, ze stejných důvodů jako ostrov Rohanský (zmněno výše), zařazuji do kapitoly 4. 2. Vedle Libeňského ostrova v tehdejší podobě se nacházel ostrov zvaný **Velký** (jiným názvem Maniny). Ostrov zanikl v rámci regulace Vltavy ve 20. letech 20. století, kdy

bylo nové koryto vedeno středem Manin (viz obr. č. 7). Stejně jako skupina ostrovů výše zmíněných splýnul s pobřežím.

Obr. č. 7: Území Libně na mapě Prahy z r. 1926 před regulací řečiště Vltavy

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 119

Mezi Holešovicemi, Libní a Trojou (tehdy nesla název Zadní Ovenec) se nacházel poměrně velký ostrov zvaný **Holešovický** (viz obr. č. 8). Na něm se byla políčka i ovocné a zeleninové zahrádky, na kterých hospodařili převážně holešovičtí obyvatelé (odtud název Holešovický). Zanikal postupným zasypáváním slepého říčního ramene, kdy se ostrov propojil s trojským břehem. K úplnému zániku pak došlo na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s regulací řečiště a stavbou trojského zdymadla. Na jeho území dnes nalezneme sportovní hřiště a skladiště (Dudák 2011). Dále po toku řeky bychom se dostali k již zaniklému Trojskému ostrovu, který se nacházel na území dnešní dolní části zoologické zahrady v Troji. **Trojský ostrov** (název pochází z 18. století, dříve byl nazýván jen Ostrov) (viz obr. č. 8) byl od pevniny oddělen pouze mlýnskou strouhou Trojského mlýna. Ta vedla od trojského pivovaru až k samotě Bosna v Podhoří. Strouha v první polovině 19. století vyschla a později byla zasypána a ostrov tak zanikl. V rámci ZOO byly některé části ramene kanálu obnoveny a jsou využívány jako tůň pro vodní ptactvo. Po zániku Trojského ostrova se jeho jméno používalo (a používá někdy i dnes) jako neoficiální název Císařského ostrova (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Obr. č. 8: Území Holešovic na mapě Prahy z r. 1926 před regulací řečiště Vltavy, ostrov Císařský, Holešovický a Trojský (zvaný Ostrov)

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 119

Mezi Podolím na pravém břehu Vltavy a Zličovem na jejím levém břehu a dále po proudu řeky až k Výtoni, se dle dochovaných záznamů nacházely v minulosti dva ostrovy. První z nich byl zřejmě značně dlouhý, táhnul se od Podolí až k Výtoni. Zmiňován je v Husitské kronice v souvislosti s obléháním Vyšehradu. Druhý ostrov byl pravděpodobně nazývaný Knížecí či Kapitulní a byl zobrazen na některých plánech a vedutách. Ostrov vznikl díky naplaveninám severně od ústí Botiče do Vltavy. Po proudu řeky směrem do centra města, se nacházel další ze zaniklých ostrovů, který zmiňují historické prameny. **Ostrůvek pod Karlovým mostem.** Ostrůvek vznikl severně od Kamy, za šestým mostním pilířem (od Malé Strany) při povodni roku 1666. Pražané na něm postavili kapličku sv. Jana Nepomuckého. Jak vznikl, tak i zanikl, zničen byl při povodni v roce 1785. O kus dál, stále po proudu řeky, v místech dnešního Klárova se nacházely další **ostrůvky** (jeden, dva, možná i více), zvané **pod hradem Pražským**, pod mostem Pražským či na Písku. Ostrůvky vznikly v důsledku povodňových naplavenin a naplavenin, které se usazovaly v deltě potoka Brusnice. Na jednom z nich stál kamenný kostelík sv. Petra v Rybářích, vedle něj byla později vystavěna zahrada s kamennou věží. Na některém z ostrovů (neví se na jakém) stála i dřevěná kapele. Ostrovy zanikly pravděpodobně ve 2. polovině 15. století (Semotanová 1995). Zaniklé ostrovy jsou spolu se způsobem svého vzniku, zániku a převládající funkcí, přehledněji zobrazeny v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Zaniklé vltavské ostrovy na území současné Prahy

Číslo v obr. 3	Název ostrova	První zmínka	Způsob vzniku	Zánik	Převládající funkce
9	Holešovický			počátkem 20. stol. bylo zasypáno pravé vltavské rameno	hospodářská
10	Jerusalémský, Vrbový, Křenový, Korunní, Růžodolský	1432	naplaveniny při povodni	po roce 1907 při stavebních úpravách splynul s pobřežím	hospodářská
11	Kamenský, Šaškovský	13. či 14. stol.		dtto	hospodářská
14	ostrovy pod hradem Pražským	1100	naplaveniny v písečné deltě potoka Brusnice	2. pol. 15. stol.	religiózní, hospodářská
15	ostrovy pod Vyšehradem	1420			
16	ostrůvek pod Karlovým mostem	1666	naplaveniny při povodni	při povodni 1785	religiózní
17	Papírnický, Burianka	1500	dtto	po roce 1907 při stavebních úpravách splynul s pobřežím	hospodářská, rekreační
19	Primátorský, Novomlýnský	15. stol.	naplaveniny pod Novomlýnským jezem	po roce 1907 při stavebních úpravách splynul s pobřežím	hospodářská
21	Trojský			při stavbě trojského zdymadla 1899–1902 byla zasypána mlýnská strouha	hospodářská
22	Velký, Maniny			ve 20. letech 20. stol. v rámci regulace toku splynul s pobřežím	hospodářská

Zdroj: Vlastní zpracování dle Semotanová 1995, Hrubeš a Hrubešová 2007, Fialová 2013

4. 2 Historie současných vltavských ostrovů na území Prahy

K zániku vltavských ostrovů docházelo tedy působením přírodních podmínek (povodněmi) či v důsledku lidské činnosti (regulace toku, stavební úpravy nábřeží). Z dvaadvaceti ostrovů, o kterých se dochovaly historické podklady, přestalo velkou vodu či lidské působení třináct. V současnosti tedy na území Prahy nalezneme třináct vltavských ostrovů, ne však ve stejné podobě, jakou měly v minulosti. Některé z nich, jsou za ostrovy považovány už jen tradičně, ve skutečnosti tedy již ostrovy nejsou (viz kapitola 1.1, 2.3, 4). Stejně jako předchozí podkapitola se i tato věnuje vzniku těchto ostrovů (viz tabulka č. 8) a tomu, jak se ostrovy v minulosti vyvíjely a jakou plnily funkci. Historický vývoj ostrovů a nejvýznamnější události, které se na ostrovech konaly, jsou zde popisovány až do r. 2002. Srpen onoho roku, kdy ostrovy výrazně zasáhla jedna z největších povodní v historii, může být považován za pomyslný přelom mezi historickým a současným vývojem ostrovů.

Tabulka č. 8: Způsob vzniku současných pražských vltavských ostrovů

Číslo v obr. 3	Název ostrova	První zmínka	Způsob vzniku
1	Císařská louka (Královská louka)	1297	oddělení poloostrova při stavbě přístavu roku 1903
2	Císařský (Velký, Bubenečský, Purkrabský)		zpevnění písčiny naplavenin
3	Dětský (Maltézský, Funkovský, Hynkyšův, Židovský)	1355	zpevnění naplavenin, přírodní ráz ztratil při splavňovacích úpravách roku 1911
4	Kampa (Dolejší, Pražské Benátky)	1169	bahnité území, zpevněné roku 1541 navážkou ze spáleniště Hradčan a Malé Strany, splynulo s pobřežím 1915 při zatrubnění Čertovky v jižní části
5	Slovanský (Barvířský, Barvířka, Šítkovský, Engelův, Andělův, Žofín)	1610	zpevnění písčiny naplavenin
6	Střelecký (Trávník, Horní, Malý, Malé Benátky)	11. stol.	zpevnění písčiny naplavenin

Číslo v obr. 3	Název ostrova	První zmínka	Způsob vzniku
7	Štvanice (Velký, Velké Benátky)	1118	přírodní ostrov v mělkém korytě ovlivnila stavba Negrelliho viaduktu (1846–1850) a regulační práce při výstavbě vodního díla Štvanice (1907–1912)
8	Veslařský (Schwarzenberský)	1420	naplaveniny písku, zpevnění jižní části potopenými loděmi
12	Křižovnický (Mostomlýnský)	1436	
13	Libeňský (Velký)		regulací toku Vltavy, nyní poloostrov
18	Petržilkovský (Jezuitský, Mrázovský, Karpelesovský)	1483	z naplavenin, téměř odstraněn při výstavbě plavebních komor 1911–1922
20	Rohanský (Šaškovský, Rottenhanský, Kopplův)	1537	naplaveniny při povodni 1432, zpevnění naplavenin a umělé rozšíření pomocí plotů a navezení hnoje, nyní poloostrov, strouha postupně zasypávána ve 30. – 50. letech 20. století

Zdroj: Vlastní zpracování dle Semotanová 1995, Hrubeš a Hrubešová 2007, Fialová 2013

Začneme po proudu řeky Vltavy, která při jejím vstupu na území našeho hlavního města, obtéká nejprve **ostrov beze jména** v pražském Braníku (viz obr. č. 9). Tento bezejmenný ostrov (nezaměňovat se zaniklým Bezejmenným ostrovem z kapitoly 4. 1) má protáhlý tvar, je široký necelých 10 metrů a dlouhý půl kilometru. U jeho severního cípu se nachází zbytek laguny, pravděpodobně pro lodě přijíždějící k bývalým ledárnám. Ostrov má kamenitý charakter, je sem tam porostlý křovinami a vprostřed stojí několik topolů (Hrubeš, Hrubešová 2007). Kdy a jak ostrov vznikl a zda v minulosti plnil nějakou funkci, se mi zjistit nepodařilo, v dostupných historických pramenech (které jak jsem již podotýkala, nalezneme o 22 pražských vltavských ostrovech) není tento ostrov zmíněn. V současnosti je ostrov pro svou nepřístupnost spíše útočištěm ptáků.

Obr. č. 9: Bezejmenný ostrov v Braníku

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 139

Dalším ostrovem na cestě vltavského toku, o kterém již máme historické záznamy, je **Císařská louka**, nejmladší z pražských ostrovů. Tento ostrov, původním názvem Královská louka, byl dříve vlastně poloostrovem či jakousi pobřežní loukou. Název získal podle korunovační slavnosti krále Václava II., která se zde pořádala r. 1297. Louka byla právě díky výhodné poloze u vody využívána především hospodářským účelům, občas zde také tábořilo vojsko. Dokonce se zde i těžilo zlato z říčního písku, pozůstatky rýžování zlata (v podobě tzv. sejp – kopečky přebraného materiálu), zde byly patrné ještě v 19. století. Již z roku 1222 je zde doložen přívos do Podolí, roku 1420 pak k Vyšehradu (Dudák 2011). K přeměně názvu z Královské na Císařskou louku došlo po třicetileté válce. V 19. století se Císařská louka, stala velmi oblíbeným místem pro sport i příměstskou rekreaci. Od roku 1865 (jiný zdroj uvádí 1867) až do roku 1898 se zde konaly koňské dostihy, které mohli diváci sledovat nejen z dřevěných tribun, ale i z druhého vltavského břehu, z hradeb Vyšehradu. Císařskou louku využívaly i smíchovské kluby a spolky, své cvičiště zde měla i smíchovská TJ Sokol (založen 1868), Klub velocipedistů na Smíchově (zal. 1881), přístavní domek a loděnici zde zřídil veslařský a bruslařský klub Triton (zal. 1880). Konaly se zde i první veřejné veslařské závody (1882), uspořádané Veslařským klubem Blesk (zal. 1879, nejstarší pražský veslařský klub). V roce 1887 se zde měl konat II. sokolský slet, bohužel byl znemožněn c. k. policií. Královská louka měla i významnou fotbalovou historii, mimo jiné fotbalové zápasy se zde r. 1896 konalo historicky první pražské derby rivalů Sparty a Slavie. Na přelomu 19. a 20. století (konkrétně v letech 1899–1903) byl na Císařské louce vybudován ochranný vorový přístav (viz obr. č. 10 a č. 11). Důvodem jeho výstavby byla obava po povodni z r. 1890, kdy rozpadlé lodě a vory ucply oblouky Karlova mostu a způsobily jeho částečné

zřízení. Proto byl zřízen tento přístav, kam se v případě nebezpečí povodně mohlo uchýlit cca 200 vorů a v zimě zde kotvilo až 220 velkých labských člunů. Později změnil přístav funkci z ochranné na obchodní, ochrannou a zimní (jako zimoviště parníků). Takto sloužil přístav až do 70. let 20. století. Nutno též zmínit, že právě díky výstavbě vorového přístavu došlo k oddělení Císařské louky od pevniny a její přeměnu na ostrov.

Obr. č. 10: Práce u vzniku vorového přístavu u Císařské louky

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 16

Obr. č. 11: Přístav u Císařské louky

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 19

Ve dvacátých letech 20. století začala Císařská louka opět sloužit k rekreačním a sportovním účelům. Východní břeh ostrova býval v letních měsících doslova v obležení koupajícími se

návštěvníky (tehdy ještě nebyla zbudována Vltavská kaskáda a voda v řece byla příjemně teplá). V roce 1958 bylo uprostřed ostrova při východním břehu vybudováno stupňovité hlediště s věží pro rozhodčí. V posledních desetiletích 20. století zde vznikly budovy sportovních klubů (TJ Císařská louka, Dukla Praha, Sokol pražský ad.), restaurace, kempy, sportoviště ad. Ještě před srpnovými povodněmi 2002 se na ostrově nacházelo i cvičiště psů, které již nebylo obnoveno (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Mezi Císařskou loukou a Podolím se rozkládá **ostrov Veslařský** (viz obr. č. 12), do r. 1952 nazývaný Schwarzenberský (lidově Švarcák), podle knížecího rodu, který ho původně vlastnil. Schwarzenberkové zde v 19. století měli pilu, kde se řezaly stromy připravené ze schwarzenberských lesů. Ostrov vznikl naplavováním písku, později byl uměle prodloužen a to poněkud zvláštním způsobem. U jeho jižní části byla potopena nákladní loď, jejíž trup měl urychlit ukládání naplavenin a říčních nánosů. Schwarzenberský ostrov sloužil také pro přívod vody pro podolskou vodárnu, která byla postavena r. 1885. Na ostrově byly vyhloubeny tři filtrační studně, ze kterých byla čerpána spodní voda společně s filtrovanou vodou z Vltavy a dál vedena potrubím pod hladinou řeky (v hloubce 4 m) až k vodárně. Provoz vodárny umožnil postupné rušení veřejných kašen a zavádění pitné vody do domácností. Střediskem sportů se stal ostrov po první světové válce, kdy zde vzniklo koupaliště, hřiště na volejbal a dětský koutek. Sportoviště bylo pod správou Dělnické TJ. Po II. světové válce, měl ostrov sloužit zejména pro závodní veslařské kluby, které byly v 50. letech přestěhovány na ostrov z podolského pobřeží. Jednalo se o nejstarší pražský VK Blesk a ČVK Praha, který vznikl v r. 1905 odštěpením od VK Slavia. ČVK Praha byl zakladatelem Primátorských osmiveslic – tradičního veslařského závodu, pořádaného od r. 1910 (viz obr. č. 13). Byly zde vystavěny nové loděnice a budovy obou klubů, zbudované svépomocí členů klubů. Na západním břehu ostrova vzniklo stupňovité kamenné hlediště s výhledem na řeku a na protější Císařskou louku s prosklenou věží rozhodčích. V souvislosti s výstavbou nové velkokapacitní podolské vodárny ve 20. letech 20. století, byl na severním cípu ostrova zřízen zvláštní jímací objekt podolské vodárny a tato část ostrova zůstala nepřístupná. V letech 1956–1958 byl Veslařský ostrov propojen s podolským nábřežím novým 70 m dlouhým železobetonovým mostem (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011). Až do r. 2002 nebyly loděnice postiženy velkou vodou, voda vždy sahala pod úroveň pozemků. Srpnová povodeň však napáchala na loděnicích obou veslařských klubů velké škody. Voda dosahovala až do výše jednoho metru nad podlahou horního patra budov. Škody v každé loděnici se vyšplhaly do výše 15 milionů korun (rozhovor s J. Blechou, předsedou ČVK Praha).

Obr. č. 12: Schwarzenberský ostrov téměř nedotknutý civilizací ve 40. letech 20. století

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 24

Obr. č. 13: Pohled z podolského břehu na Primátorky 1914

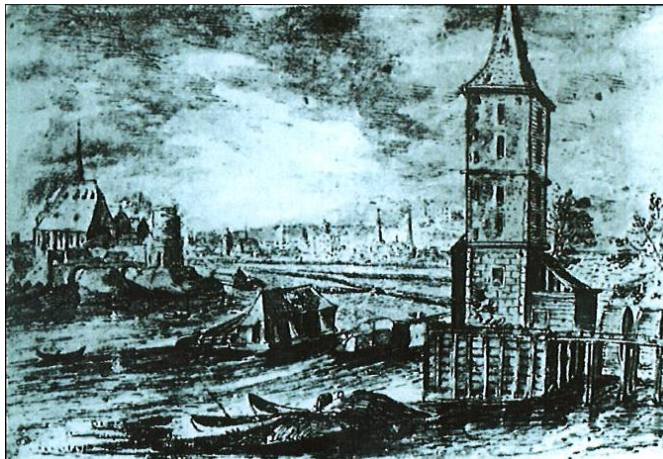

Zdroj: Dudák 2011, s. 77

Pokračujeme dál po proudu řeky a další zastávkou je **Petržilkovský ostrov** či spíše ostrůvek s dominantou Petržilkovské vodárenské věže. Již ve 40. letech 14. stol. zde stávaly Kartouzské mlýny, patřící kartuziánskému klášteru na Smíchově. Ty však byly r. 1419 vydrancovány a vypáleny husity i spolu s klášterem. Po husitských válkách získala ostrov pražská obec a r. 1483 povolila malostranskému pekaři Janu Petržilkovi postavit zde nový mlýn. Ve 20. letech 16. století koupila mlýn malostranská obec a v jeho sousedství vybuodovala vodárnu. V letech 1582–1596 zde byla vedle dřevěné vodárny vystavěna cihlovo-kamenná vodárenská věž, měřící asi 34 m (viz obr. č. 14). Vodárna dodávala vodu do malostranských kašen, kláštera, pivovaru, do

Valdštejnského a Kolovratského paláce. Od 18. století se ostrovu říkalo Jezuitský. Provoz vodárny byl ukončen r. 1886.

Obr. č. 14: Starobylá vodárenská věž na Petržilkovském ostrově, r. 1596

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 9

Petržilkovský ostrov vznikl z naplavenin a dříve měl daleko větší rozlohu než dnes, zmenšil se z důvodu výstavby plavební komory (viz obr. č. 15) mezi ním a vedle ležícím Dětským ostrovem. Část ostrova při stavbě zanikla, část se přičlenila k Dětskému ostrovu (dnes tvoří asi jeho třetinu). V r. 1989 byla vodárenská věž zrekonstruována a byla vybudována ocelová prosklená lávka, vedoucí z patra věže do prvního patra sousedního domu na břehu (č. 90/4). Se smíchovským břehem tak byl propojen již třemi lávkami (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

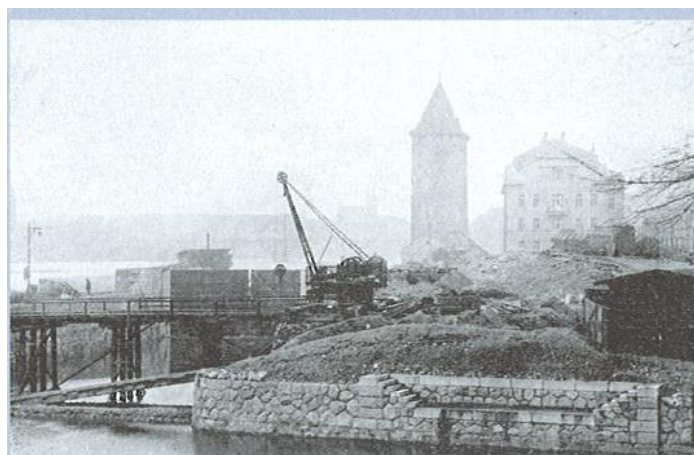
Obr. č. 15: Práce na stavbě plavební komory u Petržilkovského ostrova, březen 1912

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 51

V těsné blízkosti ostrůvku Petržilkovského, se nachází **Dětský ostrov**. Ostrov vznikl zpevněním naplavenin pod Šítkovským jezem, a jak jsem již uváděla (viz výše – Petržilkovský ostrov), v minulosti byla jeho rozloha menší. Zmiňován je již v r. 1355, avšak v důsledku záplav několikrát na krátkou dobu zmizel. Původně patřil spolu s Petržilkovským ostrovem řádu maltézských rytířů, proto byl nazýván Maltézský. Se změnami majitelů v 18. a 19. století se měnil i jeho název, nejprve na Funkovský, poté Hykyšův a naposledy pak podle židovského továrníka Leopolda Jerusalema, byl pojmenován Židovský. Jerusalem vlastnil nedalekou továrnu na kartouny a plocha ostrova tak byla využívána pro účely bělení látek. Od r. 1815 se na ostrově konala každoroční filipojakubská pouť, ostrov měl totiž vůči smíchovskému kostelu sv. Filipa a Jakuba výhodnou polohu, kdy byl vzdálen pouhých pět minut chůze. Jako jiné ostrovy, i tento sloužil po určitou dobu ke sportovním účelům a ještě před I. světovou válkou zde bylo skladiště sportovních lodí. Mezi lety 1911–1917 prodělal ostrov významnou změnu. Podél celého jeho západního břehu počala stavba dvoudílné plavební komory o délce 98 a 72 metrů a šířce 11 metrů (viz obr. č. 16). Stavba měla překonat výškový rozdíl Šítkovského a Staroměstského jezu, celkem tedy 2, 5 metru. Celou výstavbu zdržovaly různé komplikace, od složitých jednání s památkáři až po ledové kry, které stavbu každoročně poškozovaly. První loď komorou propluly až v květnu r. 1921.

Obr. č. 16: Regulace Vltavy při stavbě plavebního kanálu podél Dětského ostrova

Zdroj: Dudák 2011, s. 104

Severní nepřístupný cíp ostrova je památkově nezajímavější, je ohraničen okrouhlou zdí z kyklopského zdiva a doplněn kamennou kruhovou pergolou, odtud vede i široké kamenné schodiště až dolů k řece. Na to navazuje kamenná naváděcí zeď s vysokým sloupem s alegorií Vltavy, přičemž sloup má cca 8 metrů a samotná socha Vltavy s malou plachetnicí u nohou

necelé 3 metry. V horní části sloupu, pod sochou je ve výklenku na každé straně umístěna jedna bronzová plastika, značící přítoky Vltavy – Berounku, Sázavu, Lužnici a Otavu. Sousoší z r. 1916 je dílem sochaře J. V. Pekárka a architekta F. Sandera, dílo bylo na ostrov instalováno r. 1928. V roce 1932 byla u této sochy založena Spolkem mistrů plavčků tradice tryzny za utonulé. Tryzna se konala každý rok v listopadu na svátek Památky zesnulých. Další z tradic, poněkud veselejšího rázu, bylo a je otevírání vodácké sezóny. V minulosti bylo znázorňováno koupáním sochy Vltavy, kdy na severní část ostrova přijeli hasiči s výsuvným žebříkem a zkropili sochu Vltavy i její přítoky proudem vody. O funkci ostrova, tedy tomu, že by měl sloužit především dětem, se rozhodovalo již mezi světovými válkami, definitivním krokem pak bylo zpřístupnění ostrova veřejnosti ve 30. letech 20. století, kdy provizorium v podobě lávek na ostrov, (dřevěných či železných) bylo nahrazeno novou železobetonovou lávkou o jednom širokém oblouku. Ostrov připadl definitivně dětem po II. sv. válce (od této doby nazýván Dětský). Byly zde zřízeny různé dětské atrakce a vystaveno hřiště. Problémem však bylo, že zde chyběl dozor a atrakce tedy čelily častým útokům vandalů. Tento způsob „údržby“ dětského hřiště fungoval až do počátku r. 2002. Tehdy městská část Praha 5 schválila rekonstrukci Dětského ostrova a současně byla schválena nová nájemní smlouva s vlastníkem této části ostrova – Povodím Vltavy, a. s. Do projektu rekonstrukce směli svými hlasy zasahovat i občané. Začalo se kácením silně narušených a nemocných stromů, než však mohla začít samotná obnova hřišť, přišla srpnová povodeň (2002). I přes protipovodňová opatření, byl celý ostrov zaplaven do výše dvou metrů. Škody po opadnutí vody naštěstí nebyly tak veliké, jak se čekalo (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Naproti Dětskému ostrovu, při pravém břehu řeky Vltavy se nachází **Slovanský ostrov**, mezi lidmi známý též jako Žofín. Ačkoli tento ostrov není z nejstarších v Praze, v minulosti byl centrem českých vlastenců a jeho historie je velmi pestrá. Ostrov vznikl teprve v průběhu 17. a 18. století naplavováním písku a dalších říčních nánosů a spojováním drobných naplavených ostrůvků. Po velké povodni z r. 1784 byl pak zpevněn břehovým opevněním a osázen stromy. Ostrov (či spíše ostrůvek) vznikl již koncem 16. století (viz obr. č. 17), kdy zde byla i postavena novoměstská (Šítkovská) vodárenská věž, avšak jak již bylo zmíněno, formoval se teprve v průběhu století sedmnáctého a osmnáctého (viz obr. č. 18). V roce 1760 prodalo Nové Město pražské ostrov barvíři J. I. Saengerovi, který zde zřídil barvířské bělidlo. Od této doby se ostrovu začalo říkat Barvířský, či zkráceně Barvířka, tento název se používal až do roku 1801. Tehdy se začal používat nový název, a to Engelův – podle zdejšího majitele kartounky a dřevěného hostince F. A. Engela (občas byl nesprávně používán i počestný tvar Andělský ostrov).

V dějinách ostrova byl velmi významným přelomem rok 1830, kdy ostrov koupil pražský mlynář Václav Antonín Novotný. Ten si zde postavil rodinný dům, zřídil na ostrově lázně a zdejší dřevěný hostinec nechal přestavět na klasicistní restauraci s plesovým a koncertním sálem. První bál byl v tanečním sále pořádán r. 1837 a byl velmi významnou a dlouho očekávanou pražskou událostí. Od tohoto roku se zde pořádaly další bály, převážně s vlasteneckým charakterem. Roku 1843 se zdejšího bálu zúčastnila i Božena Němcová.

Obr. č. 17: Nepatrný ostrůvek se Šítkovskou věží, vlevo mlýny, r. 1606

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 32

Obr. č. 18: Šítkovské mlýny s vodárenskou věží

Zdroj: Dudák 2011, s. 121

Na příjezd významných účastníků plesu zde čekávaly zástupy zvědavých Pražanů. Novotný dal ostrov také upravit, osázet novými stromy a v jeho severním cípu nechal zřídít vyhlídku na řeku. Slovanský ostrov byl veřejnosti zpřístupněn pomocí dřevěného mostu z pevniny a stal se velmi oblíbeným místem návštěvníků. R. 1840 ostrov navštívil také arcivévoda František Karel a byl požádán o souhlas k pojmenování ostrova k počtě jeho ženy, arcivévodkyně Sofie (Žofie)

Bavorské, na Sofiin ostrov (lidově Žofín). Nové jméno nesl ostrov od ledna roku 1841. V květnu téhož roku se na Žofíně uskutečnila první jízda malého parního vláčku na dřevěné kruhové dráze dlouhé 158 metrů, jehož lokomotiva byla pojmenována „Český lev“. V červnu r. 1848 ostrov přivítal významnou politickou událost – Slovanský sjezd, jehož cílem bylo sjednocení všech Slovanů k hájení společných zájmů. Sjezdu se účastnilo 340 delegátů a dalších hostů, mezi nimi i L'udovít Štúr, kterému je věnována pamětní deska s podobiznou na východní straně budovy Žofína. Sjezd byl předčasně ukončen 12. června, kdy v Praze vypuklo povstání, při němž zahynulo 43 lidí. Rok 1884 rozhodl pro dnešní podobu Žofína. Tehdy byl ostrov zakoupen pražskou obcí a celý klasicistní dům byl přestavěn na dvoupatrový novorenesanční palác Žofín (č. p. 226), podle plánu architekta Jindřicha Fialky (viz obr. č. 19). Budova sklídila velký obdiv široké veřejnosti.

Obr. č. 19: Žofín ve 2. polovině 19. století

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 32

Upraven byl také sad, a to podle návrhu zahradního architekta F. Thomayera. O dva roky později byla na západní straně ostrova na volné řece zřízena veřejná plovárna a půjčovna lodiček. Plovárna (později zvaná Slovanka) zde stála až do r. 1986. Tehdy se již roky neudržovaná pontonová konstrukce rozpadla. Z ostrova v r. 1895 dokonce startoval první registrovaný plavecký závod u nás, vedl na protější Střelecký ostrov. Budovy lázní stály na východní straně ostrova (viz obr. č. 20), jednalo se o 4 objekty lázní (vanových a parních, později i uhličitých a rašelinných) a dvoupatrový obytný dům a dvoupatrovou budovu kotelny. Budovy zde stály do r. 1928, kdy byly zbořeny a na jejich úkor zde byla rozšířena parková plocha.

Obr. č. 20: Lázně na východní straně Slovanského ostrova

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 37

Ostrov má také významnou hudební tradici. Založen zde byl českoněmecký hudební spolek Žofínská akademie a často zde koncertoval i nejstarší český pěvecký sbor Hlahol, mezi jehož zakladatele patřili např. F. Palacký, K. J. Erben, J. Frič, J. E. Purkyně ad. Svůj první samostatný koncert zde uspořádal Antonín Dvořák a velmi významným datem byl i 5. listopad 1882, kdy zde poprvé souborně zaznělo dílo Bedřicha Smetany – Má vlast. Na ostrově koncertovali i další významní zahraniční umělci jako F. Liszt, P. I. Čajkovskij či R. Wagner. Jelikož provoz na ostrov sílil, byl namísto dřevěné lávky vybudován železný most, ten vznikl r. 1875 a vydržel až do velké povodně v r. 1940. Poté byl nahrazen železobetonovým mostem, který zde slouží dodnes. Na počátku 20. století, v r. 1904, zde byla uspořádána první mezinárodní motocyklová a automobilová výstava v Praze. Po první světové válce byla na jihozápadním cípu ostrova postavena kamenná terasa, která se stala součástí nově vybudované plavební komory. Tato komora je méně frekventovaná a také menší než ta u Dětského ostrova (viz kapitola 4. 2, Dětský ostrov). Dominantou Žofínského ostrova je Šitkovská vodárenská věž, která byla vystavěna r. 1581 namísto původní dřevěné vodárny z r. 1495, která vyhořela. Vodárenská věž dříve zásobovala vodou celou horní část Nového Města pražského. Provoz vodárny byl ukončen roku 1913. Dříve byla vodárenská věž obklopena skupinou mlýnů, poslední byl však zbořen roku 1928, kdy Spolek výtvarných umělců Mánes rozhodl, že si na tomto místě postaví spolkovou budovu. Projekt budovy vypracoval architekt Otakar Novotný. Ten do bílé horizontální kompozice funkcionalistické budovy Mánesa začlenil vysokou vodárenskou věž jako dynamický protipól. Mánes byl spolku předán r. 1930. Byly zde vystavěny místnosti výstavní, restaurační, spolkové i prodejní. Mánes byl dalším spojníkem mezi nábřežím a Slovanským ostrovem. Na ostrově se také nachází významné sochy, socha Souzvuk od L. Šalouna, která zde byla

nainstalována r. 1946 a pomník Boženy Němcové od K. Pokorného, který byl na ostrově odhalen r. 1955. V letech 1991–1994 proběhla na ostrově generální rekonstrukce, pod záštitou městské části Praha 1. Rekonstrukce se týkala především novorenesančního paláce Žofin, dále pak parkových ploch a komunikací. Jako ostatní ostrovy, i na Slovanském ostrově způsobila povodeň v roce 2002 obrovské škody. Voda zde vystoupala až do výše 1,7 metru, zaplavila budovy Žofina i Mánesa a způsobila škody za více než 100 milionů korun (z toho jen na budově Žofina byla škoda 60 milionů), (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Nedaleko Slovanského ostrova, polohou mezi Starým Městem, Novým Městem a Malou Stranou, se nachází **Střelecký ostrov**, na který bychom sestoupali z mostu Legií. I tento ostrov vznikl sloučením několika menších ostrůvků, kterým se říkalo Malé Benátky, a později byl zpevněn. Ostrovu, resp. původním ostrůvkům i s přilehlým nábřežím, se dříve říkalo V trávníku. Ostrov (či ostrovy) ve 14. století patřily nejprve malostranské církevní komunitě maltézských rytířů a poté jej získal majetný staroměstský lékárník Augustinus, který zde zřejmě pěstoval léčivé byliny. V r. 1472 pak ostrov získalo Staré a Nové Město. Po potlačení odboje pražských měst proti císaři, byl v polovině 16. století ostrov císařem Ferdinandem I. zabaven. V r. 1562 císař městům vrátil polovinu ostrova, druhou část poskytl pražským střelcům. Po dlouhou dobu nastaly spory o vlastnictví ostrova, které živily celé generace právníků. Nakonec však „zvítězila“ střelecká tradice ostrova a ustálil se jeho název – Střelecký ostrov. Dřevěná střelnice stála v jižní části ostrova, střílelo se na terče nejprve z kuší, později i z pušek. Ostrov sehrál svoji roli na konci třicetileté války, kdy byly v r. 1648 švédskými vojsky obsazeny Hradčany a Malá Strana a vojska se pokoušela obsadit kvůli výhodné pozici i Střelecký ostrov. Tehdy se zde nacházelo několik střelců, kteří právě střelbou ostrov ubránili. Střelci bránili pravý břeh Prahy i v r. 1741 proti spojeným francouzským, saským a bavorským vojskům, tehdy však již ostrov neuhájili. Francouzi si v té době dokonce zřídili z obou břehů na ostrov pontonové mosty. Velkým problémem pro okolí ostrova bývala bezpečnost, často se stávalo, že lidé pohybující se v blízkosti ostrova, byli ohrožováni zbloudilou kulí. Na ostrově se od 18. století pořádaly svatojánské oslavy, spojené se střelbou, ohňostroji a procesím osvětleným lodiček, které pluly ke Karlovu mostu. Na konci 18. století byly na ostrově postaveny i různé dětské atrakce. Původní dřevěná střelnice na počátku 19. století vyhořela, a proto se pražský ostrostřelecký sbor rozhodnul o výstavbě nové víceúčelové budovy. Jednalo se o zděnou jednopatrovou klasicistní budovu s hostincem a tanečním sálem, kterou navrhl architekt J. K. Zobel. Uprostřed budovy byl navržen neobvyklý široký průjezd, který měl sloužit jako ochrana proti velké vodě. V případě povodně, by tudy voda protékala a neopřela by se tak vši silou do objektu. Budova byla

dokončena r. 1812. Pořádaly se zde taneční zábavy (i venkovní), promenádní koncerty, plesy, kabaretní i varietní vystoupení. O sto let později byl v budově zřízen také kinosál. Střelecký ostrov byl významným dějištěm i různých dalších kulturních a sportovních akcí. V roce 1872 byla na ostrově zorganizována rozsáhlá průmyslová výstava, v r. 1882 se zde konal první všesokolský slet, pořádaný Miroslavem Tyršem. 1. května roku 1890 se zde pořádaly první oslavy dělnického svátku prvního máje u nás. Jako sportoviště sloužil ostrov v 19. i 20. století. Letní měsíce patřily vyjížděnkám na lodičkách, byla zde zřízena také plovárna. Na zimu, pokud nezamrzla řeka, bývalo zřízeno na ostrově kluziště. Od r. 1879 měl na ostrově svoji loděnici i klubovnu VK Blesk (ten se o pár let později přestěhoval na smíchovskou plovárnu a později na Veslařský ostrov – zmíněno výše, viz Veslařský ostrov) i další kluby, např. VK Slavia (viz obr. č. 21).

Obr. č. 21: Střelecký ostrov s přístřeškem veslařského klubu

Zdroj: Dudák 2011, s. 138

V březnu roku 1893 zde nadšený propagátor tenisu J. Cífka zakládá I. Český Lawn-Tennis Klub. Klub však na ostrově tížilo vysoké nájemné, proto se o tři roky později z ostrova stěhuje poblíž Strossmayerova náměstí, a poté na ostrov Štvanice. Roku 1898 započala stavba nového, kamenného mostu na ostrov, dnešního mostu Legií. Ten měl nahradit původní řetězový most (první toho druhu v Praze) z let 1839–1841, který přepínal obě ramena Vltavy (viz obr. č. 22) a na ostrov se z něj sestupovalo z dvouramenného schodiště. Do r. 1841 byla cesta na ostrov možná pouze přívozem. Stavbě nového mostu byla vzhledem k sousedství s Národním divadlem věnována z hlediska výtvarného i architektonického velká pozornost. Otevřen byl 14. června 1901 a nesl jméno po panovníkovi císaři Františku I. V letech 1934–1936 byla rozšířena budova restaurace o kavárenskou terasu s lodžii, s výhledem na řeku a Národní divadlo. Později ji

dostala do správy TJ Start, která byla založena r. 1950 a která zde má svoji základnu (jako sportovní klub Start) dodnes. Na počátku 90. let byl Střelecký ostrov jediným ostrovem, který si zachovával přírodní ráz. Převážná část ostrova byla pojednána jako park, jižní část byla využívána jako sportovní plocha TJ Start. Přejdem mezi těmito plochami byla právě budova restaurace. Za zvláštní zmínku stojí také kinematograf bratří Čadíků, kteří od druhé poloviny 90. let 20. století navštěvovali každé léto (mimo další místa) také Střelecký ostrov, se svou pojízdnou maringotkou s promítacím plátnem. Kinematograf bratří Čadíků zde fungoval 12 let. V roce 1997 chtěla Městská část Praha 1 nabídnout občanům možnost trávení volného času na ostrově v podobě výstavby U – rampy. Skateboardové hřiště bylo pod obloukem mostu Legií postaveno ještě téhož roku. Bohužel se sem však začali koncentrovat bezdomovci a drogově závislé osoby, hřiště nebylo nijak hlídáno a často zde musela zasahovat policie. Na ostrově byla též pořádána studentská akce Majáles či dětské slavnosti Bambiriáda. V roce 2002 byl ostrov zaplaven, místní restaurace zničena a činnost SK Start dočasně ochromena. Ostrov se nánosy zvětšil v přední části cca o 10 metrů, na opačném konci došlo k úbytku o 3 metry. U – rampa již obnovena nebyla (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011, I. Český Lawn-Tennis Klub Praha).

Obr. č. 22: Most přes Střelecký ostrov 1870

Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 61

Hned za mostem Legií na Malé Straně při Říční ulici se odděluje úzké vltavské rameno od hlavního toku řeky. Rameno bylo dříve nazýváno jednoduše Strouha, později pak přejmenováno na Čertovku (viz obr. č. 23). Právě Čertovka vytvářela při levém břehu řeky Vltavy ostrov **Kampa** (někdy též nazývaný Pražské Benátky). Fakticky byla Kampa ostrovem až do r. 1915, poté při regulaci Vltavy byla Čertovka svedena do potrubí a jižní konec ostrova splynul

s pobřežím. Ostrov byl původně bahnitým územím, vzniklým postupným zanášením meandru Vltavy, jehož tvar nebyl ustálen. První zmínky o tomto ostrově nalezneme již z roku 1169 („kus země u Vltavy“). Původně byl nazýván prostě Ostrov nebo také Dolejší ostrov. Původ vzniku pozdějšího názvu Kampa (používá se cca od r. 1770) není zcela jasný, názory odborníků se zde dosti liší. Podle historika a spisovatele J. Svátka byl název Kampa odvozen od staroslovanského „kepa“ (kupa), což by vysvětlovalo vznik ostrova z nakupenin říčního písku. Pravděpodobnějším vysvětlením je, že ostrov získal název podle jednoho ze svých majitelů (jak tomu bylo u spousty dalších vltavských ostrovů), Rudolfa Tychona Gansneba Tengnagla z Kampu, zemského soudce a hejtmána Pražského hradu. Ten zde však žil v 17. století, což je asi o sto let dříve než se název Kampa poprvé objevil. Ani tato možnost původu jména ostrova není tedy zcela jasná. Ostrov byl výrazně zpevněn r. 1541. Tehdy bylo jeho území zpevněno navážkou stavebních sutin po velkém požáru malostranských domů a Hradčan. I přesto však ostrov ještě dlouho měnil svůj tvar s každou novou povodní, kvůli kterým na něm často vznikaly i značně hluboké tůně.

Obr. č. 23: Čertovka, 1903

Zdroj: Dudák 2011, s. 189

Tak jako není zcela jasný původ názvu ostrova, není přesně jasný i původ názvu strouhy, která ostrov od pevniny odděluje. Až do 19. století byla tato mlýnská strouha nazývána pouze Strouha. Podle H. Ječného (cit. v Semotanová 1995, Havrda 2006) se původně zřejmě jednalo o ústí Malostranského potoka, který dříve tekł v linii dnešní Čertovky. Domnívá se, že při stavbě Staroměstského jezu se zvedla vodní hladina nad jezem a voda začala ústím Malostranského potoka proudit opačným směrem. Vzniklo tak vltavské rameno, které pak stavitelé mlýnů upravili na mlýnský náhon. Názory na vznik Čertovky se však v odborné literatuře značně liší. Název Čertovka se začal používat až od 19. století. Jedna z interpretací vzniku tohoto názvu je,

že při povodních se tento mlýnský náhon značně „rozčertil“, jiný z příběhů říká, že název pochází od nedaleko bydlicí haštěřivé majitelky jednoho z domů. Další, pravděpodobnější možnou verzí je, že ve strouze to „čertovsky páchlo“, poněvadž sem bylo svedeno spousta malostranských struh a kanálů a domovní odpad z okolních domů byl vyhazován z oken přímo do strouhy. Čertovka byla vyčištěna až v r. 1940, kdy se Prahou prohnala velká povodeň, při které se protrhl Helmovský jez u Štvanice a hladina Vltavy poklesla natolik, že Čertovka zůstala téměř na suchu. Tehdejší kanalizační úřad se chopil příležitosti a povolal 70 dělníků, aby koryto strouhy vyčistili a vyvezli odsud bahno. V 80. letech 20. století pak proběhla generální oprava koryta Čertovky. Již ve 14. století stála na ostrově první obydlí a také nejstarší pražský mlýn – Sovovský. Ten prý dodával mouku i na Pražský hrad. Mlýn patřil ve 14. století benediktýnkám ze sv. Jiří na Pražském hradě, roku 1478 pak mlýn (i se zdejší pilou a brusírnou) získal staroměstský konšel Václav Sova (odtud jeho název). Mlýn r. 1560 vyhořel a obnoven byl až dvacet let poté. V 18. století získal mlýn Matěj Mysliveček, otec slavného českého hudebního skladatele Josefa Myslivečka. V 19. století, přesněji r. 1840 získala Sovovy mlýny rodina Odkolků. František Odkolek mlýny roku 1862 a 1867 přestavěl a část z nich převedl na parní pohon. Proto zde byl vystavěn tovární komín, který ve spojení s panoramatem Malé Strany nepůsobil příliš esteticky. Na konci ledna roku 1896 vypukl ve mlýně velký požár. Smůlou bylo to, že Vltava byla tehdy zamrzlá a hasiči tak museli prosekávat led, aby se mohli dostat k vodě a začít hasit. Po tomto požáru (viz obr. č. 24) již činnost mlýnů obnovena nebyla a Odkolkovi si otevřeli nový mlýn ve Vysočanech.

Obr. č. 24: Odkolkovy mlýny po požáru 1896

Zdroj: Dudák 2011, s. 183

Spálený mlýn na Kampě odkoupilo město Praha a opravilo jej. Zachována byla činnost obytné části a ve zbytku mlýna byly zřízeny truhlářské dílny. Roku 1920 byla kvůli regulačním pracím na Vltavě zbořena část objektu, po druhé světové válce zde měla sídlo Československá akademie věd a některé řemeslné dílny. Mlýn však chátral až do roku 1997, kdy jej získala do pronájmu na 99 let mecenáška a sběratelka umění, Meda Mládková. Ta objekt zrekonstruovala i s pomocí moderních architektonických prvků a po dlouhé rekonstrukci zde otevřela galerii moderního umění. Sovovy mlýny nebyly jedinými mlýny na zdejším ostrově, poháněné vodou z Čertovky. Do dnešní doby se zachovaly další dva a to mlýn Hut' (též zvaný Hut'ský či Všehrdův) a Velkopřevorský (Štěpánovský) mlýn. Oba jsou již od 20. století nefunkční, několikrát rekonstruované a mlýnská kola, jsou pouhými (avšak fungujícími) replikami. Mlýnské kolo Všehrdova mlýna bylo slavnostně spuštěno r. 1995 a v provozu by mělo vydržet cca 50 let. Do budoucna se zde uvažuje i o malé vodní elektrárně. Kolo mlýna Velkopřevorského bylo uvedeno do provozu o 3 roky dříve. Kampa byla v minulosti ostrovem zeleně. Jižní část ostrova byla pokrytá sady a zahradami malostranských paláců, zatímco severní část patřila spíše zástavbě, vzniklo zde náměstí i uliční síť. Za nacistické okupace byly palácové zahrady z velké části zničeny, jelikož místo nich mělo stát cvičiště pro Hitlerjugend. Byly tak zbořeny ohradní zdi a vznikl zde souvislý městský parkový prostor. Dnes v parku Kampa nalezneme plastiku Réva, Hrnčířka a Žena s nádobou. Vedle Sovových mlýnů je při pohledu z protějšího Smetanova nábřeží dominantou ostrova Lichtenštejnský palác. Jedná se o dvoupatrový barokní objekt z konce 17. století. Mezi jeho majitele patřili Kolovratové, Lichtenštejnové, po kterých nese palác své nynější jméno, i Odkolkové. V době okupace zabrali palác Němci a mimo jiné zde byly uskladněny nacistické prapory, odznaky i zbraně, palác opustili až v r. 1945. V r. 1958 byl palác prohlášen za nemovitou kulturní památku. Roku 1978 palác převzal Úřad předsednictva vlády ČSSR. V letech 1982–1991 zde proběhla generální rekonstrukce, jelikož hrozilo sesunutí východní části do Vltavy. Od rekonstrukce slouží palác potřebám vlády České republiky. Další významnou stavbou na Kampě je domek Josefa Dobrovského, známý spíše jako Werichova vila. Jedná se o bývalou koželužnu ze 17. století, která byla později přestavěna na zahradní domek. Svého času zde pobýval významný český učenec a patriarcha české slavistiky, Josef Dobrovský. Jeho pobyt zde připomíná i busta z roku 1902. Dům obýval také Z. Wirth, český vědec, historik a znalec Prahy. Tohoto významného autora zmiňují již v kapitole 2, jako autora knihy Zmizelá Praha: opevnění, Vltava a ztráty na památkách 1945. V prvním patře domu bydlel od roku 1945 herec, dramatik, spisovatel a spoluzakladatel Osvobozeného divadla, Jan Werich. V roce 1993 zde byla osazena pamětní deska s Werichovou bustou. Ostrov Kampa čítá i další historicky i architektonicky významné domy. Spoustu z nich nalezneme i kolem malebného náměstíčka,

zvaného Na Kampě, poblíž Karlova mostu. Náměstíčko, dříve rynek, bylo vystaveno v roce 1844. Na rynku se konaly známé a hojně navštěvované hrnčířské trhy, které zanikly za druhé světové války. Roku 1996 zde bylo, na základě dendrologického průzkumu, vykáceno staré stromořadí, které hrozilo skácením. Následující rok zde byly vysázeny stromy nové a zároveň byl odstraněn asfaltový povrch, který byl nahrazen dlážděním. Byl zde omezen automobilový provoz, včetně parkování. Ostrov je s Malou Stranou propojen pěti lávkami, jižní část ostrova v podstatě splynula s malostranským břehem, dalším přístupem pro pěši je schodiště z Karlova mostu, silnice pak vede na severní straně ostrova pod Karlovým mostem (Semotanová 1995, Havrda 2006, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Na opačné straně Karlova mostu, při pravém břehu řeky Vltavy se nachází ostrov **Křižovnický**. Ostrůvek začíná pod krajním pilířem Karlova mostu a je nepřístupný. Křižovnický ostrov (též nazývaný Mostomlýnský) vznikl pod Staroměstským jezem poblíž Křižovnického kláštera (viz obr. č. 25). Na ostrově stojí pilíř bývalého Juditina mostu (předchůdce Karlova mostu), přilehlý oblouk pilíře je zabudován do objektu bývalého kláštera křižovníků s červenou hvězdou.

Obr. č. 25: Křižovnický klášter nad obloukem Juditina mostu, u něj Křižovnický ostrov

Zdroj: Dudák 2011, s. 152.

Křižovníci zde ve 13. a 14. století vybírali u Juditina mostu mýtné a o most se starali. Vystavěli zde kostel sv. Ducha, na jeho základech později vyrostl současný kostel sv. Františka z Assisi, jenž se nachází na Křižovnickém náměstí. V 19. století byl ostrov zmenšen a zastavěn při úpravách Křižovnického náměstí. Pod budovou kláštera stále protéká slepé rameno Vltavy (Semotanová 1995, Hrubeš, Hrubešová 2007).

Dalším na cestě po proudu řeky Vltavy, mezi Holešovicemi na levé straně a Karlínem (zčásti ještě Novým městem) na straně pravé, dnes v katastru Holešovic, je ostrov **Štvanice**. Ostrov byl dříve nazýván Velké Benátky, jelikož měl kolem sebe spoustu malých ostrůvků, propojených lávkami a přívozy. Na ostrově tehdy stály pouze chatrče rybářů, trvalá zástavba, zde nebyla z důvodu četných povodní, které měnily tvar i velikost ostrova i okolních malých ostrůvků. První zmínky o ostrově jsou z r. 1118 v souvislosti s brodem přes řeku. Řeka zde byla velmi mělká a brod i ostrov měly velký hospodářský význam. Projížděli tudy nejen kupci, ale brodila se zde i nepřátelská vojska, která někdy na ostrově i s koni tábořila. Po stavbě pražského mostu, pak hospodářský význam brodu klesl. Od 14. století si obyvatelé okolních čtvrtí zakládali zelinářské zahrady. V 16. století byla na ostrově zřízena střelnice a v roce 1565 zde byly uspořádány první veřejné závody ve střelbě z ručnic u nás. V polovině 18. století bylo zakázáno střelení kulemi, jelikož zbloudilé kule ohrožovaly lidi i majetek v okolí ostrova. Ostrov byl velmi oblíbeným místem lidové zábavy. Jednou z nich, po níž nese ostrov své jméno, byly štvanice pořádané ve zdejší dvoupatrové aréně a zápasy zvířat. Štvání byli psi na divoká i méně divoká zvířata – býky, medvědy, jeleny i srnčí, kance a osli. Zdejší býčí zápasy se naštěstí španělské koridě nepodobaly, býci byli štváni pouze na pevnou dřevěnou figurínu, která byla dole zatížená, takže se po nárazu opět postavila. Neuvěřitelný byl fakt, že dospělí brali na štvanice i své děti. Tuto „zábavu“ ukončil až císařský zákaz z roku 1802, poslední štvanice se však konaly ještě v roce 1816. Již od roku 1750 byl ostrov spojen s pevninou přes další ostrovy můstky, jezdil sem však i přívoz (fungoval až do r. 1900), který byl velmi frekventovaný. Ostrov totiž sloužil i jiným zábavám. Od roku 1877 zde fungovala divadelní aréna Teatro Averino, ve které byla pořádána různá představení a vystoupení. Zavítala sem i tehdy exotická skupina černochů s cizokrajnými zvířaty, postavili v aréně domorodou vesnici a předváděli domorodé tance (obdobné představení ukazovali i na Střeleckém ostrově). Předvedli se zde i indiáni z kmene Komančů a Irokézů a svoji show zde předvedl i Buffalo Bill – americký dobrodruh a legenda Divokého Západu. Po zániku divadelní arény (přesné datum není známo, pravděpodobně se tak stalo v r. 1882), vznikla na jejím místě první pražská ledárna. Jednalo se o dvě velké dřevěné budovy na vltavský led s dvojitými stěnami, mezi kterými byl nasypán písek a popel, tak aby uskladněný led vydržel až do konce léta. Led se pak rozvážel do pražských hospod, kde s ním chladili ve sklepě sudy s pivem. Lidovým zábavám sloužila východní část ostrova, část západní měla trochu „vyšší úroveň“. Na počátku 19. století zde byl zřízen park se dvěma klasicistními budovami s tanečními sály. Zde se konaly taneční zábavy, prý jedny z nejlepších v Praze. První objekt byl zbořen při výstavbě Hlávkova mostu, druhý se zachoval dodnes. Sloužil později jako hostinec a poté tato budova s č. p. 858 zůstala opuštěná. V letech 1908–1910 byl u východní části ostrova namísto

starého Helmovského jezu vystaven jez nový. Ve stejnou dobu počala výstavba dvou plavebních komor u podél karlínské strany ostrova, komory měly za úkol překonat výšku nového Helmovského jezu. Z r. 1913 je zde vybudován dům plavební správy a při rekonstrukci zdymadla v 80. letech zde byl postaven nový velín. Mezi plavební komorou a pravým břehem ostrova je kratší jez Štvanice. V r. 1988 pod ním byla zřízena slalomová dráha pro kanoisty. V letech 1913–1914 byla na západním cípu ostrova postavena budova vodní elektrárny (č. p. 867), první etapa stavby započala již r. 1908. Elektrárna sloužila bez problémů až do r. 1972, v roce 1984 byla zahájena její rekonstrukce a o čtyři roky později byla opět uvedena do provozu. Tehdy její výkon téměř pokryl spotřebu pražského uličního osvětlení. Od r. 2002 se majitelem stalo Povodí Vltavy. Při povodni téhož roku byla elektrárna zcela zaplavena, následně proběhla její oprava a modernizace zařízení, které slouží dodnes. Nad ostrovem se klenou dva významné mosty, Negrelliho viadukt a Hlávkův most. Negrelliho železniční viadukt je po Karlově mostě druhým nejstarším ještě stojícím mostem přes Vltavu v Praze. Stavba viaduktu započala v roce 1846 a byla dokončena o čtyři roky později, kdy zde projel první vlakový spoj. Stavba byla v té době největší železniční stavbou v Evropě, pracovalo zde více než 3000 dělníků. Hlávkův most byl jako důležitá komunikační tepna vystaven později, v rozmezí let 1909–1912. Most byl dokonale vyveden nejen po technické, ale i výtvarné stránce (např. pískovcová sousoší na začátku mostu z holešovické strany). Most byl v letech 1958–1962 z důvodu plánované trasy magistrály rozšířen. Na Štvanici měla podle projektu z počátku 20. století stát zoologická zahrada. Nakonec však převládly nevýhody místa pro realizaci tohoto projektu – zvířata by neměla klid vzhledem k pouličnímu ruchu a blízkému železničnímu provozu, hrozilo by zde nebezpečí zaplavení a zahrada by se nemohla dále rozšiřovat. Proto bylo později vybráno lepší místo, a to v Troji. Namísto projektu ZOO započal roku 1930 projekt jiný – výstavba otevřeného zimního stadionu s umělou ledovou plochou (viz obr. č. 26). Stavba byla reakcí na hokejové mistrovství Evropy z r. 1925, které se mělo konat v Československu. Hrát se mělo na rybníku Jordán u Tábora (v celé zemi tehdy nebyl jediný stadion s umělou ledovou plochou), bohužel však tehdy přišla obleva a mistrovství muselo být přesunuto až do Vysokých Tater. Zimní stadion na Štvanici byl uveden do provozu 17. ledna roku 1931 zápasem LTC Praha – Manitoba University. Projektantem stadionu byl architekt Josef Fuchs. Stadion byl z Hlávkova mostu vymezen nízkou funkcionalistickou kavárnou, ta z druhé strany sestupovala terasami až k ledové ploše. Ta se dělila na dvě části, větší hokejovou a menší pro volné bruslení. Na jižní a severní straně byli kryté ochozy a na západní straně byla k lehká pojízdná tribuna pro 850 stojících diváků. Stadion byl později zpřístupněn i pro veřejné bruslení a postupně byl dostavován. Zřízena zde byla šatna, ohřívárna, občerstvení, posilovny a ubytovna pro hokejová družstva.

Celková kapacita stadionu byla 14 000 diváků. Za dobu existence zimního stadionu na Štvanici se zde několikrát konalo mistrovství světa a Evropy nejen v hokeji, ale i krasobruslení a po pokrytí plochy palubovkou také mistrovství v basketbalu, volejbalu, boxu, stolním tenisu a sportovní gymnastice. 11. 2. 1955 se odsud vysílal historicky první přímý sportovní přenos v dějinách československé televize. O rok později byl stadion zastřešen, avšak nedlouho poté jeho sláva klesla ve prospěch nové sportovní haly na Výstavišti a začala se zde hrát pouze druhá hokejová liga a prostor byl též věnován mládeži.

Obr. č. 26: Zimní stadion na Štvanici, r. 1934

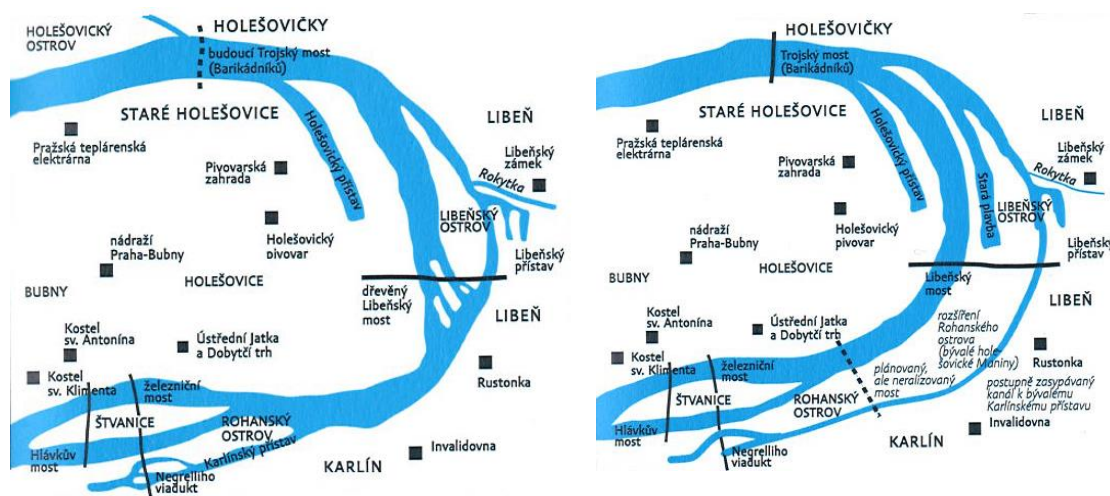
Zdroj: Hrubeš, Hrubešová 2007, s. 98

Stadion však začal brzy chátrat, zapříčinily to i povodně, na přelomu 20. a 21. století byl již v havarijním stavu a začalo se mluvit o jeho demolici. Štvanice se mimo tradici hokejovou pyšní také tradicí tenisovou. Roku 1901 se na ostrov přestěhoval I. Český Lawn-Tennis Klub. Roku 1920 se zde konalo první mistrovství Československa v tenise. O rok později hostil areál první utkání v Davisově poháru na československé půdě. Areál čítal čtyři kurty a centrální dvorec s provizorními tribunami, součástí areálu byla i restaurace a klubovna. Nevýhodou byla bezprostřední blízkost Negrelliho viaduktu s železniční tratí, obzvláště za dob parních lokomotiv. Historický tenisový areál začal chátrat, a proto byl roku 1983, současně se stavbou metra pod Vltavou, zdemolován. O tři roky později pak na jeho místě vyrostl nejmodernější tenisový komplex v tehdejším Československu. Celému areálu dominoval centrální betonový dvorec s antukovým kurtem a kapacitou 8000 diváků. U vstupu na stadion byla umístěna socha tenisty od L. Janoucha. Další výtvarné dílo – Tenisová fontána, se nachází uvnitř areálu. Tenisová

Štvanice pamatuje hráče jako Martinu Navrátilovou či Jana Kodeše. Vedle tenisového areálu, východně od Negrelliho viaduktu si v první polovině 90. let pronajala společnost Mystic Skates poněkud zastrčený pozemek. Na jeho místě pak v r. 1994 vybudovala nejmodernější skatepark u nás a zorganizovala zde světové závody Mystic Skates Cup, které se pak konaly každý rok. Východní část ostrova patřila plavcům, ještě na konci 20. století zde fungovalo koupaliště. V sezóně zde byla možnost pronájmu dřevěných kabiněk na převlékání a případné uskladnění lehátka či deky. Koupaliště zničila povodeň v roce 2002, obnoveno již nebylo (Hrubeš, Hrubešová 2007, Šmída 2007, Dudák 2011). V areálu I. ČLTK bylo 1, 6 metrů vody a škody byly veliké. Provoz areálu pak musel být na dlouho přerušen. Nenapravitelnou škodou byla absolutní ztráta všech historických materiálů (kronik, fotodokumentace ad.), (z rozhovoru s V. Šavrdou, generálním manažerem klubu I. ČLTK).

Z ostrova Štvanice lze snadno dohlédnout na **Rohanský ostrov**. Jak je již několikrát zmíněno, Rohanský ostrov je ostrovem nazýván a za ostrov tradičně považován, jedná se však o území, které při regulaci toku na počátku 20. století splynulo s Karlínem a na východní straně s Libeňským ostrovem (viz obr. č. 27). Hranici mezi těmito ostrovy tak přibližně tvoří Libeňský most. Pokud bychom hledali kudy vedl pravý břeh ostrov, který obtékalo vltavské rameno, bylo to přibližně po ulici Rohanské nábřeží. V současnosti bychom tedy měli hovořit spíše o poloostrově. Někteří autoři dokonce ostrov řadí přímo mezi ostrovy zaniklé.

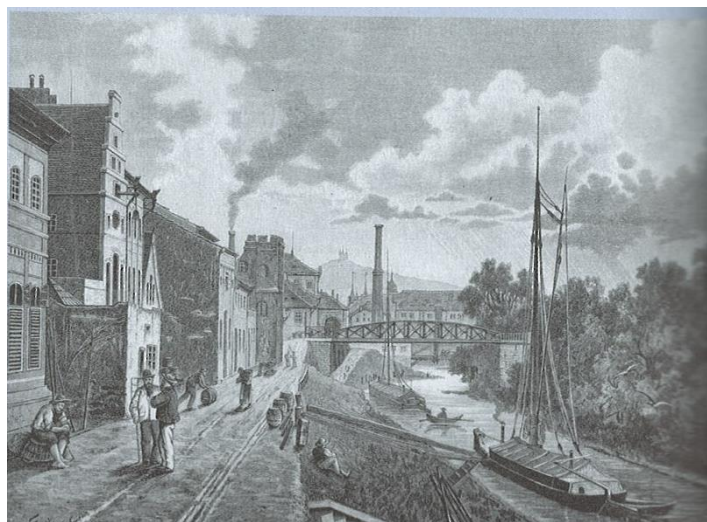
Obr. č. 27: Rohanský a Libeňský ostrov, vlevo stav na konci 19. stol., vpravo po regulaci toku Vltavy ve 30. letech 20. stol.

Zdroj: Dudák 2011, s. 237

Rohanský ostrov vznikl asi v první třetině 16. století. Nejprve se jednalo o malý písečný nános, který se zvětšil po povodni r. 1573. Jeho majitelem se stal již zmiňovaný mlynář Martin Šašek (viz kapitola 4. 1), který začal písečný nános rozšiřovat navážkou, zatlučením kůlů, ploty a vysazováním topolů. Po něm pak nesl ostrov jméno Šaškovský. Po smrti mlynáře získala ostrov do vlastnictví staroměstská obec, jejím potřebám sloužil celé 17. a část 18. století. Většinou ho spravovali právě staroměstští primátoři, proto se ostrovu začalo říkat Primátorský staroměstský. Obec ostrov prodala r. 1774 staroměstskému měšťanovi Aloisu Tochtermannovi, ale již r. 1777 ostrov majitele změnil. Koupila jej Gabriela Rottenhanová a ostrovu se poté začalo říkat Rottenhanský. S další změnou majitele se opět změnil název ostrova, v r. 1830 byl ostrov přejmenován na Köpplův. V r. 1850 získal ostrov pražský měšťan a tesař Josef Rohan. Ostrov se začal nazývat Rohanský a tento název mu zůstal dodnes. V 19. století byl ostrov oblíbeným výletním místem. Roku 1822 zde byl v zátocě mezi Rohanským ostrovem a Pobřežní ulicí vybudován karlínský přístav (viz obr. č. 28).

Obr. č. 28: Karlínský přístav, lávka na Rohanský ostrov

Zdroj: Dudák 2011, s. 224

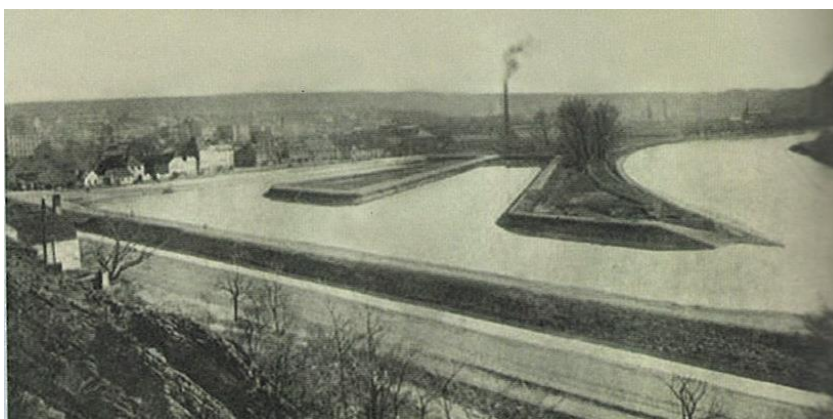
Impulesem k jeho výstavbě bylo vydání „Labských plavebních akt“, které zaručovalo svobodnou plavbu až do Hamburku. Dopravu mezi Prahou a Hamburkem zajišťovala Pražská společnost pro plavbu plachetní (později přejmenována na Pražskou společnost pro plavbu parní a plachetní), kterou založila skupina pražských velkoobchodníků a bankéřů. Přístav byl velmi významnou obchodní stanicí, Pobřežní ulice byla plná nákladních jeřábů a skladišť. Byla zde i budova celnice a jeden ze zdejších hostinců byl příznačně pojmenován U Města Hamburku. Tento krásný empírový dům z roku 1828 (č. p. 81) stojí dodnes a je zapsán na seznamu nemovitých

kulturních památek. V domě se nachází stejnojmenná restaurace. 1. května roku 1841 zde byl za velké slávy na vodu spuštěn první český parník Bohemia. Roku 1873 byla zahájena železniční doprava na spojnici Rakouské severozápadní dráhy, pro tuto dráhu bylo postaveno nádraží na Těšnově (to bylo v 70. letech 20. století zbořeno). S existencí těšnovského nádraží bylo na Rohanském ostrově vybudováno nákladové seřadiště státních drah. Mezi lety 1891–1893 byl rekonstruován karlínský přístav, přičemž došlo k jeho rozšíření a prohloubení a byl též opatřen nábrežní zdí. Přístav zanikl r. 1926 při regulaci Manin a po přeložení toku Vltavy. Většina zájezdních hostinců byla kvůli tomu uzavřena a zmizely i rozsáhlé sklady. V 60. letech 20. století se uvažovalo o tom, že Praha požádá o uspořádání letních olympijských her. Hlavní prostor olympijských her, tedy velký olympijský stadion a další sportoviště, měly být vybudovány právě na Rohanském ostrově. Vlastenecké nadšení však brzy opadlo a celý záměr tak upadl do zapomnění. Ostrov začal ztrácet význam a v r. 1972, kdy byl zrušen provoz na trati, začal být ostrov periferií uprostřed města, plnou skladišť a černých skládek. V době výstavby metra zde byla ukládána také vytěžená zemina z výkopů. Začaly velké diskuze o budoucnosti Rohanského (polo)ostrova. Bylo zde mnoho plánů od celkové zástavby ostrova až po „zelenou variantu“, tedy ponechání ostrova přírodě a obnovení původního vltavského ramena. Roku 1999 byly na ostrově zahájeny rozsáhlé úklidové práce za účelem revitalizace jeho území. Oblast zdejší „černé skládky“ byla vyklizena a vyvezena na řízené skládky, stavební sutě byly recyklovány a znovu použity pro stavební účely. Zemina, která byla vytěžena při stavbě metra, byla později využita na protipovodňové valy. Již v polovině 90. let 20. století (kdy se začaly vykupovat pozemky od jednotlivých majitelů) vznikl projekt komerčního využití Rohanského ostrova – River City Prague. Na územním plánu z r. 1994 byla vyčleněna místa, pro která bylo třeba zpracovat podrobnější strategii rozvoje území. Roku 1997 byli ke spolupráci přizváni čeští architekti A. D. N. S., ti pak téměř o rok později získali rozhodnutí pro výstavbu urbanistického souboru šesti budov River City Prague a jejich infrastruktury. Celý projekt byl postaven na myšlence energeticky úsporného provozu, pomocí tepelných čerpadel s hlubinnými vrty a akumulací schopností budov. Nájemníci by měli dýchat nejen čistší vzduch, ale i ušetřit na nákladech za služby. Výstavba měla zahrnovat kancelářské prostory, hotel, restaurace, byty, podzemní garáže a podzemní komunikaci. Součástí projektu měly být také 2 pěší lávky, jedna by měla propojit River City s Karlínem, druhá pak spojit Karlín s Holešovicemi a zpřístupnit tak občanům ostrov Štvanice, přes který měla vést (Bubenečské nábreží – Štvanice a Štvanice – Rohanský ostrov). V roce 1998 pak developer celého projektu, společnost Europolis Invest, vypsal architektonickou soutěž na zpracování koncepce budov. Soutěž byla mezinárodní, zvítězila londýnská kancelář Kohn Pedersen Fox. Ta společně s českými architekty z A. D. N. S.

vypracovala projekt první z budov – moderní výškové administrativní budovy Danube House. Stavba byla zahájena v roce 2000, stavba měla být dokončena a uvedena do provozu o dva roky později, na podzim r. 2002. Budova byla již téměř dokončena, avšak v srpnu roku 2002 byla při povodních zaplaveny a některé zdejší technologie byly poškozeny (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Libeňský most tvoří přibližnou hranici mezi koncem Rohanského a začátkem **Libeňského ostrova**. Z Libeňského ostrova, stejně jako z Rohanského, se regulací toku Vltavy ve 20. letech 20. století, stal poloostrov (viz obr. č. 27). Libeňský ostrov, dříve zvaný Velký, vznikl spolu asi s deseti dalšími díky nánosům, které se usazovaly u pravého břehu holešovického meandru Vltavy mezi Bubny a Libní. V Libni kdysi byla židovská osada, do zdejšího Židovského města zasahovalo jedno z vltavských ramen. Jelikož i přes Libeň vedla již zmiňovaná významná vodní cesta z Prahy do Hamburku (viz Rohanský ostrov výše), bylo třeba postavit další přístavy, loděnice a překladiště. V letech 1893–1896 byl vybudován mezi ostrovem a libeňským břehem Libeňský přístav a výkladiště (viz obr. č. 29). Plocha Libeňského ostrova pak byla využívána pro přístavní dílny a skladiště, dokonce zde i vedla železniční vlečka podél přístavu. V přístavu bylo možné najednou odbavit až 15 velkých labských lodí. Libeňský přístav zpočátku velmi prosperoval, avšak postupně začal zaostávat kvůli souběžně vybudovanému přístavu v Holešovicích. V r. 1924 byla na tomto území provedena regulace toku řeky a starý přístav, který od libeňské obce zakoupila Vltavsko-labská společnost, byl přebudován. Byla zde zřízena opravna plavidel, výroba nových lodí a později i loděnice Praga (přejmenováno na České loděnice). Loděnice byly v 90. letech zrušeny.

Obr. č. 29: Libeňský přístav 1895

Zdroj: Dudák 2011, s. 236

Při úpravě koryta řeky byla zároveň zahájena výstavba nového železobetonového mostu, který byl dokončen o 4 roky později. V letech 1923–1927 začaly na Libeňském ostrově Na Staré plavbě vznikat zahrádkové osady (později 46. a 47. zahrádková osada Českého zahrádkářského svazu) a ostrov tak začal být využíván k rekreaci. Mezi zahrádkáři se traduje, že nejprve se jednalo o jeden velký, nerozparcelovaný pozemek, o který se lidé starali společně a který byl rozparcelován až později. Současně se vznikem zahrádkových osad zde r. 1926 založil Eduard Štorch „Dětskou farmu“. Štorch byl velkým zastáncem myšlení, zdůrazňujícího zdravý životní styl jako reakci na zhoršené životní a morální prostředí průmyslových měst (tzv. eubiotiky). Proto, když získal do nájmu část Libeňského ostrova, zřídil zde jakousi školu v přírodě pro děti z města – „Dětskou farmu“. Podařilo se mu sem přeložit část vlastní výuky, děti se sem chodily nejen vzdělávat, ale i rekreovat. Roku 1934 byl však nucen pozemky vyklidit a zbyly zde pouze již zmíněné zahrádkové osady. Ostrov dále využívaly také skauti, jejich srub Vatra z roku 1931 zde stojí dodnes. Od 50. let 20. století zde působí také klub vodáků a vodních motoristů Stará plavba II. Zajímavostí je, že za druhé světové války se na ostrově (tehdy části Libeňského ostrova a části Manin) shromažďovaly zrekvírované kostelní zvony (celkem jich bylo několik tisíc). Odtud se pak odvážely lodí do Hamburku, kde byly roztaveny a z jejich kov byl využit ve zbrojní výrobě. Lokalita Libeňského ostrova leží v záplavovém území Vltavy. Při bleskové povodni v srpnu r. 2002 byl ostrov poničen a obě zahrádkové osady zdemolovány. Zničeny byly i materiály v podobě kronik ad. (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011, Výstava pražské zahrádkové osady).

Posledním ostrovem na cestě po proudu řeky Vltavy Prahou, tedy ostrovem, nejseverněji položeným, je **Císařský ostrov**. Ten je se svou rozlohou 29 ha největším z pražských ostrovů na Vltavě. Někdy bývá neoficiálně nazýván Trojský, což vzniklo záměnou s již zaniklým (viz kap. 4. 1) Trojským ostrovem, který se nacházel u protějšího břehu (viz obr. č. 30). Ostrov vznikl zpevněním písčiny naplavenin, není však přesně známo kdy. Ostrov byl dříve nazýván Velký, od konce 16. století pak Císařský, neboť ho čeští stavové darovali císaři Rudolfovi II. Po smrti císaře Rudolfa II. pak opět připadl českým panovníkům a byl spravován vždy nejvyšším pražským purkrabím, začalo se mu tedy říkat Purkrabský ostrov. Za dob kdy Vltava protékala svým původním korytem, zasahovala na ostrov část Královské obory (dnes nazývána spíše jen Stromovka) – za dob Rudolfa II. zde byla i známá bažantnice. Plocha ostrova sloužila též jako zdroj píce pro zvěř chovanou v oboře. O pronájmu luk na ostrově dlouho usilovali hospodáři v Bubenči, jelikož měli nedostatek vlastních luk a pastvin. V průběhu 17. století byl ostrov

z části rozparcelován a pozemky dány do pronájmu. Kolem Císařského ostrova existovaly počátkem 18. století ještě dva další ostrůvky, Ráček a Řádky, které s ostrovem splynuly a byly přeměněny v louky.

Obr. č. 30: Trojská kotlina v 19. století

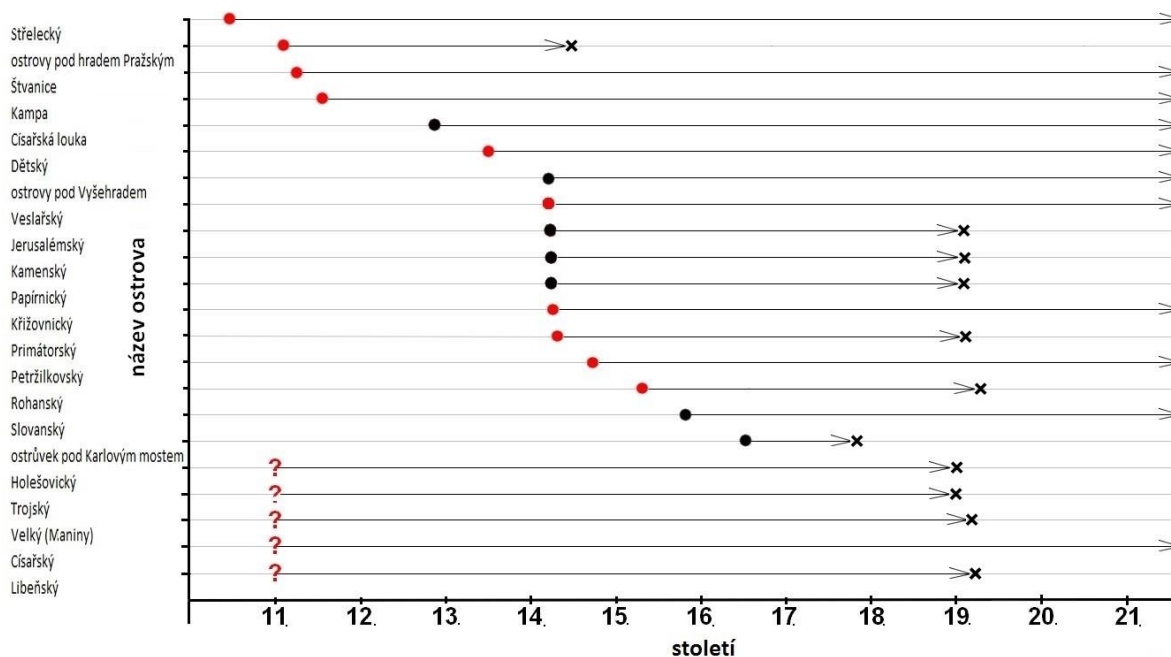

Zdroj: Dudák 2011, s. 267

Ostrov a jeho pobřeží změnilo svou tvář při úpravě koryta Vltavy pro její splavnění. V letech 1899–1902 probíhala výstavba Trojského jezu, zdymadla a plavebního kanálu Podbaba. Ten přerušil původní vltavské rameno, které teklo k Císařskému mlýnu. Část zůstala v podobě Malé říčky a část byla zavezena a území ostrova bylo zmenšeno. Plavební kanál sloužil (a slouží) osobní i nákladní dopravě. Krátce po první světové válce vznikla na Císařském ostrově zahrádkářská kolonie (stejně jako na ostrově Libeňském, viz výše) s asi třemi sty chatičkami. Po druhé světové válce vzrostl počet obyvatel hlavního města a kapacita bubenečské čistírny již nebyla schopná zpracovávat splaškovou vodu. Proto byla vystavěna čistírna nová a to na Císařském ostrově. Výstavba probíhala v letech 1954–1965, Ústřední čistírna odpadních vod však byla uvedena do provozu až o dva roky později. Areál čistírny navazuje na starou bubenečskou čistírnu (ta dříve používala Císařský ostrov pro kaliště). Obě čistírny byly propojeny dvěma mosty. V r. 1985 byla z důvodu nedostatečné kapacity rozšířena, další rozšíření proběhlo v 90. letech. Pod Trojským jezem při trojském břehu byla v 80. letech 20. stol. vytvořena umělá vodní slalomová dráha. Již v r. 1981 se zde uskutečnily první závody ve vodním slalomu, o rok později již proběhly první mezinárodní závody. Jižní část ostrova byla věnována jezdeckým oddílům. První za trojským jezem stál areál oddílu jezdecké policie, v jeho

blízkosti stál další jezdecký areál – TJ Žižka Praha. Na jaře roku 2002 byla v jeho sousedství otevřen nový jezdecký areál Jezdecké společnosti Císařský ostrov (IN– EXPO GROUP, s. r. o.) s velkou jezdeckou halou a venkovní jízdárnou. Naproti jezdecké hale bylo psí cvičiště. Povodně v srpnu roku 2002 tvrdě zasáhly celý ostrov. Byla poničena budova areálu jízdárny policie, zničeny byly dřevěné přízemní budovy jezdeckého areálu TJ Žižka, poničen byl stadion a věž rozhodčích a celý areál byl zanesený bahnem. Voda nad areálem sahala do výšky 8 metrů. Nová jezdecká hala povodeň ustála, psí cvičiště bylo zcela zničeno. Povodeň se nevyhnula ani čistírně, škody zde dosahovaly 250–300 milionů korun. Navíc splašky z čistírny šly několik dní přímo do Vltavy. Zničena byla i zdejší zahrádkářská osada, všechny chatičky odplavaly a těch pár co vydrželo, muselo být stejně strženo (Semotanová 1995, Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011).

Obr. č. 31: Schéma vzniku a zániku pražských vltavských ostrovů od 11. století do roku 214

Zdroj: vlastní zpracování

Pozn.: symbol • značí dobu první zmínky o existenci ostrova (není-li známa doba jeho vzniku),
 ? znamená neznámou dobu vzniku ostrova (chybí první zmínka o jeho existenci),
 × označuje dobu zániku ostrova.

5. Pražské vltavské ostrovy v současnosti

Tato kapitola se zabývá současným stavem pražských vltavských ostrovů a jejich využitím. Významným mezníkem v rozvoji ostrovů se staly povodně v srpnu roku 2002, které v mnoha případech výrazně poznamenaly jejich původní tvářnost a začaly psát jejich novodobou historii. Proto se tato kapitola soustředí na vývoj ostrovů právě po roce 2002 a jejich současný stav. Jsou zde porovnávány výsledky nových šetření (dotazníkové šetření, skryté pozorování) s výsledky šetření předchozích a využita data nasbíraná při řízených rozhovorech s hlavními aktéry, kteří na ostrovech působí (viz kapitola 3).

5. 1 Petržilkovský, Křižovnický a bezejmenný ostrov

Ostrovy Petržilkovský, Křižovnický a bezejmenný nejsou veřejnosti přístupné a nenabízejí v současné době žádnou z forem využití pro rekreaci a volnočasové aktivity. Z těchto důvodů nejsou v této kapitole dále zmiňovány (více v kapitole 4. 2). Dodejme jen, že bezejmenný ostrov v Braníku (viz Příloha č. 2. 3) patří státu, v přenesené působnosti na společnost Povodí Vltavy. Ostrov je památkově chráněným územím a spadá pod ochranné pásmo vodního zdroje 2. stupně. Petržilkovský ostrov (viz Příloha č. 2. 1), spadající do katastrálního území Smíchova je též památkově chráněným územím, budova i pozemek jsou památkovou rezervací a budova vodárenské věže nemovitou kulturní památkou. Ostrov patří státu, právo hospodařit s pozemkem má Povodí Vltavy. Zastavěná plocha (tedy nádvoří a budova vodárny) v současnosti patří akciové společnosti PB Nemo, která se odštěpila od ředitelství akciové společnosti Vodohospodářský rozvoj a výstavba a sídlí v protějším domě na břehu, do kterého vede skleněná lávka z věže. Křižovnický ostrov (viz Příloha č. 2. 2) je památkovou rezervací na katastrálním území Starého Města. Vlastníkem ostrova je hl. m. Praha se svěřenou správou do vlastnictví MČ Praha 1 (Český úřad zeměměřičský a katastrální).

5. 2 Císařská louka

Od 20. let 20. století začal ostrov opět sloužit rekreaci. Císařská louka má v současnosti především sportovně-rekreační využití. V posledních desetiletích zde vyrostlo několik areálů s budovami, které patří vodáckým klubům a oddílům. Většina z nich se nachází v jižní části

ostrova, která je se smíchovským břehem spojena silničním mostem. Celým ostrovem prochází vyasfaltovaná cesta. Při vstupu na ostrov nalezneme po pravé straně budovy klubu pro vodní sporty – Řeka, kanoistického oddílu Sokol pražský, Armádního sportovního oddílu kanoistiky Dukla Praha a prodejnu a půjčovnu lodí. Na opačném, tedy levém břehu se nachází oddíl vodního motorismu TJ Blaník Praha. Podél celého západního břehu ostrova, na místě bývalého vorového přístavu, kotví nespočet hausbótů, člunů i luxusních lodí (viz Příloha č. 2. 4). Tato část ostrova je však oplocena, dostat se sem tedy mohou pouze majitelé. Z původního zařízení přístavu zůstal zachován domek přístavního dozoru, včetně technického zařízení vjezdové komory (Hrubeš, Hrubešová 2007) a právě silniční most, který je v současnosti jedinou suchozemskou přístupovou cestou na ostrov. Na ostrově se ještě před povodněmi v roce 2002 nacházelo psí cvičiště, jeho provozovatelé však činnost ještě před srpnovými povodněmi ukončili. Na budovy sportovních klubů navazuje areál kempu Caravan camping (viz Příloha č. 2. 4). Ten nabízí nejen prostor pro stany, karavany a obytné vozy, ale i možnost ubytování v budově. Kemp je v provozu po celý rok, v letních měsících zde funguje restaurace. V kempu převažují zahraniční návštěvníci. V těsné blízkosti areálu kempu se nachází tribuna s věží pro rozhodčí, zbudovaná již v r. 1958 (viz Příloha č. 2. 4). Odtud lze sledovat veslařské a další vodácké závody. Za kempem se asfaltová cesta, která je bohužel jak pro pěší, tak pro auta, stáčí doprava a dále už vede podél východního břehu ostrova. Po levé straně se nachází sportovně-relaxační areál Erbia Paradise s podtitulem „ostrov, který vás baví“. Mimo restauraci Cinda se zde nachází minigolf, antukové hřiště na nohejbal, dětské hřiště, stolní tenis, beach volejbal, prostor s terčí pro lukostřelbu a střelbu ze vzduchovky a lanové centrum. Od listopadu roku 2013 zde byl na prostoru bývalého paintballového hřiště otevřen driving range – dvoupatrové kryté cvičné golfové odpaliště (viz Příloha č. 2. 4). Za tímto areálem, v severní části ostrova, nalezneme druhý kemp Caravan Park – Yacht Klub, propojený právě s jachtařským klubem TJ Císařská louka. V areálu loděnice se nachází i stylová restaurace. Kemp nabízí prakticky stejné služby jako Caravan Camping, tedy prostor pro stany a karavany i možnost ubytování v apartmánech. I klientela je zde stejná – jedná se vesměs o zahraniční návštěvníky. Severní cíp ostrova spojuje s oběma vltavskými břehy přívoz se sezónním provozem (dříve celoroční), P 5. Tento přívoz jezdí do přístaviště Kotevní, na levý (smíchovském) břeh, odkud je jen kousek na Smíchovské nádraží. Na pravý vltavský břeh jezdí přívoz do přístaviště Výtoň, zhruba 200 metrů od stejnojmenné tramvajové zastávky. Od roku 2008 jezdil tento přívoz na trase Císařská louka – Jiráskovo náměstí, v roce 2011 byl zrušen. Císařská louka je památkově chráněným územím.

V rámci šetření byl ostrov navštíven dvakrát a to v srpnu, během hlavní turistické sezóny. I přesto, že bylo téměř ideální počasí, ostrov působil opuštěně. Po červnových povodních byly břehy Císařské louky stále neupravené, plné polámaných větví, vyvrácených stromů a znečištěné odpadky. Jediná lavička, nacházejících se při cestě podél východního břehu ostrova, svým stavem k posezení příliš nelákala. Neuklizený břeh ostře kontrastoval s překrásným výhledem na protější Vyšehrad. I když se jednalo o následky červnových povodní (2013), tato část ostrova nepůsobila dojmem, že by se na úklidu a úpravě břehů pracovalo. Za celou dobu šetření zde prošla pouze jedna skupinka cizinců. V kempech stály karavany, přívěsy i stany (viz Příloha č. 2. 4), ale jinak zde bylo liduprázdno. Podle poznávacích značek jasně převažovali cizinci – Francouzi, Italové, Němci, po českých návštěvnicích ani stopy. Restaurace Cinda i přilehlý sportovně- rekreační areál také zel prázdnotou. Během obou dnů se nepodařilo získat jediného respondenta. Stejně jako se nepodařilo na ostrově vyplnit žádný dotazník, selhaly i pokusy zkontaktovat se s některými z aktérů, kteří zde působí. O tom, že Císařská louka je ostrovem s nízkou návštěvností, svědčí i fakt, že při návštěvě protějšího Veslařského ostrova během primátorek, nebylo při pohledu na Císařskou louku vidět jediného diváka (Zprávy z šetření na ostrovech).

Jak již bylo vysvětleno, data pro dotazníkové šetření 2013 se zde získat nepodařilo. Pro tento ostrov byly k dispozici pouze výsledky šetření z roku 2006. Hlavním důvodem návštěv ostrova byl sport všeobecně (40 %), následovala projížďka na kole (20 %) a procházka (20 %), dalšími byly odpočinek aj. 60 % návštěvníků by na ostrově uvítalo více zeleně. Ve způsoby dopravy na ostrov dominovali pěší (40 %), následování dopravou MHD (30 %) a dopravou automobilem (20 %). Pouze desetina návštěvníků se na ostrov dopravila na kole (Fuksová 2006). Tato data bohužel nemůžeme porovnávat s novějšími údaji (mimo pozorováním na ostrovech).

Při návštěvě ostrova v březnu roku 2014 již ostrov nepůsobil tak opuštěně, nicméně návštěvnost byla relativně nízká. Břehy byly upravenější a méně zarostlé. V kempech se nacházelo několik obytných vozů s poznávacími značkami jiných států. Malé množství návštěvníků využívalo venkovní posezení restaurace. Větším lákadlem bylo právě nově postavené golfové odpaliště. Na asfaltové cestě bylo možno potkat několik cyklistů, kteří při dopravě na ostrov a z ostrova využili místní přívoz.

Silnými stránkami ostrova je jeho dobrá dopravní dostupnost, velká rozloha a výhodná poloha, prakticky v centru metropole. Návštěvníky mohou přilákat i dva kempy, ze kterých lze snadno

vyrážet na výlety do okolí. Dalším lákadlem se stalo po povodních nově zrekonstruované sportovně-relaxační centrum a golfové odpaliště. To že ostrov působí opuštěně, může být pro některý druh návštěvníků naopak přitažlivé. Běžného návštěvníka ale může odradit rozparcelování ostrova do spousty menších či větších areálů, mnohdy veřejnosti nepřístupných. Převážná část ostrova patří společnosti České přístavy a. s. a Povodí Vltavy a. s., menší pozemky s budovami pak Ministerstvu obrany, Českému svazu kanoistů, klubu pro vodní sporty Řeka ad. (Český úřad zeměměřičský a katastrální). Jediná cesta, která ostrovem vede, funguje pro pěší, cyklisty i motoristy, což je často na úkor bezpečnosti. Ostrov nabízí návštěvníkům převážně sportovní a rekreační vyžití. Velká část nabízených služeb, je ale přístupná pouze určitému okruhu zájemců. Kempy velmi pravděpodobně budou i nadále sloužit převážně zahraniční klientele, přístav majitelům ukotvených lodí a vodácké kluby svým členům. Pro běžného návštěvníka je přístupným v podstatě pouze sportovně-relaxační areál s restaurací. Snad nové golfové odpaliště by mohlo okruh návštěvníků rozšířit. Z hlediska přírodního prostředí ostrov příliš malebně nepůsobí a možná i tento fakt návštěvníky odrazuje (viz šetření v roce 2006, 60 % návštěvníků by na ostrově uvítalo více zeleně). Klidu ostrova využívají pro svůj koníček především rybáři. Mimo jarní a letní měsíce ostrov v podstatě žádné velké smysluplné využití nenabízí.

5.3 Veslařský ostrov

Již od 50. let minulého století sídlí na ostrově dva veslařské kluby – VK Blesk (viz Příloha č. 2. 5) a Český veslařský klub, který je členem sdružení Sportovní kluby Praha 4. Oba kluby na ostrově vykonávají sportovní činnost pro svou členskou základnu, jejich aktivity jsou jak na rekreační, tak i závodní úrovni. Jsou členy Českého veslařského svazu a společně s dalšími pražskými kluby vytvořily Pražský veslařský svaz. Kluby zde mají své loděnice (viz Příloha č. 2. 5), v budově ČVK sídlí oddělení Poříční policie ČR. Oba kluby jsou vlastníky svých nemovitostí, budov loděnic i dalších drobných staveb a pozemků, které se nacházejí na východní straně ostrova. Loděnice veslařských klubů z 50. let minulého století nebyly až do r. 2002 postiženy velkou vodou, jejich pozemky byly vždy nad úrovní hladiny vody. Srpen roku 2002 však byl pro oba veslařské kluby mimořádnou pohromou (viz kapitola 4. 2). Škody v každé loděnici dosáhly výše 15 milionů korun. Odstraňování škod po této povodni trvalo ještě celý rok 2003. Loňská povodeň (tedy povodeň z června roku 2013) již byla mírnější, voda dosahovala asi metr na úroveň pozemků obou loděnic, což sice znamenalo opětovné zatopení celého spodního

prostoru loděnic, horní patro tentokrát zůstalo zachováno beze škod. Na ostrov se dostaneme přes most, který spojuje ostrov s podolským břehem a je jedinou pozemní přístupovou cestou na ostrov. Při západním břehu ostrova dále pokračuje asfaltová cesta. Ta je včetně mostu vlastnictvím hlavního města Prahy. Do užívání a údržby je předána Pražské vodohospodářské společnosti, která o její stav nejeví žádný zájem. Cesta je bohužel v havarijním stavu, hrozí zde, hlavně večer, riziko úrazu (viz Příloha č. 2. 5). Ohrožením jsou i nebezpečné náletové stromy, z nichž se již několik vyvrátilo, což zatím zůstalo bez úrazů. Po zpracování znaleckých posudků veslařské kluby dosáhly souhlasu Magistrátu k provedení likvidace několika stromů, na vlastní náklady. V dalším postupu získání povolení od MČ Praha 4 jim však brání dvě ekologické iniciativy. Při tom, za případné úrazy zodpovídá vlastník pozemku, ale nemůže nemocné stromy zlikvidovat (z rozhovoru s předsedou ČVK Praha, Josefem Blechou). Veřejnosti zde slouží prostor cesty a tribuny (stupňovité kamenné hlediště) při západním břehu ostrova, které jsou součástí dřívějšího Stadionu vodních sportů. Asfaltová cesta končí oploceným pozemkem, který je majetkem Pražské vodohospodářské společnosti. Nachází se zde jímací objekt podolské vodárny, který je záložním zdrojem pitné vody pro Prahu, proto je toto území chráněné (celý ostrov spadá pod ochranné pásmo vodního zdroje 2. stupně). Celý pozemek, zabírající poměrně velkou plochu severní části ostrova, hojně porostlou vrbami, je tedy uzavřený a veřejnosti nepřístupný. Od roku 2007 jezdí mezi Veslařským ostrovem a zastávkou Lihovar na levém břehu řeky (zlíchovský břeh) přívoz P3 se sezónním provozem. Přístaviště se nachází na jižním cípu ostrova nedaleko mostu, který spojuje Veslařský ostrov s podolským břehem. Přívoz tak výhodně propojuje oba vltavské břehy.

Dotazníkové šetření na Veslařském ostrově probíhalo během měsíce srpna a září, tedy nedlouho po červnových povodních. V době probíhajícího dotazníkového šetření ostrov působil spíše pustě a prázdně, téměř opuštěně. Břehy byly neupravené a zarostlé, plné polámaných větví. Na břehu většinou sedělo několik rybářů a v areálu VK stála auta jejich členů. Přívoz na ostrov občas přepravil pár cyklistů. Při další návštěvě již bylo znát, že se pracuje na odklizení následků povodní, břehy již byly čistší a uklizenější. V září zde probíhaly pražské primátorky (veslařské závody), což bylo zřetelné i na vyšší návštěvnosti ostrova (Zprávy z šetření na ostrovech). Během čtyř šetření na ostrově se tazatelům podařilo s respondenty vyplnit 20 dotazníků (z toho 7 žen a 13 mužů). Mezi hlavními aktivitami na ostrově jasně převažuje veslování a rybaření, návštěvnost se zvedá při konání veslařských závodů. Ostrov je však využíván i pro procházky, ačkoli prostor, kde je možné se procházet, je značně omezený, ve slunných dnech pak lidé využívají možnost posezení na kamenném hledišti při břehu (viz Příloha č. 2. 5). Cyklisté

využívají přívaz z/na druhý břeh, kde jim navazují cyklostezky. Návštěvníci zde mimo veslařský klub a přívaz žádné služby nevyužívají, ani zde žádné jiné služby nejsou. Převážná většina z nich považuje prostředí za klidné a příjemné, po povodních docela rychle uklizené. Uvítali by zde především lavičky a odpadkové koše, které zde chybí a také lepší udržování břehů a zeleně. Jeden z dotazovaných rybářů by uvítal kiosk či občerstvení, uznává však, že by se zde tato služba neuživila. Pouze 3 z dotazovaných ostrov nepovažují za vhodné místo pro trávení volného času. Převažují pravidelní návštěvníci ostrova (z většiny se jedná o veslaře či rybáře), převážná část z nich ostrov navštěvuje několikrát do týdne či alespoň jednou týdně. Ti co zde byli poprvé či ostrov navštěvují zřídka, byli diváky pražských primátorek. Pro dopravu na ostrovech nejvíce návštěvníků využívá auto (30 %) či přichází pěšky (30%), 20 % pak přijíždí na kole a stejný počet MHD. 90 % návštěvníků je z blízkého okolí, tedy z Prahy 4. Mezi návštěvníky ostrova dominují pracující, věkově 21–40 let, další početnou skupinou jsou důchodci (věk nad 60 let). Více než polovina návštěvníků je toho názoru, že by měl ostrov sloužit převážně veslování (55 %), 35 % je pro rybaření, zbylá část pro sport všeobecně. Podle nadpoloviční většiny návštěvníků by ostrovy neměly být v rámci cestovního ruchu více propagovány a měly by sloužit převážně Pražanům. Konkrétně na tomto ostrově není podle dotazovaných pro turisty nic zajímavého, nic pro co by měli ostrov navštívit (data z dotazníkového šetření 2013). Z názorů respondentů tedy můžeme vyčíst, že Veslařský ostrov má své pravidelné návštěvníky, kteří jsou s funkcí ostrova a aktivitami, jejichž provozování ostrov umožňuje spokojeni a v podstatě nic by zde neměnili.

Ostrov má výhodnou geografickou polohu, nachází se nedaleko centra a je zde dobrá dopravní dostupnost. Kolem ostrova, po podolském nábřeží vede poměrně frekventovaná cyklotrasa. Předchozí šetření uvádějí v analýze slabých stránek (Netková 2003, Fuksová 2007) nedostatečné základní a jiné služby, nepořádek na ostrově neupravené břehy či to, že některé objekty nejsou zcela využity. Pokud mohu porovnat se současným stavem, myslím si, že služby nabízené převažujícímu okruhu návštěvníků (veslaři) jsou dostatečné. Jiné služby, jako např. občerstvení, by se zde pravděpodobně neuživily. Veškeré objekty na ostrově jsou využity pro činnost, pro kterou byly postaveny (budovy loděnice, jímací objekt podolské vodárny). Informace o stavu a údržbě těch částí ostrova, které jsou přístupné veřejnosti, a jejichž majitelem je hlavní město Praha, byly zmíněny na začátku této podkapitoly a též v údajích z rozhovoru s předsedou ČVK (viz výše). Ve srovnání s šetřením z roku 2003 (Netková 2003), kdy téměř 70 % z návštěvníků využívalo Veslařský ostrov zřídka či vůbec, při šetření v roce 2013 převažovali pravidelní návštěvníci. Před deseti lety ve výsledcích šetření (Netková 2003) jako důvod návštěvy ostrova

převažovalo veslování (27 %) a procházky (27 %), další byl sport obecně (17 %), odpočinek a rekreace (12 %). V roce 2006 (Fuksová 2006) byl na prvním místě odpočinek (37 %), dále pak procházky (25 %) a sport (25 %). Při našem šetření v roce 2013 byly hlavním důvodem návštěvy ostrova veslařské závody (22 %), veslování (22 %) a rybaření (22 %), obecně se tedy dá říci, že převážilo veslování, jako důvod návštěvy ostrova. Následovaly procházky (17 %) a přeprava přívozem (17 %), kdy je ostrov pouze jakýmsi přestupním místem. Zajímavé je, že při obou výzkumech nebylo jako důvod návštěvy ostrova zmíněno rybaření. Je možné, že bylo zahrnuto pod položku jiné či mezi položky odpočinek a rekreace, které jsou velmi obecnými důvody a je možno mezi ně zahrnout v podstatě jakoukoli (ne)aktivitu. Méně pravděpodobnou možností je, že by obliba ostrova mezi rybáři vzrostla teprve za posledních několik let, ale samozřejmě i tuto možnost nemůžeme vyloučit. Jak se ze všech výzkumů zdá, veslování si na ostrově drží stále stejnou pozici a je spolu s procházkami hlavním z důvodů návštěv ostrova. Způsob dopravy na ostrov zůstává prakticky stejný, můžeme ale říci, že se postupně snižuje podíl dopravy MHD na úkor nárůstu dopravy automobilem. To může souviset s rostoucí automobilizací (i určitou leností) obyvatelstva, ale i s faktem, že ještě při minulých šetřeních stála před vjezdem na ostrov značka zákazu vjezdu (mimo vozidla členů VK). Oproti oběma předchozím šetřením, kdy byla hodnocena úroveň stravovacích služeb, ze služeb nabízených na ostrově, zde již tato služba není k dispozici.

Podle předsedy ČVK Praha, J. Blechy je zájmem celého VK bezpečné užívání ostrova a sportovní aktivity pro mládež ve zdravém prostředí. Klub se o využití části ostrova i mimo vlastní pozemky v rámci možností zajímá a snaží se pomoci. Bohužel většina z vznesených připomínek zůstává nevyslyšena (viz likvidace nemocných stromů či stav přístupové cesty). Kluby se snaží prostor ostrova v rámci svých možností udržovat ve stavu vhodném ke sportu a rekreaci. Prořezávají křoví i nově se vyskytující nálety, opravují díry na cestě. Pan J. Blecha si nemyslí, že je ostrov navštěvovaný málo a převážně při závodech, říká, že je ostrov oblíbeným místem převážně pro lidi z okolí. Tribuny jsou v letních měsících hojně využívány pro opalování i koupání. Dále se pozastavuje nad neukázněnými řidiči, kteří ruší klid na ostrově, a neříká jim nic značka klidové zóny, kdy se smí vjíždět pouze do prostorů loděnic. Parkují, kde se jim zlíbí a ničí trávu podél cesty. Na začátku mostu prý dříve stála značka zákazu vjezdu a VK bohužel nejsou schopny dosáhnout jejího opětovného umístění.

Při vlastní návštěvě v březnu roku 2014 již ostrov vypadal upraveněji a zřejmě díky slunnému počasí, zde bylo poměrně hodně návštěvníků. Především šlo o členy VK, kteří zde měli trénink,

západní břeh byl obsazen nejen rybáři, ale i dalšími návštěvníky, především rodinami s dětmi. Přívoz nepřijížděl ani neodjížděl prázdný a využíván nebyl pouze cyklisty. Nevýhodou ostrova může být fakt, že pro veřejnost je přístupná pouze jeho jižní část, která je využívána pouze pro čekání na přívoz a není moc udržovaná a západní část, kde se nachází kamenné tribuny, které jsou však po většinu času obsazeny rybáři. Na poměrně velké a pěkné severní části ostrova, kde rostou početné vrby, se rozkládá oplocený pozemek Pražské vodohospodářské společnosti. Veslařský ostrov má svůj okruh návštěvníků a nenabízí zázemí a služby pro širokou veřejnost či čilý turistický ruch. Myslím si však, že ne všechny pražské vltavské ostrovy (a že jich není zase tak malý počet) nemusí uspokojovat potřeby všech jejich návštěvníků. Převažující sportovní zaměření ostrova není v tomto případě vůbec na škodu. Funkce Veslařského ostrova a převažující aktivity na něm tak zcela odpovídají jeho názvu.

5. 4 Dětský ostrov

Dětský ostrov byl při povodni v roce 2002 asi nejvíce postiženou lokalitou na Praze 5. Vodní živel se přes něj přehnal v až dvoumetrové výšce a ničil vše, co zde bylo za uplynulý půlrok vybudováno. Sportoviště, hřiště, nové toalety, zázemí pro návštěvníky. Po opadnutí vody však naštěstí škody na ostrově nebyly tak rozsáhlé, jak se očekávalo. Projekt rekonstrukce ostrova a obnovy dětských hřišť mohl tedy pokračovat. Vzhledem k tomu, že jediný přístup na ostrov je přes úzký most v jeho jižní části, materiál byl na něj dopravován loděmi. O necelý rok později, 21. března 2003, bylo nově zrekonstruované hřiště slavnostně otevřeno. Byla zde vybudována tři hřiště se spoustou atrakcí pro různé věkové kategorie. Nechybělo ani brouzdaliště, hřiště na malou kopanou s umělým travnatým povrchem, plocha pro pétanque, stolní tenis a volejbalový kurt. Zřízena byla i dráha pro kolečkové brusle a menší skatepark. Velmi populární byla velká šachovnice z černobílých dlaždic s rozměry 2,5 x 2,5 metru. Byly zde nainstalovány nové lavičky, osvětlení a celý areál byl oplocen. U vchodu do areálu byl postaven dřevěný domek správce, který měl během dne dohlížet na pořádek na hřištích. Otvírací doba byla určena dvojí, zvlášť pro letní a zimní provoz. V celém areálu byl stanoven přísný zákaz kouření, pití alkoholických nápojů a zákaz vstupu se psy. Rekonstrukce Dětského ostrova byla jedním z největších projektů v oblasti obnovy parkových ploch na území Prahy 5. Městská část na ni vyčlenila 15 milionů korun. Na jižní špičce ostrova stála původně plošina s vyhlídkovou deskou. Dnes na tomto místě stojí restaurační terasa – La Terassa (zřízena namísto původní restaurace

Rezavá kotva) s vyhlídkou na řeku, hučící jez, budovu Národního divadla, Vyšehrad, Tančící dům a další. Prostory restaurace vznikly uzpůsobením původní podzemní přístupové rampy na ostrov, kde bývalo v minulosti technické zázemí zdymadla. V mostní konstrukci je zbudováno veřejné WC pro návštěvníky ostrova města (Netková 2003, Fuksová 2006, Hrubeš, Hrubešová 2007). V současné době je areál sportovišť po povodních z června minulého roku (2013) uzavřený (viz Příloha č. 2. 6). Hřiště a sportoviště se opravují a zatím není jasné, kdy bude rekonstrukce hotova a jak bude ostrov po dokončení vypadat. Zrekonstruovaná a otevřená je zatím pouze Pražany i cizinci hojně navštěvovaná restaurace La Terassa. I v současné době na ostrově pokračuje tradice tryzny za utonulé, pod záštitou vlasteneckého spolku Vltavan. Jeho členové každoročně v den Památky zesnulých připlouvají na parníku k soše alegorie Vltavy (viz Příloha č. 2. 6) u severní (veřejnosti nepřístupné) části ostrova a pořádají zde pietní akt. Toho se pravidelně zúčastňují za velkého zájmu přihlížejících Pražanů i zastupitelé města. Oblíbenou „atrakcí“ pro diváky je sledování průjezdu lodí zdymadlem u Dětského ostrova. Ročně tudy propluje asi dvacet tisíc lodí. Mezi zdymadlem a Dětským ostrovem jsou bytelné železné dveře, které by měly být schopné uchránit místo před pěti až desetiletou vodou, což bohužel při povodních v r. 2002 ani 2013 nestačilo. V letech 2008 až 2011 jezdil na Dětský ostrov přívoz P4. Přívoz jezdil na trase Národní divadlo – Slovanský ostrov – Střelecký ostrov – Dětský ostrov. Zrušen byl z důvodu převažujícího turistického charakteru přepravy. Neměl tedy dostatečný význam jako dopravní prostředek pro každodenní cestování a jeho provozovatelé, MČ Praha 1 a Praha 5, se rozhodly omezit náklady na dopravu (Přívozy v pražské integrované dopravě).

V rámci šetření byl ostrov navštíven během léta roku 2013 celkem třikrát a byl zde zaznamenán určitý posun v rekonstrukci ostrova (Zprávy z šetření na ostrovech). Z důvodu uzavření a nefunkčnosti větší části ostrova byly pořízeny pouze dva rozhovory, a to s návštěvníky zdejší restaurace (jak bylo zmíněno, jiná služba tady ani v současnosti nefunguje a větší část ostrova je zavřená). Respondenty byli muž a žena středního věku, žena uvedla jako hlavní důvod návštěvy ostrova venčení psa, muž návštěvu restaurace. Ze služeb na ostrově oba využívají právě místní restauraci. Ostrov vnímají jako čistý a dobře udržovaný a považují ho za dobré místo pro trávení volného času. Oba se též shodli, že co se týče převažujících aktivit na ostrově, nemělo by být nic měněno, ostrov by měl sloužit především dětem, jako tomu bylo doposud. Oba dotázaní nejsou pravidelnými návštěvníky, ale ostrov navštíví několikrát do měsíce, a jelikož oba bydlí na Praze 5 (Smíchov), dostávají se sem pěšky. Muž se přikláněl k názoru, že by ostrovy měly být v rámci cestovního ruchu více propagovány, paní se k touto tématu stavěla lhostejně (data z dotazníkového šetření 2013). S předchozími dvěma šetřeními bohužel nejnovější šetření moc

porovnávat nelze, právě z toho důvodu, že je ostrov z větší části uzavřený a funguje zde pouze zmíněná restaurace. Při šetření v roce 2003 byla mezi respondenty, kteří bydlí v blízkém okolí ostrova (tedy na Praze 5) a mezi návštěvníky převažují, vyjádřena obava z toho, aby se ostrov postupem času nezaplnil turisty a nezbylo tak méně místa pro děti (Netková 2003). Tato obava je logická, neboť na ostrov nejvíce docházejí právě lidé s dětmi z blízkého okolí. Při dotazníkovém šetření v roce 2006 (Fuksová 2006) bylo zjištěno, že návštěvníci vyhledávají ostrov převážně kvůli odpočinku (50 %), dalšími důvody návštěv byl sport (20 %) a procházky (20 %). Návštěvníci se na ostrov dopravovali převážně MHD (50 %), 20 % z nich pak pěšky, stejný počet vlastním automobilem (20 %). Polovina z dotázaných by zde uvítala více zeleně. Oproti tomu se respondenti v roce 2003 shodli na názoru, že větší plochy zeleně by nevydržely nápor dětí a sportovců a musely by být budovány na úkor sportovišť.

Při další návštěvě ostrova na konci března tohoto roku (tedy 2014) nebyly zaznamenány velké změny. Přístupná je stále pouze jižní část ostrova s restaurací, která byla i díky pěknému počasí obsazená návštěvníky. Uzavřená část ostrova však nepůsobila dojmem, že by zde nějaká rekonstrukce probíhala a že by se tato část měla v brzké době znovu zpřístupnit návštěvníkům. Ostrov ve stavu v jakém byl před povodněmi, tedy s funkčním hřištěm považují za vhodný, převážně tedy pro rodiče s dětmi. Otázkou je, jak bude areál vypadat po rekonstrukci a kdy se znovu otevře. Navzdory jménu ostrova jeho jižní část není určena přímo rodinám s dětmi. Restaurace luxusnějšího rázu ve španělském stylu, La Terassa, není asi nevyhledávanějším místem pro rodiny s dětmi.

5. 5 Slovanský ostrov

Povodeň v roce 2002 zaplavila celý ostrov až do výše 1, 7 metrů a na budovách Mánesa i Žofína způsobila značné škody. Voda v budově Žofína dosahovala do výšky 1, 4 metrů. Zaplaveny byly sklepní prostory a prostory budovy, kde byla zničena vzduchotechnika, aparatura, počítače, nábytek a další vybavení. Hlavní sál byl opraven na konci září, restauraci se podařilo opravit po měsíci od opadnutí vody. Náklady na rekonstrukci budovy Mánesa byly značně nižší. Její umístění nese samo o sobě velká rizika. Spodní stavba budovy je vlastně mostem mezi nábřežím a ostrovem, ale naštěstí několik let před touto povodní došlo k její rekonstrukci a celkovému zpevnění. Voda zde zaplavila spodní podlaží do výše 1, 5 metrů a zasáhla tak prostory

restaurace, kanceláří a výstavní sál. Rekonstrukce budovy Mánesa byly ukončeny na počátku listopadu 2002. Celý ostrov byl znovu zpřístupněn 1. ledna 2013.

Ostrov je součástí městské památkové rezervace a obě budovy na něm jsou nemovitými kulturními památkami. Budova Žofína a většina ostrova je majetkem hlavního města Prahy v přenesené působnosti na MČ Praha 1. Budova Mánesa a Šítkovské vodárenské věže (viz Příloha č. 2. 7) patří Nadaci českého výtvarného umění. Jižní část ostrova a plavební komora spadají do kompetence Povodí Vltavy. V současnosti je žofínský palác opět místem významných kulturních a společenských akcí. Konají se zde různé koncerty, plesy, kongresy a konference. Součástí budovy je i restaurace Žofin Garden. Budova Mánesa, patřící Nadaci českého výtvarného umění, prošla v nedávné době rekonstrukcí. Ta započala na jaře roku 2012 a dokončena byla na počátku roku 2014. Cíli rekonstrukce byla nejen „záchrana ikony funkcionalismu“, ale také návrat k původní podobě budovy z 30. let, a to po koncepční i funkční stránce, avšak na vyspělé technologické úrovni. Oprava celé budovy stála přibližně 150 milionů korun a na její financování si Nadace vzala úvěr od banky. Pokud by tedy úvěr nebyl splácen, budova Mánesa bance propadne. Její otevření je naplánované na duben 2014. Aby se již podobná katastrofa jako byla povodeň v roce 2002 neopakovala, učinilo město společně se soukromými firmami rázná protipovodňová opatření. Kolem budovy Žofína byla vystavena podzemní těsnicí stěna, která dosahuje až na skalní podloží v hloubce zhruba 10 m a tvoří základ mobilního protipovodňového hrazení membránového typu (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007, Český úřad zeměměřičský a katastrální, Hospodářské noviny). Při loňských povodních, tedy povodních v červnu 2013, tak byl Slovanský ostrov zasažen pouze částečně. Palác Žofín byl chráněn vlastními protipovodňovými zábranami. Problémy způsobily především průsaky spodní vody, ta musela být z paláce odčerpávána. Dalším problémem byly kaverny v parku, kde musel být nařízen geologický průzkum z důvodu obavy z propadů půdy. Žofínský palác byl pro veřejnost otevřen již v polovině června, po důkladné kontrole se zhruba o půl měsíce později zpřístupnil i park a dětská hřiště a otevřely půjčovny loděk a šlapadel.

Na ostrov vede lávka z Masarykova nábřeží. V severní části ostrova se nachází rozsáhlý park s lavičkami, za pěkného počasí je travnatá plocha obsazená návštěvníky. Hojně využívaná je i kamenná zeď, ohraničující západní stranu ostrova. Ta bývá obsazena po celé své délce sedícími lidmi, pro které již nezbyly volné lavičky. U severního cípu ostrova se nacházejí dvě půjčovny loděk, další je pak v severozápadní části ostrova. Za pěkného počasí se na půjčení lodě či šlapadla stojí dlouhé fronty. Mezi budovou Žofína a Mánesa jsou pak dětská hřiště a děti se zde

mohou povozit v replice vláčku Český lev (viz Příloha č. 2. 7). V jižní části ostrova stojí nově zrekonstruovaná budova Mánesa, která je dalším propojením ostrova s Masarykovým nábřežím. U jihozápadního cípu ostrova je plavební komora Mánes, která je však méně exponovaná než plavební komora u Dětského ostrova. Slovanský ostrov je pěkně upravený a udržovaný a vzhledem k jeho vybavenosti i poloze v centru města, je návštěvnost ostrova, jak z řad cizinců, tak Čechů, poměrně vysoká.

Dotazníkové šetření zde probíhalo během července a srpna, ostrov byl v rámci šetření navštíven celkem čtyřikrát. Již na počátku července zde nebyly následky povodní patrné, ostrov byl tedy uklizen a zrekonstruován poměrně rychle (Zprávy z šetření na ostrovech). Celkem se podařilo vyplnit dotazník s 33 respondenty, z toho 20 ženami a 13 muži. Mezi návštěvníky byly zastoupeny vcelku rovnoměrně všechny věkové kategorie. Podle šetření (dotazníkového i pozorování) severní část ostrova navštěvují spíše mladí lidé, jižní část s dětskými hřišti především rodiny s dětmi a starší lidé. Nejvíce návštěvníků pocházelo z blízkého okolí, tedy z Prahy 1 (31 %), následovali návštěvníci mimopražští (18 %). Započítáni zde nejsou zahraniční turisté, kteří nechtěli odpovídat. Mezi vzorkem návštěvníků Slovanského ostrova, byla dalším nejnavštěvovanějším místem Stromovka, z ostrovů pak nedaleký Střelecký ostrov (49 %). Jako důvod návštěvy ostrova převažovala procházka a venčení psa (41 %), dále pak dětské hřiště a vláček (21 %), častou odpovědí bylo prostě jen posezení, relaxace, odpočinek (18 %). Návštěvu kulturních akcí na ostrově zmínila pouze 2 % z dotázaných. Nejvyužívanějšími službami bylo právě dětské hřiště a vláček (30%), restaurace (19 %), dále pak oblíbené lodě a šlapadla (17%). Kulturní dům navštěvují pouhá 3 %. Většina návštěvníků ostrov považuje za příjemné, čisté a udržované místo (79 %), 12 % pak prostředí ostrova označilo jako průměrné, našli se ale i tací, kteří prostředí ostrova za dobré nepovažují a označují ho za „příšerné“. 12 % z dotázaných nepovažuje ostrov za dobré místo pro trávení volného času. Návštěvníkům ostrova zde vadí především popíjení mládeže, bezdomovci a drogově závislí. Někteří litují, že zde mimo prostory půjčoven lodí není možný přístup k vodě. Respondenti dále postrádají nové lavičky, možnost občerstvení ve stánku či levnější restauraci. Více než polovina dotázaných se shoduje na tom, že ostrov by měl sloužit převážně odpočinku, rekreaci a procházkám, a také, že by měl sloužit převážně obyvatelům hlavního města. Návštěvníci se na ostrov dopravují převážně MHD (40 %) či pěšky (45 %). Nejvíce lidí navštěvuje ostrov 1 krát do měsíce (40 %), 18 % z dotázaných sem chodí denně, stejné procento několikrát do týdne. Frekvence návštěv ostrova závisela na aktivitě, kterou zde lidé vykonávají. Denní návštěvníci byli většinou majitelé psů či lidé s malými dětmi (data z dotazníkového šetření 2013).

Při šetření mezi návštěvníky Slovanského ostrova v roce 2003, převažovali lidé z Prahy 2 (22 %), dále pak mimopražští (16 %) a lidé s bydlištěm na Praze 1 (13 %). Podíl mimopražských návštěvníků se tedy příliš nezměnil, avšak v roce 2013 na prvním místě dominovali obyvatelé z Prahy 1. I tak ale můžeme říci, že se struktura návštěvníků příliš nezměnila, jelikož i MČ Praha 2 lze považovat za blízké okolí ostrova. Převažující způsob dopravy na ostrov se nemění (viz výše), v roce 2003 se převážná část respondentů dopravovala na ostrov pěšky (49 %) či MHD (35 %), v roce 2006 byly podíly téměř stejné (50 % pěšky, 30 % MHD). 13 % hodnotilo úpravu ostrova jako špatnou, zbytek dotazovaných byl spokojen. Můžeme tedy zaznamenat lehký nárůst spokojenosti s kvalitou a čistotou prostředí ostrova, v roce 2013 považovalo prostředí za špatné již pouhých 9 % návštěvníků. Je tedy možné, že čistota a upravenost zdejšího prostředí se za poslední roky zlepšila, může se ale jednat o dočasný stav, neboť ostrov byl v době šetření (2013) čerstvě upraven po povodních. Velký podíl dotazovaných v roce 2003 i 2006 by uvítal na ostrově více zeleně (78 % a 80 %), v nejnovějším šetření sice tato otázka přímo pokládána nebyla, ale nedostatek zeleně zmínil pouhý jeden návštěvník, jiný naopak „dostatek zeleně na ostrově“ vyzdvihoval. Zde je nutné podotknout, že plocha „zeleně“ se na ostrově nachází v podstatě pouze v severní části ostrova. Šetření v roce 2003 i 2006 zaznamenalo nespokojenost s nedostatečnými možnostmi sportovního vyžití na Žofíně, při šetření v roce 2013 stejně odpovídal pouze jeden respondent. Je proto možné, že si návštěvníci Slovanského ostrova v současnosti více uvědomují, že ostrov nenabízí pro sport dostatečný prostor (naopak tyto možnosti umožňují jiné pražské ostrovy). Respondenti v minulých šetřeních (2003 i 2006) jako velký nedostatek na ostrově shodně uváděli chybějící veřejné toalety či pítka (důležité zejména pro rodiny s dětmi). V současnosti je zde již obojí k dispozici. Ještě před deseti lety byly tři čtvrtiny dotázaných přesvědčeny, že by ostrov měl být více propagován v rámci cestovního ruchu. O deset let později se názory návštěvníků zcela obrátily, téměř 60 % shodně odpovědělo, že by ostrovy neměly být více propagovány a měly by sloužit především Pražanům. Návštěvníci Slovanského ostrova si zřejmě uvědomili, jaké riziko vyšší návštěvnost ostrova nese. Již nyní bývá za pěkného počasí ostrov doslova přeplněný návštěvníky. Podle šetření z roku 2003 by 44 % dotázaných na ostrově uvítalo koncerty, a to zejména vážné hudby. K tomuto účelu je ideální altánek za budovou Žofína (viz Příloha č. 2. 7). Bohužel zde jsou hlavním problémem finance. Šetření také poukázalo na využití budovy žofínského paláce, kdy 90 % akcí, které se zde konají, jsou pouze pro uzavřenou společnost (Netková 2003, Fuksová 2006). Ostrov je jedním z míst konání minulých ročníků mezinárodního hudebního multižánrového festivalu United Islands of Prague, pořádaného od r. 2004.

5. 6 Střelecký ostrov

Ostrov se z povodní v srpnu roku 2002, kdy byl zcela zaplaven, vzpamatoval velmi dlouho. Místní restaurace byla zničena, na dlouhou dobu byla ochromena činnost SK Start sídlící ve stejné budově. Nánosy písku a dalších naplavenin byly shrnuty ke břehům a teprve v dubnu 2004 postupně odváženy na lodích. Vykáceny musely být také podemleté stromy. Teprve poté byla parková plocha osázena novými lavičkami. Nánosy zvětšily ostrov o celých 10 metrů, naopak v jižní části došlo k úbytku cca o 3 metry. Ostrov mohl být veřejnosti zpřístupněn až v polovině května roku 2003. Poté opět mohl začít plnit svoji rekreační, sportovní a kulturní funkci (Netková 2003, Hrubeš, Hrubešová 2007). Jak již zmiňuje kapitola 4. 2, ostrov byl (a snad i bude nadále) dějištěm nespočtu kulturních akcí. Promítala se zde filmová představení Kinematografu bratří Čapků, konaly se zde studentské Majáles, dětská slavnost Bambiriáda i různé koncerty pod širým nebem. Mezi významné akce také patří i mezinárodní hudební festival United Islands of Prague, jež měl scény mimo Střelecký ostrov i na ostrově Slovanském a na Kampě. V roce 2007 se zde uskutečnilo i Mistrovství Prahy (o dva měsíce později i Mistrovství světa) ve cvrnkání kuliček, pokračovala zde i tradice letního kina. V červnu roku 2013 celý ostrov opět zalila velká voda. V té době již Střelecký ostrov procházel rekonstrukcí, která byla hotová asi z 80 %. Otevření nově zrekonstruovaného parku na Střeleckém ostrově muselo být z července odsunuto téměř o 3 měsíce. Škody na ostrově byly značně nižší než při ničivé povodni v roce 2002.

26. září 2013 byl Střelecký ostrov po rekonstrukci otevřen, součástí slavnostního otevření byl i pětidenní kulturní program (viz Příloha č. 2. 8). Rekonstrukce za 80 milionů korun, která vzbudila před lety velký odpor veřejnosti, dala ostrovu nový, příjemnější vzhled. Ostrov se stal opět volnočasovou a relaxační oázou přímo v srdci Prahy, což bylo hlavním cílem celého projektu. Bylo zde vysázeno 80 nových stromů a 700 keřů a položeno 8000 metrů čtverečních travnatého koberce. Na ostrově vznikla dvě dětská hřiště (viz Příloha č. 2. 8), přibyly nové lavičky a chodníky. Zmizela tmavá zákoutí pod mostními oblouky, ty jsou v noci podsvětleny. Zmodernizovány byly i toalety uvnitř schodiště, dříve útočiště bezdomovců. Postaven byl i výtah (viz Příloha č. 2. 8), který umožňuje přístup handicapovaným a usnadňuje vstup na ostrov maminkám s kočárky či starším lidem. MČ Praha 1 také schválila nový návštěvní řád, který např. zakazuje konzumaci alkoholu (mimo kulturní akce), volné pobíhání psů, ježdění na kole, skateboardu či kolečkových bruslích. Na dodržování řádu dohlíží ochranka a městská policie. Střelecký ostrov má dále pokračovat v tradici kulturního vyžití, budou zde tedy probíhat kulturní

akce, koncerty či filmová představení, a to především v letních měsících (Česká televize [1], iDnes.cz).

Šetření na ostrově bylo kvůli jeho rekonstrukci provedeno až v listopadu a prosinci 2013. Tazatelům se podařilo vyplnit 21 dotazníků. Jak již zmiňuje kapitola 3, dotazník pro Střelecký ostrov byl upraven o otázky umožňující porovnání vnímání a hodnocení ostrova před a po rekonstrukci. 57 % dotázaných navštěvovalo ostrov i před rekonstrukcí, zbylá procenta přilákala na ostrov právě jeho nová úprava. Hlavním důvodem návštěvy byly procházky a venčení psa (39 %), velkou část návštěvníků (22 %) přilákala právě zvědavost, jak ostrov po rekonstrukci vypadá. Vyrovnanými důvody byla návštěva dětských hřišť, posezení, rekreace, odpočinek a schůzky a setkání s přáteli (11 %). Oproti předchozím důvodům návštěv ostrova se aktivity některých návštěvníků změnil. Někteří sem začali chodit častěji, jiní sem dříve chodili pouze za kulturními akcemi a koncerty, část dotázaných odpověděla, že v minulosti si sem chodili „sednout a popít“, což nyní návštěvní řád zakazuje. 39 % však uvedlo, že důvod návštěvy ostrova se s jeho rekonstrukcí nezměnil. Návštěvníci zde nevyužívali žádné služby, mimo veřejné záchody, nyní využívají nová dětská hřiště a výtah. Zdejší prostředí vnímají všichni dotázaní jako moc pěkné, čisté a upravené a chválí, že se rekonstrukce moc povedla. Pokud by srovnávali stav ostrova před rekonstrukcí, většina respondentů se domnívá, že prostředí je nyní lepší a čistší, někteří ostrov začali navštěvovat až právě díky jeho nové úpravě. Jedná se zejména o rodiče s dětmi, pro které dřívější prostředí ostrova moc vhodné nebylo. Jedna návštěvnice dokonce uvedla, že „nyní se zde konečně nebojí“. Dva mladí lidé se vyjádřili, že stávající prostředí je sice lepší, ale rekonstrukce „vzala ostrovu svobodu“ či že se jim více líbilo „méně upravené, přírodní prostředí“. Všichni dotázaní nyní považují ostrov za dobré místo pro trávení volného času. 35 % návštěvníků zavítá na ostrov několikrát do týdne, 29 % několikrát měsíčně, 18 % alespoň jedenkrát týdně, 6 % denně. Častými návštěvníci jsou především lidé venčící psy a maminky s dětmi. 57 % přichází na ostrov pěšky, 43 % přijíždí MHD. Převažují návštěvníci z okolí (38 %), mezi návštěvníky byla i velký podíl mimopražských (19 %). V návštěvnosti dominuje věková skupina 21-30 let (48 %), překvapivě druhou nejpočetnější skupinou byli lidé nad 60 let (24 %) (data z dotazníkového šetření 2013).

Již před provedeným dotazníkovým šetřením na ostrově (a po jeho návštěvě těsně při slavnostním otevření), byla tato skutečnost předpokládána. Domnívala jsem se, že rekonstrukce zapříčiní jistou obměnu či změnu ve věkových skupinách, které ostrov využívají. Dřívější stav ostrova i jeho přístupnost, mohl právě některé ze skupin od návštěvy odrazovat, převažovali zde

hlavně mladí lidé. Je možné, že rekonstrukce, která přilákala na ostrov i jiné věkové skupiny návštěvníků, naopak mladší návštěvníky, kteří zde byli v převaze, do budoucna odláká. Nemusí tomu však tak být, ostrov slibuje množství kulturních akcí a koncertů pod širým nebem. Pro starší občany i rodiny s dětmi je nyní, díky výtahu, ostrov přístupnější. Pokud nasbíraná data srovnáme s šetřením před deseti lety (Netková 2003), kdy bylo prostředí ostrova odlišné, můžeme vidět, že věková struktura návštěvníků se opravdu proměnila. Zatímco v roce 2003 bylo zaznamenáno 20 % návštěvníků do 20 let, po rekonstrukci o deset let později počet mladých poklesl na 9 %. Naopak došlo k nárůstu věkové skupiny 21-30 let z 27 % na 48 %. Počet dotázaných nad 60 let vzrostl o 5 %. Došlo ke zlepšení sociálního zázemí, které bylo ještě před deseti lety považováno za nedostačující, stejně tak jako zařízení pro děti, které zde v podstatě neexistovalo. Způsob dopravy na ostrov zůstává prakticky stejný.

Na ostrov se v současnosti můžeme dostat nejen po relativně dlouhých schodech z mostu Legií, nově je zde i bezbariérový přístup v podobě výtahu. Jak bylo při návštěvě ostrova v září 2013 i dubnu 2014 zaznamenáno, výtah je hojně využíván a i přes kritiku veřejnosti tedy nebyl špatnou investicí. V jižní části ostrova se nachází historická budova č. p. 336, ve které sídlí SK Start a nalezneme zde i Café, bar a restaurant Střelecký ostrov s terasou. SK Start zde provozuje mimo dvě tělocvičny, ping-pongové stoly a dráhy na pétanque i halovou lukostřelnicí. Ostrov, který od pradávna patřil střelcům, jim vlastně patří i teď (Hrubeš, Hrubešová 2007). V zahradním prostoru za budovou, pak klubu patří i dva tenisové kurty. Nově rekonstruovaný sever a střed ostrova je parkovou plochou. Nalezneme zde dostatečné množství laviček, v části za mostem pak nová dětská hřiště. Část břehů ostrova s nevyrostlou trávou byla při návštěvě v dubnu 2014 ještě uzavřena páskou se zákazem vstupu. V některých částech u břehů naopak k vodě vedou vyasfaltované schůdky. Při dubnové návštěvě ostrova byly lavičky i travnaté plochy poseté Čechy i cizinci (viz Příloha č. 2. 8) a hřiště v obležení dětí. Je nutné konstatovat, že rekonstrukce se velmi povedla, ostrov působí čistě a příjemně, tatam jsou jeho tmavá a nepříjemná zákoutí, s nimi (alespoň prozatím) zmizeli i problémoví občané. Travnaté plochy přímo vybízí k posezení či pikniku, prostředí ostrova v srdci historického centra působí až idylicky. Nezbývá než doufat, že ostrov zůstane nadále udržovaný a čistý a zdejší rekreační využití doplní i slibovaný bohatý kulturní program.

5. 6 Kampa

Při povodni v roce 2002 překonala voda protipovodňové zábrany a zcela zaplavila Kampu. Objekt Sovových mlýnů nebyl chráněn protipovodňovými zábranami, v ještě nezpřístupněném Muzeu Kampa tak voda dosahovala až do výše tří metrů. Exponáty však poškozeny nebyly a celý objekt byl naštěstí pojištěn. Většina škody byla na technologických zařízeních. Muzeum Kampa bylo slavnostně otevřeno až 11. září 2003 a ihned se zařadilo mezi přední české galerie. Po povodních proběhla též rekonstrukce Lichtenštejnského paláce. V roce 2003 byla zahájena výstavba systému protipovodňových opatření na Kampě a Malé Straně. Na budování ochranného pásu levého břehu v úseku Čertovka – Karlův most – Říční ulice, se podílela společnost Subterra. Ochrana před velkou vodou v této lokalitě byla zajištěna několika různými způsoby, a to podle možností vyplývajících ze stávající situace. Nejnáročnější částí projektu je mobilní uzavěr Čertovky u restaurace Kampa Park, který by v případě ohlášení povodně, pojízdnou stěnou přehradil přítok Vltavy do Čertovky. Tato vrata jsou ještě v horní části nastavitelná mobilním hrazením. Největší část ochrany představuje mobilní hrazení, to se táhne od uzavěru Čertovky k druhému nábrežnímu pilíři Karlova mostu, dále přes Kampu k Lichtenštejnskému paláci. Odtud pokračuje ke školce, kde je ukotveno do ochranného zdiva. Zbytek hrazení pokračuje napojením z druhé strany ochranné zdi až k Říční ulici. Výstavba systému protipovodňových opatření na Kampě byla dokončena v roce 2005 (Hrubeš, Hrubešová 2007). Díky systému protipovodňových zábran při povodních v roce 2013 Kampa zaplavena nebyla. Voda podmáčela park a narušila jednu z opěrných zdí. Na Muzeu Kampa však byly škody stejné jako v roce 2002 (iDNES.cz[2]).

Slavná Werichova vila, kterou v minulosti obývala řada významných osobností, mezi nimi i Jan Werich, je opuštěná již od povodní v roce 2002. Město po povodních opravilo pouze fasádu budovy, zevnitř jsou však otlučené zdi. Spory o pronájem vily se táhnou již deset let. V roce 2004 vyhlásila MČ Praha 1 výběrové řízení na pronájem objektu. Řízení vyhrála Nadace Jana a Medy Mládkových, která má v pronájmu i Muzeum Kampa v areálu bývalých Sovových mlýnů (viz Příloha č. 2. 9). V dubnu roku 2008 MČ Praha 1 rozhodla, že vilu Nadace Jana a Medy Mládkových získá na 40 let za jednorázové nájemné 23,8 milionu korun a dále za symbolickou korunu denně. Nadace měla vilu opravit na své náklady. Nové vedení radnice však po volbách v roce 2010 smlouvu nepodpořilo a chtělo vilu opravit na své náklady. Na podzim roku 2013 bylo vypsané nové výběrové řízení, o kterého se přihlásily tři firmy. V březnu roku 2014 opět

zvítězila nabídka Nadace Jana a Medy Mládkových, avšak zastupitelstvo poté nevybralo ze zúčastněných žádného vítěze (iDNES. CZ [1], Místní kultura). Po revitalizaci Střeleckého ostrova, chce MČ Praha 1 zrekonstruovat (mimo Werichovu vilu) i park Kampa. Během roku 2013 již proběhla oprava tzv. plynárenského domku ze 17. století, který dlouhodobě chátral. Ten byl pozůstatkem barokního zahradního domku, který byl v 19. století přestaven a později využíván jako plynová regulační stanice. Opravená památka má nyní sloužit Komunitnímu centru Kampa. Mělo by zde vyrůst zázemí pro matky s dětmi, které navštěvují park. V domku se budou nacházet toalety, dětská herna i přebalovací koutek. Pokračovat by se mělo revitalizací parku, především obnovou cest, zeleně i potřebné infrastruktury. Poté by měla přijít na řadu i Werichova vila (Praha.cz, Pražský patriot).

Šetření na ostrově probíhalo v měsíci srpnu a září, Kampa byla navštívena celkem čtyřikrát a tazatelům se podařilo získat 30 dotazníků (z toho 16 žen a 14 mužů). Na ostrově bylo při všech návštěvách velké množství turistů, ti však oslovení nebyli, jelikož pro účely šetření by jejich výpověď nebyla příliš směrodatná. Ostrov je i z důvodu početné zahraniční návštěvnosti velmi udržovaný, neustále zde můžeme vidět zaměstnance městských služeb, kteří se starají o pořádek, spolu s pravidelnými kontrolami městské policie, která se stará o dodržování pořádku v jiném slova smyslu. Převažujícím důvodem návštěv ostrova jsou procházky (46 %), dále venčení psa (20 %) a odpočinek a četba (20 %). Polovina návštěvníků na ostrově nevyužívá žádných služeb, 35 % pak využívá místní restaurace a kavárny, 9 % veřejné toalety a 6 % dětská hřiště. Větší část respondentů zdejší prostředí chválí a považuje ho za příjemné, relativně udržované a čisté. 10 % z nich si stěžuje na velké množství turistů, stejná část i na bezdomovce v parku. Návštěvníci na Kampě téměř nic nepostrádají, mimo odpadkové koše, kterých by zde mohlo být větší množství. Pouhá 3 % nepovažují tento ostrov za dobré místo pro trávení volného času, ve srovnání s jinými místy v Praze. Velkou roli zde asi bude hrát právě značný počet turistů. Podle 37 % dotázaných by měla Kampa sloužit především odpočinku, 29 % se přiklání k procházkám, 17 % je pro kulturní využití ostrova, stejný podíl pak pro sportovní aktivity. Návštěvníci se dostávají na Kampu převážně pěšky (67 %), zbylá část využívá k dopravě na ostrov MHD (33 %). Převažují pravidelní návštěvníci (turisté se výzkumu nezúčastnili), několikrát do týdne navštěvuje ostrov 40 %, denně 10 %, jedná se především o lidi, kteří sem chodí venčit psa či běhat. Tito lidé bydlí v blízkém okolí – Praha 1 (23 %), Praha 5 (20 %), Praha 2 (17 %). 13 % návštěvníků bylo mimopražských. Polovina dotázaných se domnívá, že by ostrovy měly být v rámci cestovního ruchu více propagovány, ale celých 30 % by si přálo, aby ostrovy sloužily převážně Pražanům. V případě Kamy se u této odpovědi může projevit jistá fáze iritace vůči cizincům. Vysoký

počet stejných odpovědí byl i v případě druhého, cizinci hojně navštěvovaného ostrova – Slovanského. Nasbíraná data porovnat s minulými lety nemůžeme, šetření na Kampě v letech 2003 a 2006 neprobíhalo (Data z dotazníkového šetření 2013, zprávy z šetření na ostrovech).

Na Kampu vede pět mostů z Malé Strany a jižní část ostrova v podstatě splynula s malostranským břehem při zatrubnění Čertovky v r. 1915. Dalším přístupovou cestou pro pěší je schodiště z Karlova mostu, na severní straně ostrova pod Karlovým mostem pak vede silnice. Na jednom z mostů přes Čertovku, u Velkopřevorského mlýna, nalezneme oblíbenou „novodobou tradici“ zamilovaných párů (viz Příloha č. 2. 9), která se k nám dostala z Itálie. Jedná se o tzv. zámečky zamilovaných, kdy milenci napíší svá jména na zámeček, zamknou ho na sloupku a klíč pak hodí do řeky. Severní polovina ostrova je zastavěná, na té jižní převažuje parková úprava. Severní cíp ostrova z většiny zabírá objekt restaurace Kampa Park s dětským hřištěm. Po schodech z Karlova mostu či silnicí z Malé Strany dojdeme na malebné náměstí, zvané prostě Na Kampě, kde se dříve konaly známé hrnčířské trhy. Kolem náměstí se nachází nespočet historických domů. V současné době však velká část z nich plní funkci hotelů či restaurací a náměstí tak bývá plně převážně zahraničních návštěvníků. U východu z náměstí, při vstupu do parkové části se po levé straně nachází Lichtenštejnský palác (viz Příloha č. 2. 9), dnes sloužící jako reprezentativní prostory vlády České republiky. V druhém poschodí se nachází apartmány pro významné zahraniční státní návštěvy (pobývala zde např. britská královna Alžběta II.). V severní části parku najdeme již diskutovanou Werichovu vilu (více viz výše). Když procházíme parkem dále, směrem k jižní části ostrova, po levé straně se nachází několikrát zmiňovaný areál bývalých Sovových mlýnů s galerií moderního umění Medy Mládkové (Muzeum Kampa) (viz Příloha č. 2. 9), (viz výše a v kapitole 4. 2). Oblíbenou atrakcí před Muzeem Kampa jsou sochy bronzových miminek, podobných jako na žižkovském vysílači. Poblíž areálu Sovových mlýnů a Muzea Kampa, se na řece Vltavě nachází řada žlutých tučňáků, kteří v noci svítí. Naproti Sovovým mlýnům, na zdi zdymadla stojí skulptura šestimetrové Židle, která sem byla umístěna v roce 2003. Původní Židle byla při povodni v r. 2002 odnesena a na své místo se již nevrátila. Na stejné místo pak byla umístěna tato nová Židle, vyrobená z naplaveného dřeva při povodni. Dílo bylo nazváno Návrat Židle II. Na Kampě se během roku také konají různé kulturní festivaly (proběhla zde i část festivalu United Islands) či venkovní výstavy. Např. v době, kdy bylo na ostrově prováděno dotazníkové šetření (srpen 2013), zde právě nedaleko Sovových mlýnů v parku Kampa probíhala fotografická výstava Povodně 2013. Ostrov Kampa patří k turisticky nejnavštěvovanějším místům v Praze, hraje tedy významnou roli v mezinárodním cestovním ruchu. Spolu se Slovanským ostrovem patří bezesporu

k neznámějším pražským vltavským ostrovům (Fialová 2013). Kampa má z hlediska návštěvnosti dobrou dostupnost a výhodnou polohu mezi Mostem Legií, Karlovým mostem a Malou Stranou. V roce 2010 se umístila na druhém místě turisticky nejvděčnějších a nejzajímavějších městských ostrovů světa (více viz kapitola 2.3).

5.7 Štvanice

Stejně jako výše zmíněným ostrovům, se povodeň v srpnu roku 2002 nevyhnula ani Štvanici. Zcela zde zničila oblíbené koupaliště, které již po povodni nebylo obnoveno. Velké škody napáchala i v tenisovém areálu (1. ČLTK), kde dosahovala až do výše 1,6 metru a způsobila mimo jiné nenapravitelnou ztrátu všech historických materiálů. Areál byl sice pojištěný, ale jeho provoz musel být na dlouhou dobu přerušeno. Úplně zaplavena byla také elektrárna na západním cípu ostrova, proto musela být opravena a zmodernizována. Povodeň zasáhla i historický zimní stadion, který byl v roce 2000 prohlášen za kulturní památku. Po povodních byl sice zrekonstruován, ale postupně začal chátrat. Na přelomu roku 2010 a 2011 se zde dokonce zřítla část střechy a dřevěná část stadionu byla v havarijním stavu. V lednu 2011 byl stadion uzavřen a posudek, který varoval před možností zřícení i dalších částí objektu uvedl, že stavba překročila svoji životnost. V polovině roku 2011 tak navzdory odporu veřejnosti, došlo k jeho zbourání. Funkcionalistická kavárna však zůstala zachována. Povodní v červnu r. 2013 již ostrov výrazně zasažen nebyl, voda zde dosahovala 40 cm pod úroveň vylití a jeho zaplavení.

Ostrov je v současnosti přístupný autem i pro pěší pouze z Hlávkova mostu, po kterém vede rušná čtyřproudá Severojižní magistrála. Na ostrov se pěší návštěvníci mohou dostat z pravého (Karlín, Nové Město) či levého břehu (Holešovice) řeky, od nejbližších zastávek MHD. Ostrov Štvanice se nachází v katastrálním území Prahy 7 (Holešovice). Na mostě byla dříve i autobusová a tramvajová zastávka u zimního stadionu. Pro pěší, obzvláště pak třeba pro maminky s dětmi či starší občany, není současný přístup na ostrov ideální. Přístup z obou stran Hlávkova mostu je vcelku komplikovaný, chůze po mostě podél nepřetržitého proudu aut není nijak příjemná. Z holešovického břehu je nejbližší zastávka MHD Vltavská. Cesta z této zastávky na Hlávkův most je však značně komplikovaná, vede skrze podchody a kolem bezdomovecké kolonie pod Hlávkovým mostem u Bubenského nábřeží. Tato přístupová cesta na ostrov je tedy značně nevyhovující a nepříjemná. Již před více než deseti lety město plánovalo

problém přístupu na ostrov vyřešit lávkami z Bubenského nábřeží a Rohanského ostrova. K realizaci tohoto projektu nakonec nedošlo, mezi uváděnými důvody zaznělo např., že ostrov nebyl revitalizován a nebyla zpracována nová územní studie. Výstavba lávky na Štvanici ze strany Rohanského ostrova měla být součástí developerského projektu River City Prague na Rohanském ostrově, z projektu ale nakonec také sešlo (Aktuálně.cz). Vyřešení přístupu na ostrov pro pěší, bylo jednou z podmínek v zadání architektonické soutěže o budoucí podobu ostrova Štvanice (viz kapitola 2.2 a 3.2). Na západním cípu ostrova se nachází zmiňovaná budova vodní elektrárny Štvanice (viz Příloha č. 2. 10), která patří společnosti Povodí Vltavy. Pokud pokračujeme od elektrárny dále směrem k Hlávkovu mostu, na místě bývalého zimního stadionu se nyní nachází bike park. Mezi prostory bike parku a budovou funkcionalistické kavárny byla od r. 2011 obnovena tradice bruslení na Štvanici, v podobě veřejného venkovního kluziště. Mobilní ledová plocha zde bývá v provozu přibližně od prosince do konce března. Po levé straně stojí již zmiňovaná budova č. p. 858 (viz kapitola 4. 2), kde se konaly proslulé taneční zábavy a později zde byl i hostinec. V současnosti je tato klasicistní budova opuštěná a prakticky nevyužitá. V září roku 2013 však tato budova na tři týdny ožila (viz Příloha č. 2. 10). Návštěvníci zde mohli shlédnout interaktivní představení Golem, nacvičené divadelním souborem Tygr v tísní. Pro velký úspěch se toto představení do budovy vrátilo ještě na deset dní v dubnu tohoto roku. Nezbývá než doufat, že tato historická budova bude hostit další zajímavé kulturní akce. Projdeme-li pod Hlávkovým mostem a po pravé straně u břehu ostrova, můžeme vidět budovu plavební správy, zrekonstruovanou v 80. letech 20. století. Před námi se již rozkládá celý tenisový areál, který zabírá velkou plochu východní části ostrova Štvanice. V areálu se nachází 13 venkovních antukových kurtů (5 tenisových kurtů bez zázemí se nachází za Negrelliho viaduktem), 1 dvorec s tvrdým povrchem a 2 kurty v hale. Členům klubu je dále k dispozici venkovní bazén, fitness-centrum, regenerační jednotka se saunou, vířivým bazénem a masážemi. V areálu se dále nachází klubový restaurant s venkovní terasou. Tenisový areál na Štvanici obývají 2 subjekty. Jedním ze subjektů je Český tenisový svaz, který má ve vlastnictví velký stadion (resp. jeho centrální kurt a vnitřní zařízení stadionu). Druhým subjektem je I. ČLTK, který vlastní malý centrální kurt, jeho technické zázemí, vestibul, terasu a všechny venkovní kurty, které na Štvanici jsou. Všechny pozemky na ostrově patří hlavnímu městu, tenis má tedy uzavřenou smlouvu na pronájem pozemku s Magistrátem hl. města Prahy (rozhovor s manažerem klubu I. ČLTK, I. Český lawn-tennis klub Praha). Mezi Negrelliho viaduktem a tenisovými kurty za mostem je areál Mystic skateparku Štvanice, jednoho z nejmodernějších skateparků v Evropě. Jezdí se zde nejen na skateboardu, ale i na in-line bruslích či kolech BMX.

Skatepark každoročně hostí světový pohár Mystic Skate Cup, Mistrovství ČR ve skateboardingu ad. (Šmída 2007).

Skatepark je pro I. ČLTK v současnosti stěžejní otázkou. Jak říká manažer klubu, pan Vladislav Šavrda, skatepark zde sice má svojí tradici a pořádá dokonce i světový pohár, ale návštěvníci skateparku jsou poněkud specifickou komunitou lidí, která žije odlišným způsobem života. Když se v těchto prostorách pořádají různé skateboardové akce, je zde hluk a nepořádek. Pro tenisový klub by tak bylo výhodné, aby z celé sportovní plochy, přerušené mimo pilíře železničního viaduktu právě skateparkem, vznikl souvislý areál. Dále pan Šavrda podotýká, že s majiteli skateparku mají dobrý vztah, že by i respektovali přesunutí na jiné místo, pokud by to bylo v rámci ostrova. Navrhovaným a logickým místem by v tomto případě bylo přesunutí do prostoru bývalého zimního stadionu, k nynějšímu bike parku. Co se týče budoucích záměrů I. ČLTK na Štvanici, klub je bohužel hodně limitován prostorem. Jakákoli změna by v podstatě znamenala změnu územního plánu. Klub se sice díky zájmu o tenis rozrůstá, ale je omezován hranicemi sportovní plochy. Areál je tedy pouze upravován a modernizován. V současnosti se klub se snaží získat sportovní plochu ve východní části ostrova, zde již od povodní staví další dva antukové kurty. I. ČLTK se samozřejmě zajímá i o využití zbytku ostrova, nemá však dostatečné finanční prostředky na to, aby mohl obhospodařovat i prostory mimo areál. Současný „zanedbaný“ stav ostrova, samozřejmě manažera klubu vůbec netěší. Jak sám vyjádřil, tak „pokud zde jsou nějací lidé, tak to jsou bezdomovci, kteří sídlí vzadu na ostrově. Tato skutečnost není dobrá, už jen z hlediska toho, že na zadních kurtech hrají malé děti a přes plot vidí, že tam stojí chýše bezdomovců“. Dále také zdůrazňuje, že tenisový klub, který je jedním z hlavních aktérů na Štvanici, je vlastně málo kontaktován či málokdy žádán o nějaký názor na to, co by pro ostrov bylo prospěšné. Příkladem toho, je architektonická soutěž o budoucí podobu ostrova Štvanice, která proběhla na konci roku 2013 (více viz kapitola 3). Klub o soutěži vlastně vůbec nevěděl, nebyl nikým kontaktován, což je i díky faktu, že zde sídlí již 120 let, dosti zvláštní. Dozvěděl se o tom až poté, co byl kontaktován několika architektonickými kanceláři, které si uvědomily, že tenis na Štvanici je vlastně nesmazatelným subjektem s neoddiskutovatelnou tradicí a tudíž projevíly zájem právě o názor I. ČLTK. Chtěly se dozvědět jaká je pozice tenisu na ostrově, co by tenisový klub uvítal ve svém sousedství apod. Z 80 kanceláří, které se soutěže účastnily, se však přišly poradit pouze 3. Návrhy, které byly vyhodnoceny jako nejlepší, s tenisem v podstatě vůbec nepočítaly. Přitom podle pravidel soutěže pozemky sportovní plochy neměly být do soutěže vůbec zahrnuty, návrhy se jim tedy věnovat neměly. Tenisový klub vítal především projekty, které na ostrově zachovávaly sport, navíc třeba ještě navrhovaly dráhu na

in-line brusle, hřiště na beach volejbal apod. To by podle manažera klubu ostrovu prospělo asi nejvíce. Také by souhlasil s již několikrát navrhovaným propojením ostrova lávkami z nábřeží, vzhledem k nevyhovující dostupnosti a přístupnosti. Proto je vhodný opravdu pouze pro stávající aktivity. Jak již zmiňuje kapitola 3, která se tématu návrhů budoucí podoby ostrova Štvanice věnuje podrobněji, v tento okamžik není jasné, kdy a zda vůbec přestavba ostrova proběhne. O tom by měla rozhodnout rada a zastupitelstvo hlavního města. Praha ale nemá zatím na obnovu Štvanice peníze. Do případného uskutečnění vybraného návrhu, i takového, který by s tenisem na Štvanici nepočítal, by I. ČLTK bohužel zasahovat nemohl. Budoucnost Štvanice je pouze v jurisdikci Magistrátu. Záleží tedy na jeho rozhodnutí, zda má být funkce ostrova zcela změněna či zda bude zachována jeho tradiční funkce (rozhovor s manažerem I. ČLTK).

V současné době se chystá oprava Negrelliho viaduktu, železničního mostu, který vede nad Štvanicí (více viz kapitola 4. 2). Oprava historického železničního mostu bude součástí plánované modernizace trati na Kladno. Stavba by měla být zahájena v roce 2015 a bude znamenat nepřetržitou výlukou na trati Praha Masarykovo nádraží – Praha Bubny po dobu asi dvou let. Veškerá železniční doprava tak bude nasměrována přes Smíchov na Pražský semmering. Kromě výměny železničního svršku a spodku, mají být rozebrány také dva mostní oblouky na Štvanici, které byly poškozeny povodněmi a jsou v havarijním stavu. Oblouky by měly být rozebrány na jednotlivé kameny, očíslovány a následně opět použity na stavbu nových oblouků. Podobným způsobem byl opravován Karlův most. Oblouky dnes působí vcelku nevzhledně, jsou v nich například vestavěny různé sklady. Jejich uvolnění otvírá prostor pro jednání o využití tohoto prostoru. Starosta Prahy 8 i Správa železniční cesty by uvítali záměr ze strany umělců, zřídit v nich kulturní a kavárenská zařízení, což se jeví jako velmi zajímavý návrh (E15.cz, Pražský deník.cz, Týden.cz).

Šetření na Štvanici probíhalo v červenci a v srpnu 2013. Celkem se podařilo získat 35 výpovědí. Stav ostrova byl stejný i při dalším návštěvách v rámci terénního průzkumu v září 2013 a lednu 2014. Ostrov působil ne příliš udržovaně, tráva zde často nebyla posečená. Plocha ostrova by se dala z hlediska návštěvnosti rozdělit na tři části: západní část (od silnice směrem k elektrárně), kde se téměř nikdo nepohybuje a to ani v bike parku; druhou část, kterou tvoří okolí tenisového klubu, skate park a spodní tenisové kurty, kde se pohybuje valná většina návštěvníků a poslední východní část, kde se nacházejí maximálně lidé na procházce, rybáři a bezdomovci. Turisté na zdejších ostrově zaznamenání nebyli a zřejmě tento ostrov ani nenavštěvují. Nejčastějším důvodem návštěvy ostrova je tenis (46 %), což není nijak překvapivé a aktivity ve skateparku –

skateboard či BMX kolo (22 %). Dále pak sport všeobecně (kolo, běh, vodní slalom – 16 %). V menším zastoupení je zde posezení s přáteli (5 %), koupání (5 %), procházka (3 %) a rybaření (3 %). Z těchto údajů lze jasně vidět, že Štvanice je ostrovem navštěvovaným převážně za účelem sportu, ostrov tedy plní funkci, která je zde tradiční. Z hlediska služeb návštěvníci nejvíce využívají zdejší restauraci (44 %), tenisový areál (36 %), skatepark a bike park (9 %) a bazén a posilovnu, které jsou součástí tenisového areálu (9 %). S podivem je, že více než polovina návštěvníků vnímá zdejší prostředí jako čisté a dobré. Je možné, že se pohybují pouze v tenisovém areálu a jeho okolí a nevnímají tak neudržované prostředí zbytku ostrova. 20 % respondentů považuje prostředí ostrova, právě mimo okolí tenisových kurtů za špinavé a špatné, další zmiňují i hluk a prach, způsobený blízkostí magistrály na Hlávkově mostu. 63 % návštěvníků považuje ostrov za vhodné místo pro trávení volného času, ve srovnání s ostatními místy v Praze, 20 % se přiklání ke „spíše ano“, 17 % ostrov za vhodné místo k trávení volného času spíše nepovažuje. Návštěvníci ostrova by si přáli jeho celkové zlepšení a lepší využití prostor ostrova. Konkrétně by si zde přáli více laviček, stromů, lepší osvětlení, nové chodníky, sociální zázemí, obnovení veřejného koupaliště, přesídlení bezdomovců z ostrova či protihlukovou stěnu. Převážná většina se domnívá, že ostrov by měl sloužit především (pouze) sportu, 34 % dotázaných pak uvedlo relaxaci všeobecně, 7 % kulturu a zábavu. Téměř polovina respondentů se přiklání k tomu, že ostrovy by měly sloužit převážně Pražanům. Převažuje doprava na ostrov automobilem (44 %), což bude pravděpodobně způsobeno právě špatnou přístupností ostrova od MHD (využívá 21 %) či pěšky (17 %). Poměrně velká část návštěvníků na ostrov přijíždí na kole (15 %), v tomto případě se jedná hlavně o návštěvníky bike parku či skateparku. Na Štvanici jednoznačně dominují pravidelní návštěvníci, což je dáno právě převažující funkcí ostrova a tím, jaké aktivity ostrov nabízí. Návštěvníci tenisu navštěvují tenisový areál kvůli tréninkům několikrát do týdne či alespoň jednou týdně. Tenisový areál má své členy a pravidelné návštěvníky, kteří zde trénují i denně či několikrát do týdne, své pravidelné návštěvníky bude mít i skatepark. Ostrov denně navštěvuje 20 % dotázaných, několikrát do týdne 32 %, jedenkrát týdně 20 %. Při dotazníkovém šetření převážili mimopražští návštěvníci (22 %), jedná se převážně o účastníky tenisového turnaje či nepravidelné návštěvníky skate parku. Další návštěvníci byli z blízkého okolí, ale i ze vzdálenějších částí Prahy, ti sem většinou dojíždí na tenisové tréninky (sami nebo s dětmi). (data z dotazníkového šetření 2013, zprávy z šetření na ostrovech)

V roce 2003 (Netková 2003) převažovala doprava na ostrov MHD (40 %), dále pak automobilem (32 %), pěšky (20 %) a na kole (5 %). Při šetření v r. 2006 (Fuksová 2006) ještě více převážila

doprava MHD (62 %), stejný podíl návštěvníků se na Štvanici dopravoval na kole (13 %) či vlastním vozem (13 %). Oproti nejnovějšímu šetření zde můžeme vidět velký posun k využívání automobilu pro dopravu na ostrov. Z hlediska špatné přístupnosti ostrova využívají automobil převážně návštěvníci tenisu, kteří sem i vozí své děti na tréninky a pravděpodobně s nimi nechtějí absolvovat komplikovanou cestu z nejbližší zastávky metra. Před deseti lety jako hlavní důvody návštěv ostrova převažovaly procházky se psem (29 %), sport se 27 % byl až na druhém místě. V roce 2006 byly sport i procházky vyrovnané (25 %). Během deseti let tedy došlo k velké změně ve využití ostrova. V současnosti jednoznačně převažuje jeho sportovní funkce (tenis 46 %, skatepark 22 %, sport všeobecně 16 %), a to i přesto, že zde již nestojí zimní stadion, který ještě během předchozích šetření plnil sportovní funkci. Oproti minulým rokům se i zvětšil podíl pravidelných návštěvníků ostrova. Hodnocení stavu ostrova a požadavky na jeho zlepšení však i po deseti letech zůstávají stejné.

Po provedení terénního výzkumu, výsledcích šetření na ostrově i rozhovoru s manažerem tenisového klubu na Štvanici se domnívám, že funkce, jakou ostrov v současnosti plní a která zde jednoznačně převažuje, tedy funkce sportovní, je pro toto místo ideální. Ostrov má dlouhou sportovní minulost a sport je zde tradicí, která (dle výsledků šetření) za posledních deset let ještě zesílila, a to i navzdory tomu, že byla zbourána zdejší kulturní památka – zimní stadion na Štvanici. Sport je aktivitou, která je pro ostrov, i vzhledem k jeho současnému stavu, asi nejvhodnější. Zde bych zopakovala názor vyslovený již v případě Veslařského ostrova. Domnívám se, že ne každý z ostrovů by měl nutně uspokojovat potřeby všech jeho návštěvníků a nabízet aktivity a využití, které by vyhovovalo všem. Možná, že by bylo vhodnější, aby každý z ostrovů nabízel odlišné aktivity a tím přitahoval svůj okruh návštěvníků a zdůraznil tak svoji jedinečnost zachováním svého „genia loci“. Převážná část návštěvníků na Štvanici jezdí právě za sportem. Ze sportovních aktivit zřetelně dominuje tenis, který má na ostrově již 120 letou tradici. Proto si myslím, že tenis by zde jako jedna z hlavních aktivit měl zůstat. Případné rozšíření ostrova o další sportovní možnosti by ostrovu mohlo jen prospět.

5. 8 Rohanský ostrov

Povodeň v roce 2002 zaplavila první z budov projektu River City Prague (viz kapitola 4. 2) – moderní výškovou administrativní budovu Danube House, která byla téměř před dokončením.

Povodeň poškodila některé zdejší technologie, které následovně musely projít renovací. Zdokonalena byla také protipovodňová opatření, a to nejen této budovy, ale i celého projektu. Tato výrazná moderní výšková budova s fasádou z červeného čínského pískovce a proskleným atriem, byla slavnostně otevřena v lednu roku 2004. Téměř dva roky poté byla otevřena další nízkoenergetická administrativní budova Nile House. Následovala další, multifunkční budova Amazon Court s kancelářskými prostory, obchody a službami, bytová budova River Diamond Residence a administrativní budovy River Garden Office (viz Příloha č. 2. 11), které by měla v budoucnu doplnit zástavba residenčního charakteru River Garden na břehu Vltavy, navazující na bytový projekt River Diamond. Výstavba by měla být dokončena do roku 2016. Plánovanými budovami v rámci projektu River City Prague jsou též Hotel a Yukon Residence. Celý projekt nese myšlenku energeticky úsporného provozu, zajištěného tepelnými čerpadly s hlubinnými vrty a akumulací schopností konstrukce budov. Budovy již byly oceněny řadou cen, nejen v Česku, ale i v zahraničí. Po povodni 2002 byla rekultivována východní část ostrova (u Libeňského mostu), kde vzniklo nové golfové hřiště a další sportoviště (Hrubeš, Hrubešová 2007, Dudák 2011, rivercity.cz). Rohanský ostrov čekají další změny. Developerská společnost Sekyra Group zde na rozhraní Karlína, Invalidovny a Libně, plánuje vybudovat novou městskou čtvrť – Rohan City. Tu by mělo tvořit moderní administrativní, obchodní a rezidenční centrum. Vzniknout by zde měly nejen nové byty, obchody i kanceláře, ale i nové parky, cyklostezka i golfové hřiště. Vizí společnosti je vytvořit z této části ostrova jakousi relaxační a rekreační zónu. S trochou nadsázky by bydlení na Rohanském ostrově, bylo jako bydlet na venkově se všemi výhodami velkoměsta. Zkultivováno by mělo být i okolí Vltavy. Uvažuje se také o obnově říčního ramene Vltavy. V současné době je projekt ve fázi posuzování jeho vlivu na životní prostředí, společnost doufá v získání stavebního povolení koncem roku 2014. Stavba by pak byla zahájena začátkem roku 2015 a dokončena v roce 2017. Město tento projekt vítá a podporuje, především z důvodu vzniku bydlení pro tisíce lidí. Magistrát to vidí jako jeden ze způsobů, jak zabránit současnému trendu vyliďňování širšího centra města, které je zapříčiněno právě rozšiřováním kancelářských ploch a budov. Rohanský ostrov je také jednou z lokalit, kde by mohl vyrůst projekt zesnulého architekta Jana Kaplického „chobotnice“. Sekyra Group uvažuje, že by právě Rohanský ostrov mohl být ideálním místem pro tuto stavbu, která by ostrov zatraktivnila a dala mu určitou kulturní náplň. Stavba by zde nesloužila jako knihovna, ale kulturní centrum (Deník Metro, Lidové noviny[1], Sekyra Group). Na Rohanském ostrově dotazníkové šetření neproběhlo. Vzhledem k tomu, že je ostrov dnes v podstatě součástí Karlína, spousta respondentů by si ani neuvědomovala, že se jedná o ostrov. Na velké části území jsou

administrativní budovy (River City Prague), naopak u břehu řeky nalezneme četné brownfields (viz Příloha č. 2. 11). Dotazníkové šetření by zde v současnosti nemělo smysl.

5. 9 Libeňský ostrov

Lokalita Libeňského ostrova leží v záplavovém území Vltavy. Ani Libeňský ostrov se tak v roce 2002 ničivé povodni nevyhnul. Škody byly obrovské, dle výpovědí místních zahrádkářů voda dosahovala až do výše 10 metrů. Z ostrova se tak stalo jedno velké jezero a obě zahrádkové osady (46. ZO ČZS a 47. ZO ČZS Na Staré plavbě) byly zničeny. Stejně jako po povodních zanikla ZO na Císařském ostrově (viz kapitola 4. 2 a 5. 10), hrozil zánik i zdejším osadám. Díky společnému úsilí se však zahrádkáři s následky povodní vypořádali (to však trvalo téměř 3 roky) a vybudovali osadu znova. Zahrádkovým osadám hrozil zánik již před povodněmi 2002. Tehdy byl v čele Magistrátu, který je vlastníkem pozemků, na kterých ZO stojí, primátor P. Bém s námětkem J. Bürgermeisterem. Magistrát jednal o tom, že nájemní smlouvy zahrádkářům vypoví a na tomto území zřídí park, což se setkalo s velkým odporem zdejších zahrádkářů. Území bylo dokonce zaneseno do územního plánu jako veřejně prospěšná zeleň. Při návštěvě Libeňského ostrova dokonce p. Bém pronesl: „Už se těším, až se sem v neděli po obědě půjdu do parku projít s rodinou.“ Po pronesení slov pak před rozčilenými zahrádkáři málem nestihl utíkat (z výpovědi místních zahrádkářů). Zahrádkáři tehdy založili i občanské sdružení Libeňský ostrov a proběhlo i několik demonstrací. V současnosti se situace uklidnila. Zahrádkáři se domnívají, že si Magistrát po povodních uvědomil, že cokoli zde postaví, bude muset po povodních na vlastní náklady stavět znova. Protipovodňová opatření totiž chrání pouze Karlín a Libeň, území, kde se nacházejí zahrádky, je již za protipovodňovou stěnou. Jak pronesl jeden ze zdejších zahrádkářů: „Při povodni vás zde vlastně zacvaknou stěnami a tady vás utopí.“ Po povodních z roku 2002 zde právě byla vyprojektována protipovodňová ochrana, na úroveň povodně z roku 2002 navýšenou o 30 cm. Systém je tvořen přehradní hrází slepého ramena Vltavy, kde nalezneme tři prvky aktivní ochrany: vrata uzavírající vjezd do Libeňského přístavu, vrata uzavírající ústí řeky Rokytky a přečerpávací stanice. Spuštění protipovodňové ochrany na čerpací stanici je zahájeno v okamžiku, kdy hladina vody vystoupá o 1,8 metru nad normální stav. Jezem je pak odkloněn tok řeky Rokytky od Libeňských doků a spuštěna čerpadla. Pokud voda vystoupá o dalšího půl metru, zavřou se vrata mezi Vltavou a Libeňskými doky. Stoupne-li následně voda ještě o 50 cm, zavřou se i vrata do Rokytky. Voda z tohoto potoka pak začne přepadávat do Libeňských doků a

z nich je přečerpávána zpět do Vltavy (Hrubeš, Hrubešová 2007, rozhovor s předsedkyní 46. ZO ČZS Z. Kopeckou a s dalšími zahrádkáři).

Stejně jako pronikly developerské projekty na Rohanský ostrov (River City Prague a Rohan City, viz kapitola 5. 8) a do bývalého Holešovického přístavu (bytové a administrativní budovy Prague Marina), developerský záměr se nevyhnul ani sousednímu Libeňskému ostrovu. Naplánována zde byla rozsáhlá výstavba pražské čtvrti DOCK (tzv. Libeňské doky), kolem dvou loděničních bazénů bývalého libeňského přístavu (viz Příloha č. 2. 12). Nově vznikající budovy mají nabídnout rezidenční i kancelářské prostory v atraktivní lokalitě na rozhraní Libně, Karlína a Holešovic na březích slepého ramena Vltavy. Výstavba byla rozplánována do čtyř etap. Přípravné práce začaly již v roce 2010, kdy bylo nainstalováno na vodní hladinu nové molo, které by mělo sloužit jako přístaviště pro 8 lodí. Výstavba první etapy byla zahájena na počátku roku 2011 a zkolaudována v polovině roku 2012. V rámci první etapy vznikly při pravém libeňském břehu tři luxusní nízkopodlažní bytové domy (DOCK Marina) s privátní marinou (viz Příloha č. 2. 12), kde byla nainstalována přístavní mola. Na počátku letošního roku byla zahájena výstavba druhé etapy River Watch (viz Příloha č. 2. 12) na levém břehu loděničního bazénu, naproti zahrádkovým koloniím. V rámci této etapy by měly vzniknout také tři nízkopodlažní bytové domy. Předpokládané dokončení této etapy je koncem roku 2014. V budoucnu by v rámci třetí a čtvrté etapy měl být zastavěn i výběžek pevniny uprostřed loděničních bazénů a jižní část pod lagunou (viz foto). (dock.cz)

Libeňský ostrov byl zasažen i povodní v červnu minulého roku. Voda sice přišla i opadla rychle, oblast však poničit stačila, naštěstí ne již v takové míře jako v roce 2002. Povodeň opět zaplavila zahrádkovou kolonii a zdejší Lanové centrum, tentokrát dosahovala do výšky cca 3 metrů. Zasaženy byly i autobazary na Libeňském ostrově a i přes nová protipovodňová opatření také nově postavené bytové domy DOCK Marina. Mnozí zahrádkáři museli své chatičky budovat kompletně od začátku, stejně jako v roce 2002. Našlo se i několik z nich, hlavně mezi staršími zahrádkáři, kteří se své zahrádky po této povodni vzdali. Podle jejich slov by další povodeň nezvládli ani po psychické ani finanční stránce. V loňském roce oslavily obě zahrádkové osady na Libeňském ostrově 85. let výročí. Výročí zahrádek byla věnována i zmiňovaná výstava v Kafkově domě (viz kapitola 3). V současné době se na ostrově nachází asi 130 zahrádek 46. ZO a 30 v 47. ZO. Obě osady jsou veřejnosti uzavřené. Zahrádkáři pořádají společné akce, např. Čarodějnice, Dětský den, Posvícení. Počátkem každé sezóny také z vlastní iniciativy uklízejí vltavské břehy a jejich okolí a kácejí zde náletové dřeviny. Tato akce je první jarní

brigádou, která je pro členy ZO povinná. V budoucnu by zahrádkáři pronajaté pozemky rádi odkoupili, v současnosti však žijí v nejistotě z možného vypovězení smlouvy Magistrátem, kterému bohužel nemohou nijak zabránit. Nyní jim svítla naděje v podobě nového občanského zákoníku, podle kterého by měl být vlastník pozemků povinen pozemek nabídnout tomu, kdo ho využívá. I pokud by k tomu došlo, záleželo by samozřejmě na tom, za jakých by to bylo podmínek (rozhovor s předsedkyní 46. ZO ČZS paní Z. Kopeckou).

Dotazníkové šetření probíhalo na Libeňském ostrově v srpnu a září 2013 a podařilo se získat 30 respondentů. Hlavními důvody návštěvy byla procházka (32 %), kolo či běh (23 %), venčení psa (16 %), rybaření (16%) a návštěva zahrádky (13 %). Návštěvníci na ostrově nevyužívají žádné služby, pouze jeden dotázaný uvedl zdejší autoservis. Převážná většina vnímá zdejší prostředí jako velmi příjemné a hezké (70 %), zbylá část uvedla, že by mohlo být lepší a upravenější. Všichni dotázaní však považují ostrov za dobré místo pro trávení volného času. Nicméně dodávají, že je na ostrově hodně nevyužitého prostoru, chybí zde lavičky, odpadkové koše a veřejné osvětlení. Velká část dotázaných by zde uvítala občerstvení (to bylo zničeno v r. 2002 a poté již obnoveno nebylo). V areálu zahrádkové osady se sice malá hospůdka nachází, avšak má spíš privátní charakter. Občerstvení a případné vyžití pro děti by na ostrov přilákalo více návštěvníků, resp. by jim dalo důvod na ostrově setrvat. Takto velká část návštěvníků ostrovem pouze projde a pokračuje dále přes most do parku či na opačnou stranu ke golfovému areálu za Libeňským mostem. Dotázaní uvádí, že ostrov by měl sloužit převážně odpočinku (33 %), sportu (24 %) a chataření (19 %). Větší část zodpověděla, že ostrovy by měly být v rámci CR více propagovány (43 %), 30 % se přiklání k tomu, že by měly sloužit převážně Pražanům. Většina návštěvníků se na ostrov dostává pěšky (57 %), což je způsobeno tím, že převažují návštěvníci z blízkého okolí ostrova (Praha 8 a Praha 9). Větší část sem také přijíždí autem (20 %). Převažují pravidelní návštěvníci ostrova, několikrát týdně ostrov navštěvuje 40 % lidí, jedenkrát týdně 23 %, denně 20 % dotázaných (data z dotazníkového šetření 2013). Tato data bohužel s minulými šetřeními srovnat nemůžeme.

Mimo zahrádkové osady se na ostrově nachází také klub vodních motoristů. V blízkosti Libeňského mostu a na levém rameni ostrova pak nalezneme několik autoservisů, autobazarů, skladů, svoz odpadu, bazar nábytku a jiné firmy, které poněkud kazí celkový vzhled ostrova. Podle výpovědi zahrádkářů je do budoucna v plánu vytlačit tyto firmy na okraj Prahy a zbudovat zde centrální sportoviště pro oddíly, kterým developeři zabrali například tenisové kurty apod. Tuto informaci se mi však nepodařilo ověřit. V rámci terénního výzkumu byl ostrov navštíven

v září r. 2013 a v dubnu 2014. Velkou změnu zde představovala výstavba druhé etapy projektu Dock – bytových domů River Watch. V září se zde ještě nacházel oplocený zarostlý areál s nápisem developerské firmy Crestyle, v současnosti je již výstavba doslova v plném proudu. Z hlediska návštěvnosti bylo během terénního šetření zaznamenáno, že na Libeňský ostrov mířili v podstatě pouze lidé, kteří zde mají svoji zahrádku. Zbylí návštěvníci ostrovem pouze procházeli či projížděli na kole a pokračovali dále přes most, který odděluje Libeňské doky, do Thomayerových sadů na pravém vltavském břehu. V současnosti ostrov veřejnosti prakticky nenabízí žádné služby rekreačního charakteru, které by návštěvníky přiměly se na ostrově zastavit a zabránily jim vnímat ostrov pouze jako jakési „průchozí místo“. Obdobným případem je i následující Císařský ostrov.

5. 10 Císařský ostrov

Povodeň v srpnu 2002 zcela ochromila celý ostrov. Jak již dokumentuje kapitola 4. 2, velká voda vymazala z mapy historickou zahrádkovou kolonii, poničila budovu areálu jízdní policie, zničila budovy jezdeckého areálu TJ Žižka, stadion a věž rozhodčích, zničeno bylo také psí hřiště. Zasažena byla i nová jezdecká hala, která však povodeň nakonec ustála. Čistírna odpadních vod je chráněna hrází proti stoleté vodě, bohužel v roce 2002 přišla voda pětisetletá (některé zdroje uvádí i tisíciletou), takže celá ÚČOV byla pod vodou. Tehdy se kvůli vyřazení čistírny z provozu mísily odpadní vody s těmi říčními. Provoz se podařilo kompletně obnovit až po čtyřech měsících, před Vánocemi již čistírna pracovala na plný výkon. V roce 2013 již byla Praha na povodně lépe připravena, velká část ostrovů byla chráněna různými způsoby protipovodňové ochrany. Následky povodní tak byly nesrovnatelně menší než v roce 2002, i když bohužel ne ve všech případech. Císařský ostrov byl asi nejpostiženějším pražským ostrovem. Provoz čistírny byl přerušen pouze na několik dní, některé vnitřní procesy běžely nadále, pracovalo se podle povodňového plánu. Do přelití protipovodňové hráze zbývalo asi 50 cm, čistírna nakonec povodní poškozena nebyla. To samé se však nedalo říct o východní části ostrova, na které se nacházejí jezdecké areály (Jezdecká společnost Císařský ostrov, TJ Žižka i stáje Policie ČR) a která není chráněna protipovodňovou hrází. Tato část ostrova byla opět zcela zaplavena vodou. Jezdecké areály i pony škola byly zaplaveny, z dráhy na parkur zůstalo velké jezero, dřevěná restaurace jezdeckého klubu byla převrácena na bok. Vše bylo zaneseno bahnem, vybavení bylo zničeno. Koně však byli evakuováni včas. Východně od ÚČOV, cca v polovině ostrova, se voda

přes Císařský ostrov přelila a vymlela zde říční koryto, které ostrov doslova rozpůlilo na dvě části. V této části ostrova není žádná vegetace a ostrov je zde nejužší, proto si ze voda našla cestu. Musela tak být povolána armáda a koryto zaplňováno kameny tak, aby voda dále ostrov neničila. Odplaveny zde byly tisíce kubických metrů zeminy V současnosti však tento prostor, mimo obnovení komunikace, zůstává nezasypán a neupraven. Povodeň samozřejmě postihla i Trojský slalomový kanál a ohrozila pořádání Mistrovství světa ve vodních slalomu pro rok 2013. Nakonec se však tato akce v září 2013 uskutečnila (rozhovor s manažerem provozu ÚČOV, deník Metro [1]).

V letošním roce (2014) by měla začít plánovaná rekonstrukce čistírny odpadních vod. Současná čistírna (viz Příloha č. 2. 13) není totiž schopna plnit limity EU, co se týče kvality vyčištěné vody (splňuje pouze 4 limity z pěti). Proto je nutné čistírnu rozšířit a postavit novou vodní linku na čištění odpadních vod. Celá výstavba by neměla nijak výrazně měnit tvář ostrova, nová vodní linka má být prakticky v podzemí, a to na místě bývalé zahrádkářské kolonie. Jednalo by se o prostor mezi současným areálem ÚČOV a lávkou do Troje. Na povrchu by pak měla být rekreační zóna navazující na park Stromovka. Celý projekt bude zabezpečen proti povodním (rozhovor s manažerem provozu ÚČOV).

Na Císařském ostrově proběhlo dotazníkové šetření v srpnu roku 2013. Ostrov se v té době ještě vzpamatovával z povodní, jejichž následky zde byly znatelné téměř všude. Plochy ostrova byly zarostlé, neudržované a mezi stromy u břehu bylo velké množství naplaveného materiálu. Císařský ostrov je největším pražským ostrovem a velká část jeho plochy je nevyužitá. Jedná se převážně o střední část ostrova, tedy prostor mezi areálem ÚČOV na západní části ostrova a jezdeckými areály na východní části. Jak již ale bylo zmíněno, součástí výstavby nové čistící linky, by měla být i rekultivace této části a vznik rekreační zóny. Při šetření se podařilo oslovit celkem 25 respondentů, převážně mužů. Hlavním důvodem návštěvy ostrova byl podle očekávání přechod do/ze ZOO (26 %). 22 % dotázaných představovali buď zaměstnanci jezdeckých areálů, nebo ti, kteří se přišli projet na koních. Stejný podíl respondentů přišel na procházku do Stromovky a ostrovem tedy opět pouze procházel. Pro 17 % dotázaných je tato část Císařského ostrova součástí trasy na běh či in-line brusle. 13 % sem pak přišlo navštívit místní občerstvení. Jednoznačně nejvíce je zde využíváno občerstvení (54 %), velká část návštěvníků (či průchozích) nevyužívá na ostrově žádné služby (39 %), pouhých 7 % dotázaných pak využívá služeb jízdárny (koně, poníci). Velká část návštěvníků uvedla, že ostrov byl před povodněmi čistý a opečovávaný, bohužel po povodních je jeho stav špatný. Někteří

upozorňovali i na to, že ostrov není v celé své ploše dostatečně využitý. Dotázaní na ostrově postrádají již zmíněné lepší využití zdejšího prostoru, sjezdňější trasy pro koně či cyklotrasy a běžecké stezky. Zajímavým nápadem bylo i využití ostrova pro děti a zřízení dětských hřišť, neboť ostrov vlastně tvoří spojnici mezi Stromovkou a ZOO. I přes všechny zmiňované nedostatky, více než 70 % návštěvníků ostrov považuje za dobré místo pro trávení volného času. Většina lidí se domnívá, že by měl ostrov sloužit převážně (i pouze) sportu (46 %), 30 % je toho názoru, že by to mělo být převážně jezdeckví, které zde má letitou tradici. Zbylých 20 % je pro odpočinek a rekreaci všeobecně, pouze jeden člověk by aktivity na ostrově přizpůsobil hlavně dětem. Z hlediska větší propagace ostrovů v rámci cestovního ruchu, jsou názory téměř vyrovnané, 40 % říká, že ostrovy by měly sloužit převážně Pražanům, 36 % je pro jejich větší propagaci a zbylá část dotázaných se nekloní ani k jedné ani ke druhé odpovědi. 32 % respondentů navštěvuje ostrov pouze jedenkrát měsíčně či méně. 24 % pak několikrát do měsíce. Ostrov tedy nepatří mezi pravidelně navštěvované. 20 % pak navštěvuje ostrov denně, zde se jedná o zaměstnance jezdeckých klubů. Téměř polovina dotázaných se na ostrov dostává pěšky (49 %), 24 % MHD, pouhých 5 % se sem dopravuje autem. Převažují návštěvníci z okolí – Praha 7, Praha 6 (oboje 24 %), velký podíl návštěvníků je mimopražských, jedná se převážně o návštěvníky ZOO (20 %). S údaji, které jsou k dispozici z šetření v roce 2003 a 2006, data z nejnovějšího výzkumu porovnat nemůžeme (data z dotazníkového šetření 2013, zprávy z šetření na ostrovech, vlastní terénní šetření, rozhovor s manažerem ÚČOV).

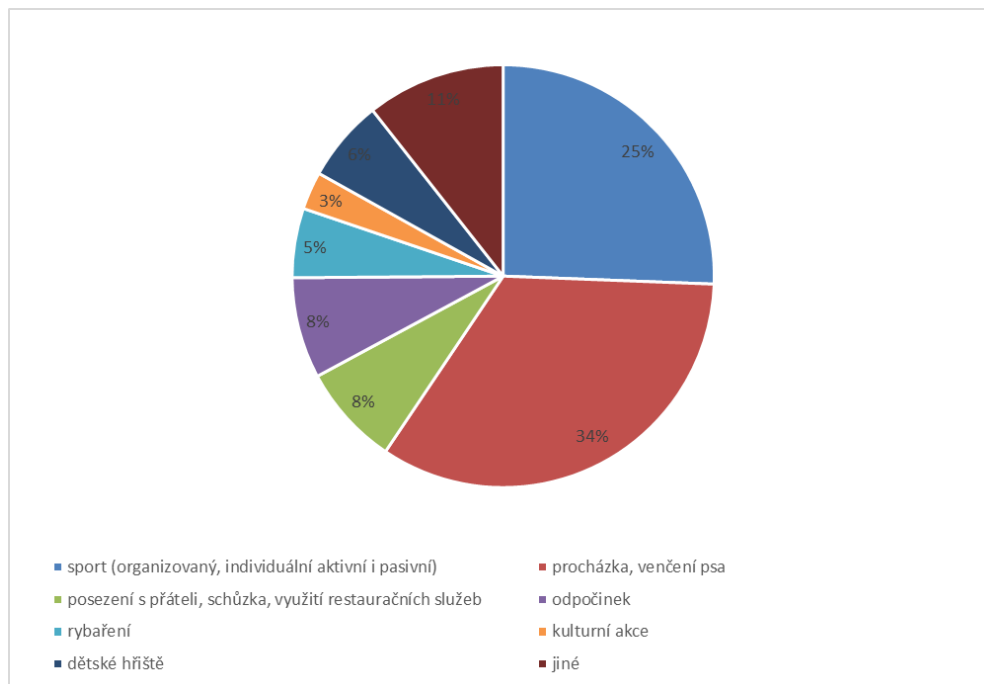
Pro veřejnost na Císařském ostrově slouží především jezdecký areál, pony škola (zde se nejčastěji zastavují matky s dětmi, které krmí či hladí poníky) a občerstvení (viz Příloha č. 2. 13). Naproti jezdecké hale je cvičiště psů, které v době šetření a terénního výzkumu na konci září ještě nefungovalo. Služby na ostrově však souvisejí převážně s jezdeckým areálem. Během jednoho pozorování zde probíhala brigáda dobrovolníků na odstranění škod způsobených povodněmi. Návštěvníci se na ostrově pohybují především po hlavní průchozí cestě, která vede mezi oběma lávkami (ze Stromovky a do Troje), kolem jezdeckých areálů. V jiných částech ostrova se lidé prakticky nepohybují, ačkoli na ostrov vede i přístupová cesta od areálu čistírny odpadních vod. Ostrov pro spoustu lidí (mimo návštěvníky či zaměstnance jízdáren), slouží převážně jako jakýsi „průchod“ mezi parkem Stromovka a cestou do ZOO či Botanické zahrady. Jedinou zastávkou pak je občerstvení při vstupu na ostrov. To je hojně využíváno především sportovci. Početnou skupinu návštěvníků (či spíše těch, kteří ostrovem projedou) představují cyklisti. Složení návštěvníků, kteří tudy procházejí, se během dne mění. Dle pozorování se zde ráno pohybovali hlavně sportovci, důchodci nebo matky s dětmi. Odpoledne přibývají páry,

rodiny a větší skupiny lidí (kamarádů). Celková atmosféra na ostrově je velice příjemná a lidé zde nikterak nepospíchají. Jako hlavní atrakce v této (v podstatě jediné využívané) části ostrova slouží především koně, které chovatelé občas provedou mezi návštěvníky. Je možné, že se návštěvnost ostrova změní po rekonstrukci čistírny odpadních vod, resp. plánovaném zřízení rekreační zóny navazující na park Stromovka, ve střední části ostrova. Ta by mohla na ostrov přilákat další návštěvníky a Císařský ostrov by tak nemusel zůstat „pouhým průchozím místem“ mezi Stromovkou a Trojou (zprávy z šetření na ostrovech, vlastní terénní šetření).

V rámci dotazníkového šetření se podařilo oslovit 196 respondentů na 8 ostrovech. Je ovšem třeba brát v úvahu, že data z dotazníkového šetření nejsou exaktně vypovídajícím reprezentativním vzorkem populace. Jedná se spíše o sondu mezi návštěvníky, kteří byli náhodně vybráni (více viz kapitola 3).

Jednoznačně převažující účely návštěvy ostrovů jsou procházka nebo venčení psa, sport a další aktivity související s využitím volného času (viz graf č. 1). Valná část návštěvníků nevyužívá na ostrovech žádné z nabízených služeb.

Graf č. 1: Hlavní důvod návštěvy ostrova

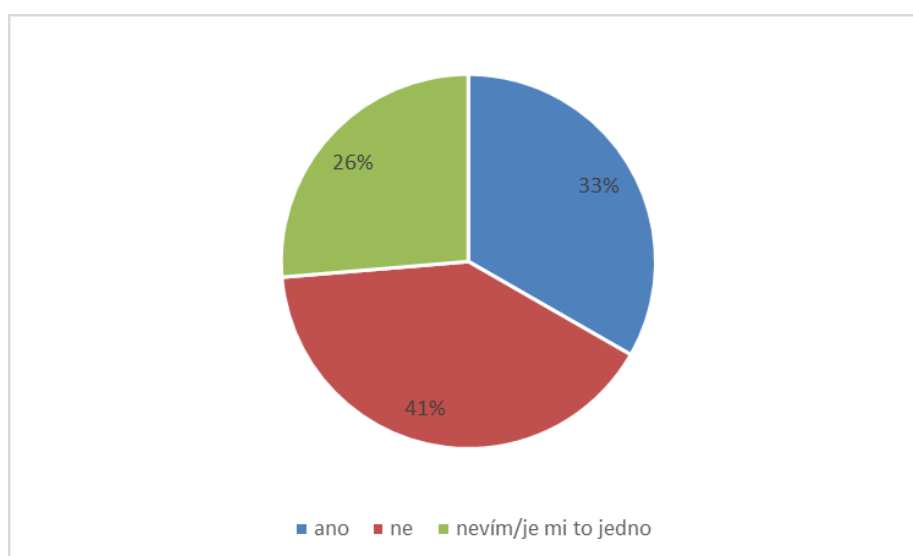
Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

Převážná část respondentů považuje ostrovy za vhodná místa k trávení volného času. Negativní postoje k tomuto tématu zaujalo 28 % návštěvníků Císařského ostrova, 17 % návštěvníků Štvanice a 12 % Slovanského. V případě Císařského ostrova může být záporný postoj způsoben nízkou možností rekreačního vyžití určeného širší veřejnosti. Současný stav ostrova Štvanice je kromě prostor sportovního areálu neuspokojivý. Z hlediska velkého počtu návštěvníků Slovanský ostrov nemusí splňovat představu vhodného místa pro odpočinek.

Pokud jde o znalost pražských ostrovů, návštěvníkům se nejvíce vybavují ostrovy Střelecký, Slovanský a Kampa (v tomto pořadí), které se nacházejí v centru Prahy a jsou rovněž nejvíce navštěvovány cizinci. Libeňský a Rohanský ostrov se nevybavil nikomu a téměř nikdo neměl ponětí o existenci Petržilkovského a Křižovnického ostrova.

Většina respondentů se domnívá, že by ostrovy měly sloužit hlavně Pražanům a neměly by být v rámci ČR více propagovány (viz graf č. 2). Tento názor nejvíce převážil mezi návštěvníky Slovanského a Střeleckého ostrova, kde může být ovlivněn právě přítomností velkého počtu turistů. Stejný názor sdílejí i pravidelní návštěvníci a členové VK na Veslařském ostrově. Nízké povědomí veřejnosti o existenci tohoto ostrova jim ve své podstatě vyhovuje.

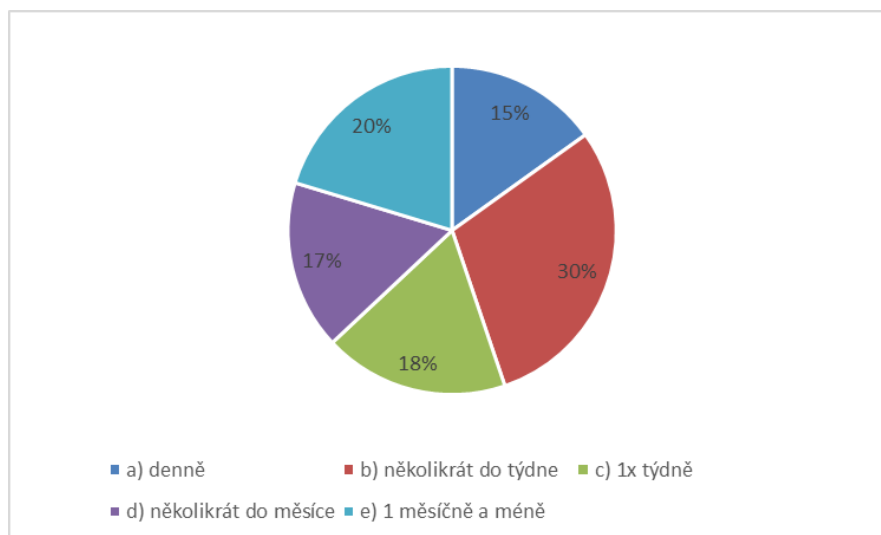
Graf č. 2: Měly by být ostrovy v rámci ČR více propagovány?

Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že velká část ostrovů má své pravidelné návštěvníky (viz graf č. 3). Mezi nejčastěji navštěvované ostrovy patří ostrov Slovanský, Štvanice a Libeňský (denní návštěvnost). Ostrovem s nejmenší frekvencí návštěvnosti je ostrov Císařský.

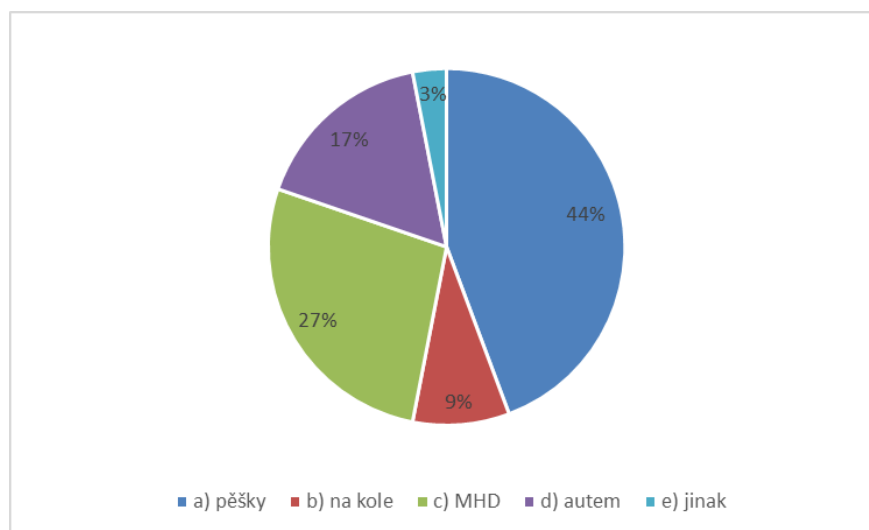
Graf č. 3: Frekvence návštěvnosti ostrovů

Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

Ostrovy jsou nejčastěji navštěvovány pěšky a MHD (viz graf č. 4). Tato skutečnost logicky vyplývá z údajů, že většina návštěvníků přichází z blízkého okolí a z přilehlých pražských čtvrtí. Z dotazovaných respondentů bylo 16 % mimopražských, z nichž nejvíce navštívilo Slovanský ostrov a Štvanici.

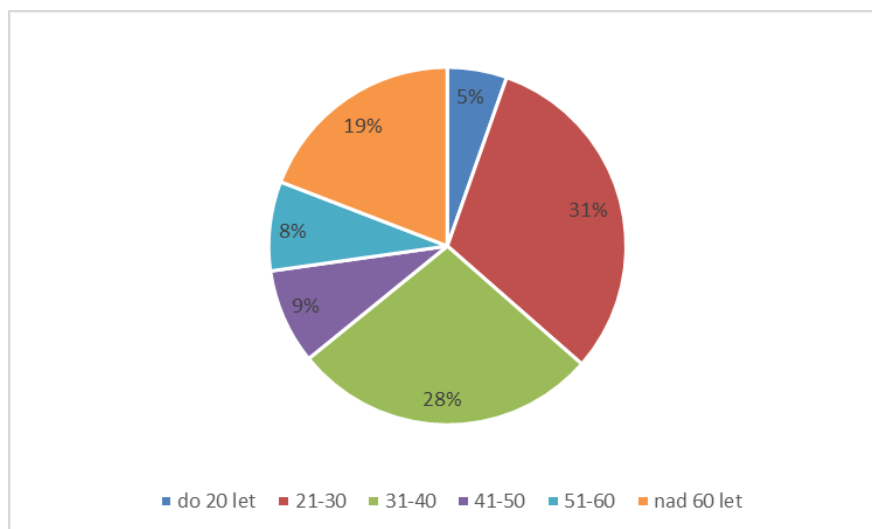
Graf č. 4: Způsob dopravy na ostrovy

Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

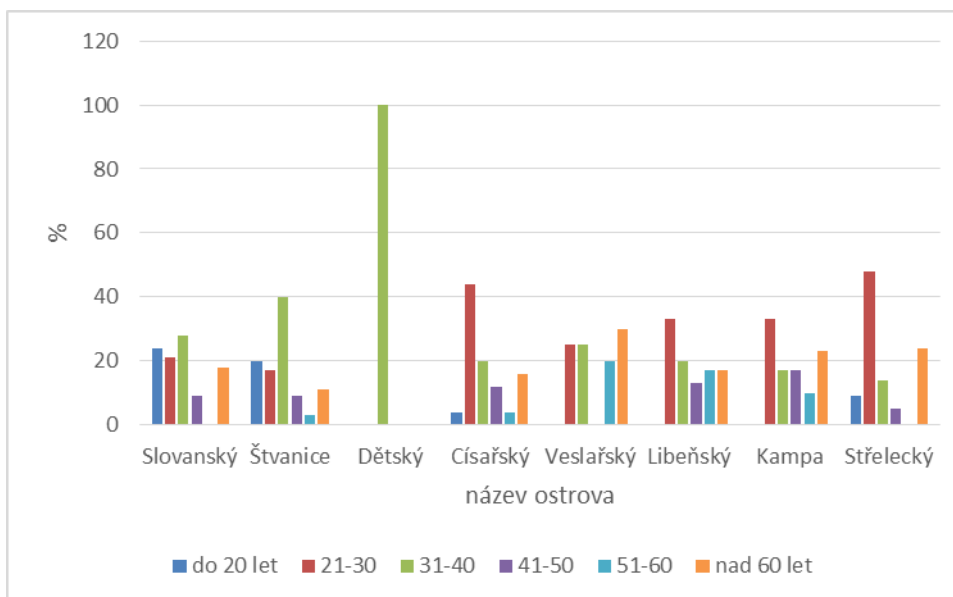
Největší podíl návštěvníků ostrovů tvoří věková skupina mezi 21-40 lety (viz graf č. 5). Další početnou skupinou jsou lidé v důchodovém věku. Věkový podíl návštěvníků ostrova odpovídá nabízeným službám, aktivitám a možnostem (viz graf č. 6).

Graf č. 5: Věkový podíl návštěvníků ostrovů

Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

Graf č. 6: Věkový podíl návštěvníků za jednotlivé ostrovy

Zdroj: Data z dotazníkového šetření 2013

Tabulka č. 9: Převládající funkce pražských ostrovů

Název ostrova	Převládající funkce
Císařská louka	sportovní, rekreační
Císařský	hospodářská, sportovně-rekreační
Dětský	rekreační
Kampa	rekreační, kulturní
Křižovnický	religiózní
Libeňský	rekreační, obytná, hospodářská
Petržilkovský	hospodářská
Slovanský	rekreační, kulturní
Střelecký	rekreační, sportovní, kulturní
Štvanice	sportovní, rekreační
Rohanský	hospodářská, administrativní, obytná, rekreační
Veslařský	sportovní, hospodářská, rekreační

Zdroj: Dock.cz, River City Prague.cz, Sekyra Group, terénní šetření

Za posledních deset let se funkce pražských ostrovů výrazně nezměnila. Stále převažuje sportovní a rekreační využití. K největší změně došlo na Libeňském a Rohanském ostrově, kam v posledních letech pronikají developerské projekty výstavby. Jde vlastně o území původních ostrovů, která po regulaci toku splynula s přilehlými pražskými čtvrtěmi (Libeň, Karlín). K původním funkcím se postupně přidává i funkce obytná. Na Rohanském ostrově se díky developerským aktivitám k původně hospodářské funkci přidávají i funkce administrativní (River City Prague), obytná (River City Prague, Rohan City) a výhledově i funkce rekreační. V rámci projektu Rohan City by na ostrově měla vzniknout nová rekreační a relaxační zóna (více viz kapitola 5. 8). V rámci funkčního využití ostrovů je v současné době relativně málo zastoupena funkce kulturní. Tato funkce by mohla být v budoucnosti posílena například slibovaným bohatým kulturním programem na nově zrekonstruovaném Střeleckém ostrově. V současné době není ještě rozhodnuto o budoucnosti a využití ostrova Štvanice. Toto rozhodnutí je v jurisdikci pražského Magistrátu. Záleží tedy pouze na něm, zda bude funkce ostrova zachována, rozšířena nebo výrazně změněna.

6. Závěr

Práce si stanovila za cíl dokumentovat a analyzovat funkční změny pražských vltavských ostrovů, se zaměřením na jejich využití pro volnočasové aktivity. Hlavní funkční změny na ostrovech proběhly v první polovině 20. století, kdy původní funkce produkční byla postupně nahrazena funkcí rekreační a sportovně-rekreační. Současným trendem je tyto funkce zachovat a podporovat. Ve srovnání s minulostí je překvapivě málo zastoupeno kulturní využití ostrovů. Výsledky jsou detailně k dispozici ve 4. a 5. kapitole.

Formou řízených rozhovorů s představiteli několika institucí na vybraných ostrovech byla provedena analýza jejich budoucích záměrů. Oslovení stěžejní aktéři odpovídali na předem připravený seznam otázek a témat. Bohužel několik pokusy o zkontaktování zástupců některých institucí na ostrovech zůstaly bez odezvy. Zástupci veslařského ostrova se vyjádřili pro zachování bezpečného užívání ostrova a sportovních aktivit pro mládež ve zdravém prostředí. Představitelé 46. ZO ČZS na Libeňském ostrově rovněž nechtějí měnit stávající situaci. Aby se ujistili, že zde budou moci setrvat i nadále, usilují o odkoupení pozemků do svého vlastnictví za přijatelných podmínek. Generální manažer I. ČLTK Praha na Štvanici chce udržet 120 letou tenisovou tradici na Štvanici a podpořit další rozvoj sportovní funkce ostrova. Manažer provozu ÚČOV na Císařském ostrově hovořil o plánovaném rozšíření čistírny o novou vodní linku. V souvislosti s těmito změnami by mělo dojít k úpravě střední části ostrova a vytvoření rekreační zóny navazující na park Stromovka. Plánovaným změnám se detailněji věnují kapitoly o zmíněných ostrovech.

Pro účely šetření byl sestaven dotazník. Proškolení studenti geografie s jeho pomocí uskutečnili na 9 vybraných vltavských ostrovech standardizované rozhovory s návštěvníky. Šetření se uskutečnilo mezi červencem až prosincem 2013. Použitý dotazník je součástí Přílohy č. 1 na konci práce. Výsledky šetření na jednotlivých ostrovech jsou analyzovány v 5. kapitole zabývající se současností pražských vltavských ostrovů. Jednoznačně převažující účely návštěvy ostrovů jsou procházka nebo venčení psa, sport a další volnočasové aktivity. Valná část návštěvníků přichází pravidelně, nicméně nevyužívá na ostrově žádné z nabízených služeb. Převážná část respondentů považuje vltavské ostrovy za vhodná místa k rekreaci a odpočinku. Většina z nich se domnívá, že by ostrovy měly sloužit hlavně Pražanům a neměly by být v rámci

CR více propagovány. Ostrovy přitahují především návštěvníky z blízkého okolí, vzhledem ke snadné dostupnosti pěšky či MHD. Podrobné výsledky šetření (2013) jsou zahrnuty v kapitole 5.

Současné výsledky šetření (2013) byly porovnány s výsledky z šetření minulých (2003, 2006). Vyplynulo z nich, že způsob dopravy na ostrovy se prakticky nezměnil, ve většině případů účel návštěvy ostrova zůstává víceméně stejný, zaměřený na volnočasové aktivity. Návštěvníci Slovanského a Střeleckého ostrova projevují větší spokojenost s tamějším prostředím a vybaveností než před 10 lety. Na ostrově Štvanice došlo v průběhu posledního desetiletí k posílení sportovní funkce a s čímž souvisí zvýšení počtu pravidelných návštěvníků. Výsledky šetření se zabývá kapitola 5.

Jedním z výstupů práce byla i příprava podkladů a materiálů pro výstavu, jakožto jednu z forem prezentace vědeckých výsledků popularizující formou. Získávání podkladů probíhalo formou sběru historických materiálů především v podobě starých fotografií, vyobrazení, historických map a dalším dostupných zdrojů, získaných z několika pražských archivů a mapových sbírek. Pro potřeby výstavy je postupně vytvářena databáze vhodných archiválií (ukázka uvedena v kapitole 3.3), které jsou ve vybraných archivech a sbírkách k dispozici. Konkrétní materiály, které pak budou pro výstavu použity, budou vybrány z utvořené databáze. V případě jejich zveřejňování je nutné nejprve požádat archiv o povolení či uzavřít studijní smlouvu. Ukázky historických map jsou součástí příloh na konci práce (Příloha 4).

Jedním z dílčích cílů práce bylo také potvrzení či zamítnutí platnosti jednotlivých hypotéz, stanovených v rámci kapitoly teoretického zarámování:

- *Funkční využití ostrova se v průběhu času měnilo, v současnosti na ostrovech převažuje rekreační funkce (ostrovy tedy slouží především k odpočinku a volnočasovým aktivitám jejich návštěvníků).*

Funkční využití ostrovů se měnilo v průběhu času, z původně převažujícího hospodářského využití až ke dnešní převládající funkci rekreační. Práce se soustředila zejména na období od roku 2002, kdy se pomyslnou časovou hranicí staly ničivé povodně. V současnosti většina ostrovů slouží zejména k odpočinku a volnočasovým aktivitám a jejich funkce se za poslední desetiletí výrazně nezměnila. Až na několik výjimek převažuje jejich využití rekreační a

sportovní. Odlišný charakter mají například ostrovy Petržilkovský s dominantou vodárenské věže, který plní funkci výlučně hospodářskou a Křižovnický, jehož funkce by mohla být z historického hlediska charakterizována jako religiozní. O změny současné funkce některých z ostrovů se postaraly i mnohé developerské firmy. Došlo k nim zejména na Libeňském a Rohanském ostrově, kde se k původním funkcím přidala i funkce obytná a administrativní (viz kapitola 5). Překvapivě málo je ve srovnání s minulostí zastoupeno kulturní využití pražských ostrovů.

➤ *Návštěvníci ostrovů nechtějí měnit dosavadní, resp. současnou funkci ostrovů, chtějí ostrovy ponechat v podstatě takové, jaké jsou.*

Většina ostrovů má své pravidelné návštěvníky, především z blízkého okolí. Převažujícím účelem jejich návštěv jsou procházky, venčení psů, sport a další volnočasové aktivity. Současnou funkci ostrovů považují obvykle za vyhovující, přivítali by pouze dílčí úpravy estetického rázu, eventuálně rozšíření nabídky služeb. Ostrovy svým vzhledem, zázemím a nabídkou aktivit přitahují svůj specifický okruh návštěvníků, kteří jsou se stávajícím charakterem ostrovů spokojeni a považují je za vhodná místa k trávení volného času.

➤ *Hlavní aktéři působící na ostrovech se zajímají i o využití zbytku ostrova (tedy nejen místa, kde oni sami působí). Nechtějí ostrov a jeho funkci výrazně měnit a chtějí zde setrvat nadále.*

Hlavní aktéři působící na ostrovech se zajímají i o využití zbytku ostrova v rámci svých možností a kompetencí. Ve většině případů do něj zasahovat nemohou, neboť nejsou vlastníky pozemků. Přesto se snaží o okolí svých areálů starat a udržovat je nebo se pokoušejí alespoň s vlastníky pozemků (městskými částmi, Povodím Vltavy apod.) na toto téma jednat, mnohdy bohužel bez odezvy. Ostrov a jeho využití nechtějí výrazně měnit a rádi by zde setrvali i nadále.

Platnost hypotéz stanovených na počátku výzkumu byla z velké části potvrzena. Ne všechny ostrovy ale slouží převážně k rekreačnímu využití. Již zmiňovanou výjimkou je Petržilkovský, Křižovnický a Rohanský ostrov. Pravdivost prvního tvrzení nemůže být tedy potvrzena ve všech případech.

Na základě šetření lze předpokládat, že v nejbližších letech pravděpodobně k výrazným změnám ve funkčnosti většiny ostrovů docházet nebude. Jak bylo výše zmíněno, každý ostrov svým

jedinečným charakterem vytváří specifické prostředí pro určitý druh činností. Případné zásahy do stávajícího charakteru ostrovů by byly jistě náročné z hlediska realizace a nebyly by nijak vítány ani jejich návštěvníky či aktéry. Výjimku pravděpodobně tvoří ostrovy, kde již v současné době působí developerské firmy, které se budou snažit dokončit své plánované stavební záměry. Výstavbou mohou nejen rozšířit funkční využití ostrova, ale i významně změnit jeho charakter. Budoucí vývoj pražských ostrovů se tak jistě stane zajímavým námětem pro další výzkum a sledování.

Pražské ostrovy byly, jsou a lze předpokládat, že budou i nadále nedílnou součástí života obyvatel hlavního města. Vzhledem k tomu co nabízejí a výhledově budou moci nabídnout z hlediska rekreačního, kulturního a sportovního jde o místo, o které by rozhodně mělo být pečováno, místo, které by mělo být zachováno pro další generace.

Seznam literatury a zdrojů

- ASHWORTH, G. J. (2009): Questioning the Urban in Urban Tourism. In Maciocco, G. – Sereli, S. (eds.). *Enhancing the Cities: New Perspectives for Tourism and Leisure*. Urban Landscape and Perspectives, Vol. 6, London: Springer, s. 207–220.
- AUGUSTA, P (1998): *Kniha o Praze 4*, Praha: Milpo, 166 s.
- AUGUSTA, P (2008): *Kniha o Praze 1*, Praha: Milpo, 215 s.
- AUMONT, J. (2005): *Obraz*, Akademie múzických umění v Praze, 327 s.
- BOHÁČEK, T. (2009): *Využití fotografie ve výuce zeměpisu*. Diplomová práce. KSGRR PřF UK Praha, 120 s.
- BRABEC, T. (2009): *Gated communities: residenční separace a privatizace veřejného prostoru v Česku*. Diplomová práce, KSGRR PřF UK v Praze, 86 s.
- BRONCOVÁ, D. (1996): *Kniha o Praze 5*, Praha: Milpo, 205 s.
- BRONCOVÁ, D. (1996): *Kniha o Praze 8*, Praha: Milpo, 158 s.
- BRONCOVÁ, D. (1998): *Kniha o Praze 7*, Praha: Milpo, 191 s.
- CRESSWELL, T. (2004): *Place, a short introduction*. Blackwell publishing, 153 s.
- DAVID, P. (2001): *1111 památek a zajímavostí Prahy*. Kartografie Praha, 350 s.
- DISMAN, M. (1969): *Terénní sběr informací*. In: Pergler, Disman: *Vybrané techniky sociologického výzkumu*. Nakladatelství Svoboda, Praha, 767 s.
- DUDÁK, V. (2011): *Prahou po Vltavě: putování po březích, ostrovech a mostech*. Práh, Praha, 295 s.
- DUMBROVSKÁ, V. (2013): *Vývoj postavení Prahy-Destinace cestovního ruchu ve středoevropském prostoru*. Diplomová práce, KSGRR PřF UK v Praze, 131 s.
- FIALOVÁ, D. (2013): *Vltavské ostrovy v Praze*. *Geografické rozhledy*, 22, č. 4, příloha, s. 1–4.
- FUKSOVÁ, J. (2006): *Využití pražských ostrovů v cestovním ruchu*. Bakalářská práce, PřF UK v Praze, 33 s.
- GREGORY, D. a kol. (2009): *Dictionary of human geography*. 5th edition. Blackwell Publishers Ltd, Oxford, 1052 s.
- HAVRÁNEK, E. T. (2004): *Neznámá Praha. I.*, Paseka Praha, 264 s.
- HAVRDA, J. (2006): *Kampa – ostrov povodní a navážek*. *Archaeologica Pragensia*, 18, s. 77–96

- HENDL, J. (2008): Kvalitativní výzkum, Portál, Praha, 408 s.
- HRUBEŠ, J., HRUBEŠOVÁ, E. (2007): Pražské ostrovy. Milpo, Praha, 183 s.
- KUČERA, Z. (2009): Jak vnímáme krajinu a její paměť. Geografické rozhledy, 18, č. 4, s. 6–7.
- KUČERA, Z. (2012): Obraz jako zdroj rozmanitých informací. Geografické rozhledy, 21, č. 3, s. 18–20.
- LYSÁK, J. (2013): Ostrovy v Česku. Geografické rozhledy, 22, č. 4, příloha, s. 6–7.
- MACHALA, B. (2013): Pražské nábřeží v širším kontexte. Architekt, LIX., č. 1, s. 78–79.
- NETKOVÁ, J. (2003): Pražské ostrovy – marketingová analýza možností cestovního ruchu. Acta Oeconomica Pragensia, s. 78–219.
- PALATKOVÁ, M. (2011): Marketingový management destinací: strategický a taktický marketing destinace turismu, systém marketingového řízení destinace a jeho financování, řízení kvality v destinaci a informační systém destinace. 1. vyd. Praha: Grada, 207 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002, 448 s.
- PERGLER, P., DISMAN, M. a kol. (1969): Vybrané techniky sociologického výzkumu. Nakladatelství Svoboda, Praha, 235–537 s.
- POLANSKÁ, M. (2013): Percepce turistické destinace; případová studie Harrachov. Diplomová práce. KSGRR PpF UK v Praze, 127 s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2010): Vizuální gramotnost: intelektuální pseudoproblém, anebo nutná výbava každého z nás? Geografické rozhledy, 19, č. 4, s. 14 a 17.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D., BOHÁČEK, T. (2010): Čtení fotografií optikou geografa, Geografické rozhledy, 19, č. 4, s. 18–19.
- SEMOTANOVÁ, E. (1994): Kartografie v historické práci. Vademecum, 1. vyd., Historický ústav AV ČR, Praha, 235 s.
- SEMOTANOVÁ, E. (1995): Člověk a příroda na pražských ostrovech v minulosti (do počátku 20. století). Historická geografie, 28, s. 195–238.
- SIWEK, T. (2011): Percepce geografického prostoru, Česká geografická společnost, 164 s.
- STÁTNÍKOVÁ, P. (2001): Historie povodní v Praze v grafice, malbě a fotografii ze sbírek Muzea hlavního města Prahy. Muzeum hlavního města Prahy, 35 s.
- STÁTNÍKOVÁ, P. (2005): Počátky systematické ochrany před povodněmi v Praze. Poznámky k historii pražských povodní. Documenta Pragensia XXIV. In: Město a voda. Praha, město u vody. Sborník příspěvků z 22. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, Praha: Scriptorium, 2005 s. 455–491.

- STÁTNÍKOVÁ, P. (2012): Zmizelá Praha. Povodně a záplavy. Paseka Praha, 189 s.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. (1999): Základy kvalitativního výzkumu, Nakladatelství Albert, Boskovice, 1999, 228 s.
- SZTOMPKA, P. (2007): Vizuální sociologie. Fotografie jako výzkumná metoda. SLON, Praha, 168 s.
- ŠMÍDA, D. (2007): Mystická Štvanice – Televizní dokument. Diplomová práce, FSS Masarykovy univerzity v Brně, 85 s.
- TESAŘ, J. (2012): Transformace rekreačního zázemí Prahy. Diplomová práce, KSGRR PřF UK v Praze, 75 s.
- TUAN, Y. F. (2008): Space and place: the perspective of experience. 6. vyd., University of Minnesota Press, Minneapolis, 235 s.
- VÁVRA, J. (2003): Studie: vnímání místa. Výuka (nejen) zeměpisu nejen poznáváním a hodnocením, ale i vnímáním s využitím Yi-Fu Tuanovy koncepce. Britské listy, 21. 7. 2003. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/14798.html> (cit. 20. 2. 2014).
- VÁVRA, J. (2010): Jedinec a místo, jedinec v místě, jedinec prostřednictvím místa. Geografie, 115, č. 4, 461–478 s.
- VOČADLOVÁ, K. (2009): Obrazy jako archiv přírodních změn, Geografické rozhledy, 18, č. 5, s. 26–27.
- WIRTH, Z. (2003): Zmizelá Praha. Vyd. 2., Paseka Praha, 165 s.
- ZELENKA, J. a kol. (2008): Percepce krajiny a genius loci. Gaudeamus, Hradec Králové, 325 s.

Další zdroje informací:

I. ČESKÝ LAWN-TENNIS KLUB PRAHA. Webové stránky nejstaršího českého tenisového oddílu v české republice, www.cltk.cz/, [staženo 10. 2. 2014]

AKTUÁLNĚ.CZ. Na Štvanici povedou lávky přes řeku, plánuje Praha, <http://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/na-stvanici-povedou-lavky-pres-reku-planuje-praha/r~i:article:746738/>, [staženo 15. 12. 2013]

ARCHIV HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Archivní katalog, <http://www.ahmp.cz/index.html?wstyle=2&catalogue=1>, [staženo 8. 4. 2014]

ČESKÁ TELEVIZE. Praha vyhlásila vítězný návrh na revitalizaci Štvanice, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/250201-praha-vyhlasila-vitezny-navrh-na-revitalizaci-stvanice/>, [staženo 15. 12. 2013]

ČESKÁ TELEVIZE [1]. Střelecký ostrov nově: ochranka, záchody a konec tmavých koutů, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/243490-strelecky-ostrov-nove-ochranka-zachody-a-konec-tmavych-koutu/>, [staženo 15. 2. 2014]

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘIČSKÝ A KATASTRÁLNÍ. Nahlížení do katastru nemovitostí, <http://nahliznidokn.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx>, [staženo 6. 4. 2014]

DATA Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ 2013. Dotazníkové šetření na ostrovech provedené studenty pro účely diplomové práce v roce 2013, v rámci předmětu Terénní cvičení ze sociální geografie 2012/2013 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

DENÍK METRO. Rohanský ostrov se začne barvit do zelena nejspíš za dva roky, http://www.metro.cz/rohansky-ostrov-se-zacne-barvit-do-zelena-nejspis-za-dva-roky-pu1-/co-se-deje.aspx?c=A130226_122621_co-se-deje_ava, [staženo 3. 4. 2014]

DENÍK METRO [1]. Císařský ostrov se vzpamatovává z velké vody, lidé uklízejí, http://www.metro.cz/galerie-cisarsky-ostrov-se-vzpamatovava-z-velke-vody-lide-uklizeji-1ph-/co-se-deje.aspx?c=A130613_163522_co-se-deje_rab, [staženo 10. 4. 2014]

DOCK.CZ, Crestyl – projekt Dock, <http://www.dock.cz/cs/page-homepage.html>, [staženo 4. 3. 2014]

E15.CZ. Projekt oprav Negrelliho viaduktu narýsuje společnost Sudop, <http://zpravy.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/projekt-oprav-negrelliho-viaduktu-narysuje-spolecnost-sudop-1077348>, [staženo 15. 3. 2014]

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Pražský Mánes prošel rekonstrukcí a čeká otevření. Spory trvají dál, <http://art.ihned.cz/c1-61557600-prazsky-manes-prosel-rekonstrukci-spory-ale-trvaji-dal>, [staženo 10. 4. 2014]

IDNES.CZ. Střelecký ostrov se po rekonstrukci otevírá. S přísnými pravidly, http://praha.idnes.cz/strelecky-ostrov-se-po-rekonstrukci-otevira-fnb-/praha-zpravy.aspx?c=A130926_092245_praha-zpravy_bur, [staženo 15. 2. 2014]

IDNES. CZ [1]. Praha opět neschválila pronájem Werichovy vily, řeší ho již deset let, http://praha.idnes.cz/pronajem-werichovy-vily-087-/praha-zpravy.aspx?c=A140311_221736_praha-zpravy_ert, [staženo 3. 4. 2014]

IDNES. CZ [2]. Povodní postižené Museum Kampa otevře příští týden, Palmovka až v září, http://kultura.idnes.cz/divadlo-pod-palmovkou-povodne-dei-/vytvarne-umeni.aspx?c=A130617_165244_vytvarne-umeni_vha, [staženo 3. 4. 2014]

INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Pražské zahrádkové osady, <http://www.iprpraha.cz/cs/clanek/565/prazske-zahradkove-osady/>, [staženo 5. 10. 2013]

LIDOVÉ NOVINY. Nejpritažlivější městské ostrovy světa, http://cestovani.lidovky.cz/nejpritazlivejsi-mestske-ostrovy-sveta-kampa-skoncila-druha-pu8-/aktuality.aspx?c=A101203_161005_In-cestovani_glu, [staženo 14. 3. 2013]

LIDOVÉ NOVINY [1]. Nový impuls. Kaplického Blob by mohl zdobit Rohanský ostrov, http://www.lidovky.cz/kaplickeho-blob-by-mohl-zdobit-prazsky-rohansky-ostrov-pj2-/zpravy-domov.aspx?c=A140118_212743_In_domov_sk, [staženo 3. 4. 2014]

MAPOVÁ SBÍRKA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY, Katalog Mapové sbírky, http://ckis.cuni.cz/F/1VRV5BHRYNLYFSN3M9JQ7XFN9MJ9KE32PF8QND8N7XXGFTBSVU-08431?func=find-a-0&pds_handle=GUEST, [staženo 8. 4. 2014]

MÍSTNÍ KULTURA. Magazín pro kulturní život v místech a regionech, Werichova vila, <http://www.mistnikultura.cz/werichova-vila>, [staženo 3. 4. 2014]

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Praha chce změnit koncept pražských břehů, [http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_chce_zmenit_koncept_prazskych\\$5465-export.html?aid=1494416](http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_chce_zmenit_koncept_prazskych$5465-export.html?aid=1494416), [staženo 20. 1. 2014]

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY [1]. Praha vyhlásila výsledky soutěže o budoucí podobu ostrova Štvanice, http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_vyhlasila_vysledky_souteze_o.html, [staženo 15. 12. 2013]

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ HL. M. PRAHY. Studie koncepce pražských břehů, http://www.uppraha.cz/uploads/assets/dokumenty/kvp/kvp-ipr_koncepce-prazskych-behu_140211.pdf, [staženo 20. 1. 2014]

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ HL. M. PRAHY [1]. Tisková zpráva pražské břehy, <http://www.uppraha.cz/clanek/195/koncepce-prazskych-brehu>, [staženo 27. 2. 2014]

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ HL. M. PRAHY [2]. Koncepce pražských břehů, prezentace pro tiskovou konferenci 4. 2. 2014, <http://www.uppraha.cz/clanek/195/koncepce-prazskych-brehu>, [staženo 27. 2. 2014]

PRAHA. CZ. Vše o životě v Praze, Rekonstrukce plynárenského domku na Kampě dokončena, <http://www.praha.cz/zpravy-z-prahy/rekonstrukce-plynarenskeho-domku-na-kampe-dokoncena>, [staženo 3. 4. 2014]

PRAŽSKÝ DENÍK. CZ. Negrelliho viadukt se dočká opravy, je vnímán jako ohyzda, http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/negrelliho-viadukt-se-docka-opravy-je-vniman-jako-ohyzda-20140322.html, [staženo 15. 3. 2014]

PRAŽSKÝ PATRIOT. Do rekonstrukce parku Kampa půjde letos přes 16 milionů, <http://www.prazskypatriot.cz/do-rekonstrukce-parku-kampa-pujde-letos-pres-16-milionu-korun/>, [staženo 3. 4. 2014]

PŘÍVOZY V PRAŽSKÉ INTEGROVANÉ DOPRAVĚ. Webové stránky pražské integrované dopravy, http://ropid.cz/cestujeme/privozy-v-pid-od-1.3.2014__s191x694.html, [staženo 4. 4. 2014]

RIVER CITY PRAGUE.CZ. <http://www.rivercity.cz/cz.html>, [staženo 3. 4. 2014]

SEKYRA GROUP. Připravovaný projekt Rohan city,
<http://www.sekyragroup.cz/cz/projekty/velka-rozvojova-uzemi/pripravovane-projekty-2/rohan-city/architektonicke-reseni>, [staženo 3. 4. 2014]

TÝDEN. CZ. Masarykovo nádraží po dva roky nepřístupné. Kvůli viaduktu,
http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/doprava/masarykovo-nadrazi-po-dva-roky-nepristupne-kvuli-viaduktu_292265.html#.U06Vevl_uao [staženo 15. 3. 2014]

ÚSTŘEDNÍ ARCHIV ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU, <http://historickemapy.cuzk.cz/>,
[staženo 8. 4. 2014]

VÝSTAVA PRAŽSKÉ ZAHŘÁDKOVÉ OSADY. Informace z materiálů použitých na výstavě,
autoři výstavy Karolína Pauknerová a Petr Gibas.

WEB O ARCHITEKTUŘE V ČECHÁCH I VE SVĚTĚ. Návrh řešení využití a rozvoje území
ostrova Štvanice v Praze - výsledky soutěže, www.archiweb.cz,
[staženo 3. 1. 2014]

ZPRÁVY Z ŠETŘENÍ NA OSTROVECH. Šetření na ostrovech provedené studenty pro účely
diplomové práce v roce 2013, v rámci předmětu Terénní cvičení ze sociální geografie 2012/2013
na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.